

tiko dveh cerkvenih knjig prepušča kompetentnim sodnikom, naj omenimo mi ostalih štirih z nekoliko vrsticami. O vseh knjigah pa izrekamo zadovoljstvo, da se ne nahajajo v njih one posilne novotarije pisanja, pod katere nekateri pisatelji, ki še nikoli niso slovnice slovenske se resno učili, mislijo skriti neučenost svojo.

* *Koledar družbe sv. Mohora za leto 1877.* daje v imeniku pregled vseh udov, med katerimi je letnikov bilo 26.336, — objavlja račun dohodkov in stroškov, pravila družbina itd. Na 2½ pole prinaša marsikaj lepega blagá poučnega in zabavnega.

* *Robinson starši, njegove vožnje in čudezne dogodbe.* Poslovenil Jan. Parapat.

Ni je menda enake knjige, ki bi bila po svetu tako znana, kakor v vseh Evropejskih jezicah, je „Robinson Krusoe“, ki jo je Anglež Daniel Foe na svitlo dal leta 1719 in od katere samo Nemci imajo nad 60 različnih prestav. Tako zanimivo je pisana, da se je stari in mladi ne morejo dosti nabrati. Porok smo, da tudi lepi Parapatov prevod bo šel iz rok v roke in da bodo čudezne dogodbe Robinsonove kaj prijetno berilo o zimskih večerih zbranim mladim in starim. Prestavil je sicer Robinsona že pred več leti ranjki Caf, al njegov pretrdi prevod se ni prikupil našemu ljudstvu.

* *Občna zgodovina za slovensko ljudstvo.* Spisal Josip Staré, profesor zgodovine na kralj. gimnaziji v Varaždinu. 3. snopič: zgodovinski opis Rimljanov.

Prof. Staré v tako gladkem jeziku popisuje dogodbe, da je naslov njegov „za ljudstvo slovensko“ po vse opravičen. Naj nekoliko vrstic našim bralcem damo za pokušnjo z živo željo, da bi bile vsem Slovencem v opomin. V razdelku 6. pod napisom „Junaška dôba Rimskega naroda“ se bere to-le:

„Dokler Rimljani med seboj niso bili složni, bilo je njihovo mesto večkrat v nevarnosti pred tujimi sovražniki; poldrugo stoletje je minulo, odkar so zapodili Etrurske kralje ter vpeljali republiko, in komaj da so si v tem dolgem času pridobili neko vrhovno oblast nad sosednimi Latinci in Vejentinci. Ko je pa jenjal domači razpor, in ga ni bilo več razločka med patriciji in plebejci, tedaj se je Rimska država tako utrdila, da je nobeden sovražnik starega veka ni mogel omajati. Ljudstvo za ljudstvom se je moralo vpogniti pod Rimsko silo in le sto let je trebalo, da so vsi razrodi lepega Apeninskega polotoka slušali trde postave mogočnih Romulovih potomcev. Nikdar v Rimu ni živelo toliko hrabrih junakov, ki so še poznim svojim naslednikom bili izgled priprostega in čednostnega življenja ter pravega iskrenega domoljubja, nego v tej dobi, ki jo po vsej pravici zovemo junaško. Zopet pa se je jasno pokazalo, kaj premore tudi majhen narod, če je složen in kreposten ter vnet za milo svojo domovino!“

* *Umni kmetovalec* ali splošni poduk, kako obdelovati in zboljšati polje, travnike, vrtove in gozde. Slovenskim kmetom v poduk spisuje g. France Povše, vodja slovenskega oddelka deželne kmetijske šole v Gorici. 2. snopič.

V tem snopiču nadaljuje prof. Povše svoj poduk na drobno o tem, kako pridelovati različne poljske rastline (žito, sočivje, korenstvo, klajo). Kar smo v pohvalo 1. snopiča rekli, veljá po vse tudi o tem 2. snopiču, česar so se naši bralci v poslednjem našem listu prepričali, v katerega smo iz Povšetovega „Kmetovalca“ povzeli navod: „kako spravljati korenstvo.“

Mnogovrstne novice.

* *Ženske v hlačah.* To, kar hočemo zdaj povedati v tej novici, se ne opira na znani pregovor, po katerem se od nekaterih žen, ki so gospodarice v hiši, pravi, „da hlače nosijo“. Tu ne gre za gospodstvo v hiši, ampak zato, da se ženske znebijo nadležnih kikelj in kakor moški hlače oblečejo. Žene v severni Ameriki se hočejo osvoboditi kikelj, dolgih šlepov in vsih družih burk, katere že predolgo uganjajo na kikeljah po različnih modah. Zadnji teden meseca avgusta se je v Filadelfiji zbrala družba pod imenom „družba žensk za svobodno obleko“ in je po viharjih razpravah z vsemi glasovi proti enemu sklenila, na vso moč in po vseh potih delati na to, da se odpravi ženska kikelja in na njeno mesto stopijo hlače kakor pri moških. Že v ta zbor so razun ene vse gospé in gospodičine prišle v hlačah; samo ena, gospá Merrivether iz Tennessee-a, je imela še kikeljo in je jako živahno govorila za-njo, rekši, da kikelja z dolgim šlepom dá ženi veliko več veljave in vpliva na svetu kakor pantaloni. Al nasprotna opozicija je njen glas popolnoma zadušila in z ogromno večino bile so sprejete vse resolucije za vpeljanje hlač. — Marsikatera gospá in gospodičina pri nas se bode danes smejala tem Amerikankam in rekla, kako da so ženske na unem delu zemlje neumne! Mi pa mislimo, kakor nas skušnja uči, da nobena moda ni tako neumna, da bi se je naše gospé in gospodičine ne bile že poprijele, ki so enkrat široke kakor sod, drugikrat tanke kakor gliste; enkrat kratke, kakor da bi bilo krojaču blaga zmanjkalo, drugikrat dolge kakor repate zvezde. Po takem ni nemogoče, da tudi hlače pri ženskah bodo modérne.

* *Petroleum se bode v Avstriji zopet zelo podražil,* ako je res, kar se sliši, da ministerstvo namerava visoko colnino na vvažanje petroleuma v naše dežele postaviti. Časnik „Deutsche Ztg.“ piše, da ta podražba bode nasledek nove pogodbe z Ogersko. Vlada si misli s tem vsako leto dohodke za 7 do 8 milijonov gold. pomnožiti. Tedaj zopet nov velik davek in sicer davek za luč, kateri bode zadel najhuje delavce, rokodelce in obrtnike, ki pri luči delajo in se zato petroleuma poslužujejo. In zopet je tedaj ta nova nadloga Avstriji dar nesrečnega dualizma in požrešnosti magjarizma, kateremu je vse eno, ali naša obrtnija konec jemlje ali ne!

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

Potovati in to peš s culico v roki bilo je od nekdaj že moje veselje. Majhen še dijakec sem komaj že čakal počitnic, pa sem prijel za popotno palico in popihal jo z doma počasnih korakov ogledovat svet in ljudi, navade in razvade. Da se ta namen najboljše more doseči le peš, to sprevidi lahko vsak; al vendar nima vsak za to potrebnih zmožnosti, namreč trdnih nog, krepkega telesa in poguma, če prav bi imel najpotrebnejšo lastnost, namreč novcev.

Toda ne bojte se, častiti bralci, da Vam bom pisal dolgočasna premišljevanja o potovanji, o ne! Jaz imam navado bika prijeti kar za rogé. Le to naj tu še omenim, da sem ta pot podal se na potovanje še iz tega namena, da mi odpočije nekoliko glava, katera je bila zadnji čas neprenehoma preobložena z delom. Vremenski prerok mi je obljubil lepo vreme vsaj tri tedne, tedaj hajdimo!

V sedanji parlamentarni dobi ni nobene reči brez programa, tedaj tudi potovanje ne. Kako bi tedaj jaz, strogo parlamentaren človek, mogel napotiti se po svetu za tri tedne — brez programa!

Prva postaja na mojem programu bile so Lašiče, in sicer „Vélike Lašiče“, ker malenkosti nisem hotel staviti na svoj program. Pot do Podturjaka nikakor ni mikavna, pač pa dobre tri ure dolga, in ker sem vedel, da pod Turjaškim hribom mora tako vsak raz voz in potem če gré po bližnjicah, lahko pride skoro ob enem s poštnim vozom v Lašiče — če ne v „vélike“, vsaj v „male“, zato sem bil sklenil Kočevskemu Charion-u ponuditi obol (1 gold. 25 kr.), če me prepelje čez močvirje do Podturjaka. Kočevski Charion, recte postilijon, ki je bil tisti dan na vrsti, ima obraz prijazen, pa tudi zavihan, kakor pravi Gorenec, ni le ne zavrgel te moje ponudbe, marveč celó milostljivo mi je dovolil prostor na svoji desni strani, kar mi ni bilo neljubo, ker sem imel prost razgled. Kočevski voz živahno spominja na vozove one, ki se nahajajo opisani po Francoskih romanih srednjega veka, in kaže, da Kočevjarji niso tako liberalni in napredovalni, kakor jih sodijo, ampak zeló konservativni.

Iz Ljubljane smo odrinili na sv. Matevža dan o poli šestih zjutraj. Družba v vozu mi ni bila posebno interesantna, pogovori še manj. Bili so namreč v vozu sami tujci, menda Kočevska gospôda, vsaj so le nemški govorili. Jutro je bilo mrzlo, zato se mi je pot zeló dolga zdela; prav vesel sem bil tedaj, ko smo se približali do Podturjaka, kjer sem skočil raz voz ter z nekim somučencem ali sopopotnikom vrezal jo po strani naravnost proti Turjaku. Solnce in pot navkreber sta mi kmalu pregnala mraz iz trepetajočih udov.

Turjaški ali Turjakov grad je obširno zidovje, zidano na skalo. Imeniten je zavoljo starin, ki se v njem vidijo, posebno orožja in podob nekdanjih grofov. Meni je bil všeč posebno tur ali divji bik, ki je na čelu grada vsekán v zid. Nekdaj so bili Turjaški grofi junaki, zdaj pa, kar se imenujejo „Auersperg“, njihovo imé v srcu narodnjaka ne budi več veselega odmeva; zato sem tudi jaz šel molčé, a naglo memo grada, katerega imé me je spominjalo na Prešernovega „Zelenca“ in pa bivšega c. kr. deželnega predsednika, čegar imé je prvokrat zaslovelo na — Jančah. Komaj sem zadušil po nevolji mi zbujeno željo, da bi vsi kmalu v miru počivali na pokopališči, ki se, nalašč za-nje narejeno, s kapelico v sredi od tod unkraj doline vidi na prijetnem griču, nad katerim strlí še stari grad kviško.

Neprijetne misli, katere mi je zbudil Turjaški grad, pa mi prežene kmalu pogled po lepi okolici, pogled proti Lašičam, ki jih z griča na Cesti zagledam. Tu me doide zopet poštni voz in me potem do Velikih Lašič potegne. Bilo je okoli enajstih zjutraj, vreme gorko, ne prevroče. (Dal. prih.)

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

VI.

Sodba večne pravice.

(Dalje.)

Lotivši se tedaj družega silnejšega dela kmalu skoro popolnoma z glave zgubim Komarjevo reč. Morda bi jo bil celó pozabil, kar mi doide par mesecev po

oni dogodbi precéj obširen pakét po pošti. Napis je bil na-me in posebno zaznamovano, da se ima le meni v roke dati. Radoveden razprem zavitek in prvo, kar zagledam, je sledeča pobotnica:

„Za 100.000 — reci sto tisoč goldinarjev, za katere me je trgovec Komar ogoljufal, pa mi jih dne 3. avg. 18.. na ponarejeno srečko brez obresti povrnil.“

Podpis je „R. J.“ Vsak razume moje strmenje nad to čudno pobotnico. Meni je popolnoma nerazumljiva, zato jamem brskati med papirjem, kar ga je bilo v paketu. Na vrhu pa že zagledam pismo do moje osebe tako-le se glaseče:

„Gospod preiskovalni sodnik! Tu imate pisma, po katerih Vam bo ona goljufija s srečko jasna, jasna tudi pobotnica, ki sem jo nalašč na vrh položil. Prosim, izročite jo Komarju, on Vam bo povedal moje imé. V pismih najdete dovolj pojasnil. Po meni Vam ni treba popraševati; ko bo to v Vaših rokah, bom že jaz prestal sodbo onega sodnika, ki srca sodi, ne dejanj. Upam, da me ne bo obsodil. — R. J.“

Temu pismu sem se zavzel še bolj, ko oni pobotnici. Zato vzamem v roke prvi zeló obširni spis z naslovom: „Moje opravičenje“. Temu je pridjanih več doklad s posebnimi številkami zaznamovanih. Brž jamem brati in berem tako dolgo, da me noč v pisarni dohití, ne da bi bil to zapazil. Ker je pa ves spis z dokladi vred preobširen, podam tu le posnetek toliko jasen, kolikor je treba, da se vsa povest razumi.

Ta R. J. bil je sin nekdanj bogatega trgovca z lesom. Oče je bil s Komarjem nekoliko časa v zvezi ali španoviji, ki se je pa kratko pred smrtjo prvega razrušila. Komar je dobil svoj del dobička in pa vloženo glavnico, ki je znašala 100.000 gold., nazaj. Zavarovan je bil ta znesek po vsem posestvu očetovem, na katerem je bil sodnijsko vknjižen. Zato se je odvetniku, vpričo katerega je Komar prejel denar od svojega prejšnjega družnika in mu dal za nj pobotnico, naročilo skrbeti, da se vknjiženi znesek iz zemljiške knjige zbriše. Predno pa je bilo to dognano, umre nagloma trgovec J. in sicer brez oporoke. Sin njegov, ravno ta R. J., in še dve mlajši sestri bili so tedaj njegovi postavni dediči. Premoženje bilo je precej veliko, ker je posestvo bilo vredno čez 120.000 gold., razen tega pa je bilo še mnogo denarja v blagu, nekaj v obligacijah, gotovine pa le nekaj čez 8000 gold. Dolgov ni bilo, tedaj so se dediči nadljali lepe dedšine, zlasti sin, ki je bil že oženjen in imel pet let staro hčerko pa triletnega sinčka. Dozdaj je vodil že kupčijo, mislil jo je tedaj nadaljevati in sestre ste bili voljni pustiti mu svoj del dedšine v kupčiji.

Kako pa se čudi sin, ko se kmalu po očetovi smrti oglasi Komar in tirja od njega 100.000 gold., katere je dal očetu kot družnik v kupčijo in ki so vknjiženi bili na vsem posestvu! Podá se k odvetniku, pri katerem je oče plačal Komarju vse, ter izrekši svoje začudenje nad tem, praša po pobotnici.

Odvetnik se dela začudenega in praša:

„Katero pobotnico?“

„Za onih 100.000 gold., katere so oče moj kratko pred smrtjo tu pri nas plačali Komarju“, odgovori sin zeló nevoljen.

„Hoteli plačati, recite“, pa odgovori odvetnik, „plačali jih niso, ker sta se z gosp. Komarjem zopet pogodila, da naj ostanejo dalje v kupčiji.“

„To ni res! Jaz dobro vem, da so oče ta znesek sabo vzeli in ga tudi pri vas izročili Komarju. Kako bi bili drugače mogli vam naročiti, da storite potrebne korake pri gosposki, da se ta na posestvu vknjiženi znesek iz zemljiške knjige zbriše?“

„Tega tudi niso naročili, prijatelj“, odgovori odvetnik kakor prej.

Dné Leta

9. 1807. Razglas ministra pl. Steina vpeljuje svobodno gospodarstvo z zemljiškim posestvom na Pruskem.
9. 1852. Cesar Franc Jožef I. določi 1000 cekinov za premijo takim, ki puščave na visokih planinah zopet z lesom zasadijo.
10. 1866. Je bila v Dijonu na Francoskem prva razstava hmelja in piva.
10. 1867. Je bila svetovna razstava hmelja, piva in pivarskega orodja v Hagenau-u v Alzaciji.
10. 1869. Se je baronu Lambertu Babo-tu postavil v Weinheimu spominek za zasluge njegove, da je tukaj na visoko stopinjo povzdignil vino- in sadjerejo.
11. 1697. V brambo vinoreje je odbor svobodnega državnega mesta Reutlingen-a na Virtemberskem prepovedal kuhati pivo, češ, da je to brozgarija.
12. 1806. je prišla v Evropo groba ovčja volna iz Avstralije kot prvi ondašnji pridelek; ostrigli so jo od ovác iz vzhodne Indije, ki so bile za živež ondašnji armadi namenjene.
12. 1862. Je bila prva razstava krompirja v Bockwi na Saksonskem.

(Dalje prihodnjič.)

Sadjerejem na znanje.

Mnogovrstne skušnje pri sadjereji učé nas, da je veliko bolje presajati drevesca v jeseni nego spomladi. Priporočale so in govorile so v tem smislu tudi že „Novice“. V svojej drevesnici imam še veliko 6–8 let starih in že cepljenih drevesic, brušek, jabelk, tudi divjega kostanja i. dr. Cena vsem je jako majhna. Kdor tedaj izmed bralcev „Novic“ potrebuje eno ali drugo sorto omenjenih drevesic, prosim, naj se blagovoli oglasiti ali osebno ali pismeno pri

Jožefu Jarcu (Martanu)
v Medvodah pri Ljubljani.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Skočivši raz voz se oglasim najprej pri svojem prijatelju gospodu kaplanu, ker sem se namenil ž njim popoldne se malo razletati po stari navadi po prijetni okolici. Ta me prav prijazno sprejme in brzo pelje h cerkvi, kjer je živahno gibanje in klepanje, ker ima dobiti nova lepa cerkev dvoje novih zvonikov. Prvi je že do strehe bil dodelan in zvonovi so že viseli v njem; drugi pa je bil dovršen še le do lin. Zdaj je gotovo tudi ta že dodelan, a kaj, ko bo telo brez duše, ker še ne vé, kdaj in kak zvon bo dobil! — Pri obedu se soznanim z gospodom sodnikom, izvrstnim in spoštovanim možem in domoljubom; zabava je bila zeló živahna; popoldne pa grem s svojim prijateljem na polje krompir peč, nekaj, česar nisem počenjal že mnogo let. Kdor vé, kako prijetno je pri ognji pod milim nebom dihati čisti gorski zrak, ozirati se po bližnjih gričih zelenih in daljnih planinah sivih, pri tem pa krhati, pihati in zobati v žrjavici pečeni krompir, bo razumel, kaka čutila so navdajala mene, ki tega v mladosti tolikokrat vživanega veselja nisem imel že toliko let, sploh

pa več ko tri leta skoro nobene proste ure, da bi bil brez skrbi se po zeleni naravi zunaj mesta sprehajal. Kaj tacega se ne dá popisati, le vživati. Človek pa, ki je v mestu rojen, in kmet, ki tako „veselje“ vsak dan si lahko napravi, me bo morda imel za prismojenega.

Zvečer se vrne gospod župnik, ki je bil po opravkih peljal se v Ljubljano, domú. On je obče spoštovan mož in ima med drugimi dobrimi lastnostmi tudi jako ostro, šegavo in satirično pero, zato smo se razgovarjali skup pozno v noč o tem in unem in marsikaka ostrá puščica je izletela iz različnih vzrokov na ljudi, ki jo zaslužijo. Da bi bil državni pravdnik nazoč, bil bi nas morda vse skup konfisciral.

Drugi dan vreme ni nič kaj prijetnega obetalo, zato sem prvokrat prelomil svoj sklep: peš hoditi ter poslovivši se od prijateljev vsedel se zopet na poštni voz, ki me je peljal do Ribnice. Gledé družčine sem bil ta pot srečnejši, ker našel sem v trebuhu Kočevske „barke“ dva znanca iz Ljubljane, vrh tega pa še dragega mi prijatelja iz Mengša, ki je šel ogledovat Kočevsko mesto. Se vé, da je bil pogovor slovenski, le postilijon je vedno kočevsko-nemški godel. Naj povem tu komično malenkost, ki se je tu zgodila. Videč, da postilijon tako hlastno lovi dim moje „viržinke“, pravim svojemu prijatelju: „Če bi vedel, da postilijon zná slovenski, bi tudi njemu eno dal.“ — „O, naj le dajo, gospod“, se oglasi mož, „jaz znam tudi Kranjsko špraho“. Splošen smeh! Jaz pa sem imel nov dokaz, da takrat, kedar se od nas Slovencev kdo kaj nadja, zna tudi dobro naš jezik.

Postilijon si zasmodi viržinko in urno drčimo proti peklu. „Kaj? proti peklu?“ bo morda kdo vprašal. Da, proti peklu. Tako namreč se imenuje gostilnica ob cesti tik Kozlerjevega posestva, ki je pa bolj podobno raj, kakor peklu, ker ima preko lepe hiše res rajski vrt. Tu tedaj najdeš „peklo“ tik raja. Pa ne misli, da je to „peklo“ strašno, marveč prav po volji je popotnikom, ker tū dobé dobro mrzlo pivo. Mi smo se tu vstavili za trenutek in okrepčali se nekoliko, kar je vsem jako dobro teknilo, ker je med tem solnce prodrlo megle in nas jelo prav hudo greti. V Kočevje se po tej poti moraš peljati skoz „peklo“, to je tudi nekaj posebnega. Vstrijc pa zagledaš velikansko lipo s sedeži in mizami okrog in če si Slovan, te bo to jako razveselilo.

Toda postilijon vpije zopet „einsteigen!“ in kdor noče tu ostati, mora ga ubogati, kajti postilijon je despot, neomejen poveljnik svojih podložnih v vozu. Tedaj ni družega, nego vdati se njegovi volji in zlesti v trebuh „Noetove barke“. Kmalu pridrdramo v Ribniško dolino, to se spozná na tankih deskah, retah in „raščetih“, ki se povsod na solncu sušijo. Malo še in v Ribnici smo. Voz se vstavi pred pošto, jaz se poslovim pri tovariših in vkrenem naravnost v dekanovo hišo, kjer sem si bil gotov, da najdem prijatelje in somišljence. Nisem se varal, pri živahnem in mikavnem pogovoru nam ura v zvoniku prehitro bíje. Pri tem takem bi bil morda ostal še dalje v prijetni in častiti družbi, a zvedel sem, da utegne še isti dan tje priti Ljubljanski škof, ki je ravno potoval po Dolenjskem. Če bi se tedaj tū zadela, ne bilo bi prijetno ne meni, ne njemu — tako si mislim in jo mahnem proti Dolenji vasi z jako mi ljubim spremstvom. Izvolili smo si stransko pot čez livade in travnike. Bože mili! Pogled je žalosten. Povodenj je povsod pustila strašen sled, poljski pridelki so zadušeni, vse zalito, zablateno. Ubogi ljudje, ki bodo morali od teh njiv in travnikov davek plačati! In morali ga bodo, dasiravno jim je preobilne vode napojena zemlja še to požrla, kar so

*Kaka oholost - škof in ti, ni

sadili in sejali. Kaj bodo jedli in s čim živino ohranili, — to c. k. davkarja nič ne briga. —

Prišli smo v Dolenjo vas. Tu me gospoda spremljevalca oddasta, kakor po „šubu“ priganega, le s tem razločkom, da me gospoda, ki sta me sprejela, nista prašala niti po „posu“, niti po drugih legitimacijah, ampak po obrazu že precej spoznala, kaj sem. Zopet živahen razgovor, a ne za državnega pravdnika, zopet je vsaj meni ura prenatlo tekla.

Zjutraj je solnce mi gledalo skozi okno v sobo tako, kakor da bi bilo prejšnji dan preveč pilo; vendar je obetalo lep dan, zato se v družbi svojega prijatelja in sošolca napotim proti Kočevskemu. Ne bom tajil, da se mi je nekoliko tožilo po prijateljih, katere sem bil pustil za hrbtom, in da sem se s težkim srcem ločil od svojega pobratima, ki me je spremil do Kočevske meje.

Zdaj si na tujem, si mislim, tu ne boš našel znancev. Res, lotila se me je nekaka plašnost, zdelo se mi je, kakor da bi šel na tuje. Al zažvižgam si: „Slovan povsod brate 'ma“, in — zopet sem boljše volje.

(Dalje prihodnjič.)

Slovansko slovstvo.

* *Jana Amosa Komenského drobnější spisy některé.* Nákladen „besedy učitelské“ v Praze vydal Fr. J. Zoubek. 1876.

Pod tem naslovom prinaša navedena knjiga 6 spisov slavnega Komenskega, namreč: 1) kako lenobo iz šol izpoditi (spis Komenskega leta 1652.); 2) pravila nrave (spis leta 1653.); 3. zakoni sl. gimnazije Lešenske (spis l. 1634.); 4) zakoni šole dobro vredjene (spis l. 1654.); 5. pravila življenja (spis l. 1645.); 6. Kátona moralni poduki (spis l. 1662.). — Da so dela Komenskega za zboljšanje šolstva neumrlega Slovana dragoceni biseri v šolskem knjižestvu, to pač vé vsak prijatelj šolstva, in da so njegovi spisi v českem jeziku pravi izgledi odličnega pisanja, to je dokazal že Palacky v mesečniku Českega muzeja leta 1829. Hvalevredno je tedaj, da je častita „učiteljska báseda“ v Pragi navedenih 6 Komenskovih razprav na svetlo dala, katera čitati in vsaj morebiti deloma v slovenski jezik prevoditi, živo priporočamo učiteljem naših ljudskih šol.

Zaseženo.

Zaseženo.

Naši dopisi.

Iz Zagreba 15. okt. — Na milijone i milijone so Hrvati po goveji kugi že škode trpeli i na tisoče i tisoče tudi sosedne dežele slovenske — to je bil, kakor se dobro spominjam, mnogokrat obnovljen glas „Novicam“, pa tudi v deželnem zboru Kranjskem čale so se

Veliki čebelarski zbor v Vratislavi.

Pretekli mesec je bil véliki zbor čebelarski v Vratislavi (Breslau) na Šleskem, zdaj Pruskem, nekda Avstrijskem mestu. Ker je sl. ministerstvo kmetijstva čebelarski naši družbi dovolilo 80 gold. podpore, ako kdo izmed udov njenih potuje tje, podal se je na pot predsednik njen gosp. župnik J. Jerič, ki v 9. listu „Slovenske Čebele“ poroča o tem zboru. Naj iz tega poročila povzamemo tudi v naš list nekoliko zanimivejših črtic.

Vratislavo popisuje naš popotnik tako-le: Mesto je lepo ter šteje blizo 250.000 prebivalcev, 36 cerkvá, izmed katerih ste dve tretjini katoliških, da si so katoličani v manjšini; ima vseučilišče, več gimnazij in drugih šolskih naprav in prav obširno kupčijo. Da je knezoškof prečastiti dr. Förster od Pruske vlade zaradi znane kulturne borbe odstavljen ter živi v Avstrijskem delu svoje obširne škofije, je sploh znano. Ravno kakih štirinajst dni pred zborovanjem je bila neka farna cerkev katoličanom vzeta ter novejšim krivovercem izročena, ki se štulijo za prave katolike ter „starokatoličane“ imenujejo. Cerkve so v Vratislavi lepe in prostorne, večidel Gotiške. Čudno pa, da nobena zvonika izdelanega nima razun kakih dveh, ampak stolp le kak meter čez cerkveno streho molí ter je z opeko pokrit.

V Vratislavi mi je bilo tudi novo, da so se psi obrtniške prostosti polastili, ter tū volička, tam konjička spodrinili. Kjer hočeš, srečaš z malim vozičkom psa in dečka vkup, ali pa par psov in voznika; tudi ženske s psi posebno ponosno vozarijo. Smešno se mi je zdelo, kako je včasih vnanji, včasih notranji vpreženec svojega nekdanjega posla se spomnil ter memogredoče lajal, njegov sosed ga pa hladnokrvno gledal, kakor bi se hotel od njega lajati naučiti.

Zborovalna dvorana je bila prostorna in lepo okinčana. S slavoklicem na lastnega nemškega cesarja bil je vselej sklenjen slavoklic na našega Avstrijskega cesarja. Zborovalcev je bilo vpisanih nekaj čez 500; govore pa je obiskovalo včasih po 6 — 700 poslušalcev. Kakih 15 — 20 žensk se je zborovanja prav pridno vdeleževalo ter s pazljivostjo odlikovalo. Prašaje smo izvedeli, da nekatere imajo lastne čebele, nekatere pa opravljajo posel čebelarja pri svojih bolehnih, ali sicer po drugih opraviilih zadrževanih možéh. Zastopani so bili vsi stanovi. Pri zborovanji in razstavi, pri obedu in drugih veselicah je bil borni kmetič sosed velikega posestnika in grajščaka, učitelj iz dežele sosed vikšega sodniškega ali vladnega uradnika. Zvedel sem, koliko marljivejše se tudi učitelji pečajo s čebelarstvom po Nemškem, kakor pri nas. Skoraj vsako mesto ima svoje čebelarsko društvo, umno čebelarstvo s premakljivim satovjem je veliko bolj razširjeno kakor pri nas. Našo Kranjsko čebelo pa sploh zelo obrajtajo, posebno se pa neki dobro obnašajo polutanjke Laško-Kranjske.

Razstava mnogovrstnega čebelarskega orodja in živih čebel v raznih panjevih je bila prav zanimiva ter vedno obilno obiskovana. Tu se je videl méd in vosek v tako raznih podobah, da bi si človek komaj domisljeval. Čebele so bile razstavljene po vrtu ter bile Nemke, Lahinje, Slovenke in ne vem od kod še. Smešno je bilo, ko nas je kakih troje stalo pred polnim panjem, pa nismo čebel, ampak le mravlje videli. Pa naj bi bile mravlje tako korenaške, ko pri nas, bi še bilo; ali bile so tako majhne, kakor naše najmanjše nekega rjavkastega plemena, pa bile so ravno to — neke Azijske čebele! Čudno grčasto satovje imajo in pri nas se gotovo ne bodo nikoli udomačile. Baron Rožič je bil tje veliko reči poslal in tudi več pripoznanj dobil. Gosp. Ambrožič je bil celó čebelarsko monduro ali uniformo v razstavo poslal.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta

vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca oktobra.

Dné	Leta	
14.	1875.	Je bila svetovna razstava krompirja v Altenburgu na Saksonskem.
16.	1844.	se je v Gradcu slovesno obhajala 25letnica obstanka Štajarske kmetijske družbe, pri kateri se je predsedniku njenemu, nadvojvodi Ivanu, poklonila sreberna vaza s podobo Zugmajerjevega pluga in pa zlata svetinja s sliko njegove grajščine Brandhof na Štajarskem.
18.	1852.	Se je ustanovila kurja družba v Zgorlcu na Lužiškem za požlahnenje kuretine.
19.	1797.	Je Watt dobil prvi patent za drenažno mašino na Angleškem.
19.	1858.	Je bila prva razstava kokoši in druge perutnine napravljena po Šleskem društvu za zboljšanje domače perutnine v Vratislavi.
20.	1073.	Je škof Beno iz Mišnje prinesel prve trte na Saksonsko, in je s tem ustanovil vinorejstvo na Labi in Sali.

Za trgovce z lesom in ogljem

je ravnokar prišla na svetlo slovenska knjiga pod naslovom:

Kazala za določanje telesnine okroglega, obtesanega in rezanega lesa in oglarskih kôp,

ki jo je izdalo Koroško gozdarsko društvo v Celovcu. Ta knjiga je izdelana v pisarni gozdarskega nadzorništva Hüttenberškega društva za pridelovanje železnih tvarin v Celovcu in ima namen, našim trgovcem z lesom pri pomoči, kedar delajo račune (rajtenge). Pregledovanje te knjige nas je prepričalo, da je v resnici jako koristna, in da vsacemu, kdor se s kupovanjem ali prodajanjem lesa pečá, izvrstno služiti zamore. Na podlagi nove (metrične) mere izračunjene tabele kažejo telesnino v kubikmetrih raznovrstnega kupčijskega lesa. Všeč bode gotovo tudi kazalo za določanje telesnine oglarskih kôp. Knjigi je dodan natančen poduk, kako da se tabele rabijo, in na kak način da se stoječe oglarske kôpe merijo.

Ker do sedaj enake knjige v slovenskem jeziku nismo še imeli, je Slovencem Koroško gozdarsko društvo v Celovcu z izdajo te knjige gotovo vstreglo. Mi priporočamo tedaj to knjigo našim lesotrgovcem prav živo zato, ker jim zelo polajšuje računanje. — Dobiva se pri ces. kr. kmetijski družbi v Ljubljani. Cena knjige, obsegajoče 108 strani, je nizka: veljá samo 80 krajc.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

„Gut'n Murgen! Heunt is a schöner Tog!“ Ta nemški pozdrav in njemu pripeta resnična in mikavna novica iz ust precéj okroglega krčmarja, ki isti hip „slučajno“ čez cesto gré v svoj hlev, me opominja, da sem na Kočevski zemlji. Daljnemu vabilu zgovor-

nega krčmarja, da bi stopil malo čez prag ali pa kar zunaj potegnil ga četrt litra, pa ne morem vstreti in zagovarjam to neuljudnost svojo s tem, da zjutraj nimam navade vina piti. Na to mož zgine v hlevu, jaz pa jo maham po cesti dalje.

Po njivah vidim ženske v belih, a že zelo zamazanih oblekah, ki, ko memo grem, za trenutek postojé in nad mano „firbec pasejo“; potem mi doni kramljanje v interesantnem Kočevskem narečju na uho in potrdi to, kar sem že po nagovoru krčmarja slutil, namreč, da sem res na Kočevskem.

Vreme je prav prijetno, solnca gorke žarke hladí pohleven vetrič tako, da počasnih korakov nespótén in nevtrujen pridem preko par revnih vasic, ki nimajo nič mikavnega za me, izvzemši nekaj umazanih otrok, kateri pred mano beže iz cestnega prahu v hiše, do Stare cerkve (Mitterdorf). Ura bije ravno enajst in pri tej priliki čujem lepo vbrane zvonove (veliki lep C.). Prvotni namen moj je bil iti do Kočevskega mesta, potem pa na Stari Log. Al že potoma se mi je omajal ta namen, kajti kaj bi počel v Kočevji jaz, ki sem bežal iz mesta na zelene livade, na neprašni zrak! S Kočevskim mestom tedaj „ad acta“!

Vkrenem toraj kratko pred vasjo na levo in prasham bradatega moža, ki pred svojo hišo deske óbla, koliko mi je hoditi še do Starega Loga. „Ne prav dve uri“, mi odgovori, in jaz, vesel, da ni dalje, si prižgem „erženko“ ter stopam dalje. Pot pelje sprva po brezovji, potem pa se prične pravi kras, nič drugega ko skalovje in leskovje. Pot je tedaj dolgočasna, tudi mi čedalje topleji solnčni žarki silijo pot na čelo. Nobena živa duša mi ne pride na pot, le samotni volič, ki je menda enako meni odločil se od čede, da bi si priležno in brez nadziranja ogledal svet, mi pride na proti, se vstavi, me pozdravi s prav krepkim globokim D, potem pa, ko mu jaz v tako močnem basu nisem kos odgovoriti, otrepane zaničljivo parkrat z repom in jo maha dalje, jaz pa tudi.

Poldne je, ko se bližam vasi sredi leskovja. Hitrejših korakov grem proti njej, in ko pridem do prvih hiš, berem na tabli „Malgern“, kakor so Kočevarji prekrstili „Malo goro“. Zejen in lačen vkrenem v gostilnico, precéj ponosno hišo. Al dobiti ni v njej bilo nič drugega nego žganje, vino — so mi djali — je ravnokar poteklo. Voda, ki mi jo prinesó potem, ko žganja nočem, je pa tako kalna, da se naglo obrnem in maham dalje. A nič bolje se mi ni godilo v drugi vasi, v Klečah, kamor sem prišel čez dobre pol ure; v tukajšnji krčmi še ljudi domá ni bilo, le dvoje umazanih otrok se mi je s prstom v ustih plašno umikalo. „Da bi vsaj vode dobil ali sadja“ — zdihujem in se oziram po vasi, a nikjer ni ljudi domá, še psi so bili menda šli z njimi na polje, ker nobeden ni lajal nad mano. Sadja tudi na drevji nikjer ne vidim, le zunaj vasi zagledam lesniko malo polno z drobnim sadom. Naj veljá, kar koli, bom pa plačal, če me kdo prime — si mislim in zaženem palico v veje. Z njo vred se vsuje nekaj drobnih lesnik na tla, kislih in krpkih, a dobre so bile, da so se mi vsaj usta ohladila, ker vode ni bilo nikjer. Predragi čitatelji si lahko mislijo, da po tej poti nisem bil take volje, da bi bil plesal, kakor nekdanj David.

Vendar vsake reči je enkrat konec, tedaj bo tudi te puste in dolgočasne poti med skalovjem in leskovjem. Tako tolažim se in korakam dalje žvižgajoč si „oj radostno potovanje“. A korakam in korakam, da se mi pot cedi po obrazu. Ne počivam pa nikjer, ker vem, da počivanje popotnika najbolj vtrudi. Slednjič zagledam na ovinku pod sabo vas in slutim, da mora to Stari Log (Alttag) biti. Za gotovo tega nisem vedel,

kajti na poti nisem srečal nič živega razen zajca, ki je na nekem kraji čez pot skočil. Spustim se po poti navzdol in ko dospem do vasi, pogledam na uro. Bilo je tri četrt na tri, tedaj je oni Kočevar prav govoril, ko je rekel, „da do Starega Loga ni prav dve uri“; pozabil je le pristavek: „ampak nekoliko več“. Kočevske ure so pač dolge, še dalje, kakor hribovske. O tem sem se ta dan še enkrat prepričal.

Vas Stari Log stoji v nekakem kotlu; ob njega robu se posebno lepo vidijo Hinje. Vsa okolica je nekako žalostna, povsod kaže zemlja skalnata rebra, le ob hribu proti jutru, ob katerem cesta drži proti Žužemberku ali „na Kranjsko“, kakor pravijo Kočevarji, so nasajene trte. Pa kako vino raste tu! Nič boljše, kakor na priliko v Laškem trgu na Štajarskem, tako zvani „Dreimännerwein“, kateremu je treba dveh, da držita tistega, kateremu tretji kisovca s silo v usta vlija, kajti prostovoljno bi ga ne pil.

„Slovan povsod brate 'ma“, tudi na Kočevskem. To sem skusil vnovič, ker sem celó v tem kotlu naletel na znance in prijatelje, ki so mi bili tako vljudni, da so me, ko sem se nekoliko telesno okrepčal, spremili precéj daleč ob bregu, eden celó do Smuka (Langenton), kjer sva se poslovila ravno ob Marijnem zvonenji.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz govora dr. Polita v Ogerskem zboru za brambo dr. Miletiča, toženega zaradi velike izdaje.

Iz izvrstnega govora poslanca dr. Polita povzamemo sledeče besede: „Če katera država v Evropi, potrebovala bi Ogerska, da gleda na to, da ima prav malo sovražnikov, a prav veliko prijateljev. Ogerska nima potrebe, da se identificira (enači) s Turčijo in da se v sovražstvo postavi z vsemi narodi na Balkanskem polotoku. Vsaj jaz iz svoje strani kot Ogerski državljani protestoval bi svečano proti zavezi z baži-božuki in Čerkesi. Turčija pripada preteklosti, a Ogerski je treba, da ima bodočnost. Situacija njena je dandanes že zelo nevarna. Kar sem kazal že pred letom, to se je sedaj izpolnilo. Tricesarska zaveza postala je sedaj le dvecesarska. Grof Andrassy zabredel je v ogromno iluzijo, da bode Nemčija Avstriji proti Rusiji pomagala. Zmota ta se zdaj kaže popolna. Nemčija je res podpisala Avstrijo o Turških homatijah do neke meje, al ko je treba bilo se vstopiti proti Rusiji, takrat ni tega storila in popolnoma se je obdržala Nemško-ruska zaveza. Danes je situacija o iztočnem vprašanju po vse drugače, kakor je bila v Krimski vojski. Takrat se je mislilo, da je Turčija zmožna izpeljati reforme, al sedaj ni ne ene države, ni ne enega človeka v Evropi, ki veruje, da se Turčija še more po reformah vzdržati. V Krimskem boji držala se je stvar iztočnih kristijanov za Rusko stvar, a danes je to Evropejska stvar. Iztočno vprašanje je veliko vprašanje zgodovine vsega sveta in rešitev tega vprašanja naredila bo epoko v kulturni zgodovini. Gotovo je pa, da se noben narod ne more nasproti staviti koloteku svetske zgodovine brez nevarnosti vničen biti. Evropa ne bo na ljubo enemu in edinemu narodu zapustila svoje kulturne naloge na iztoku. Po vsem tem ne morem se skladati s predlogom imunitetnega odbora. Zapor Miletičev se je izvršil na prost telegram ministra-predsednika. Lepa je to svoboda poslanca, ako je odvisna od telegrama ministrovega!“

(Čudno, da si Hrvaški poslanci niso upali glasovati za Miletičev predlog!)

ovacijo Turškemu poslancu, obetali napraviti enako poslancu Ruskemu.

Vkljub temu pa, da klic na Dunaji ni našel odmeva, so Magjarski „softe“ — po izgledu svojih Carigradskih bratov po krvi in sovraštvu do slovanskega naroda — poslali deputacijo k ministru Tiszi prosit dovoljenja za bakljado. Minister jim je odgovoril, „da v principu nima nič zoper tako ovacijo, al gledé na sedanje razmere bi jo svet lahko slabo sodil; zato jim on odsvetuje.“ — „Softe“ so prav dobro razumeli, da „odsvetovati“ se ne pravi še „prepovedati“, zato so na burnem shodu sklenili vendar-le in zdaj še le prav nalašč napraviti bakljado.

Nam ne bi prišlo na misel omenjati ali celó grajati te burke Magjarske mladine, ki mora tudi imeti svoje veselje, da bi jim ne dal ravno čas vendar neke pomenljivosti, kakor smo prej rekli. Al premisliti je dvoje: prvič čas, v katerem se je ves omikani in pravični svet obrnil proti Turku, drugič pa še posebno ta okoliščina, da je bil isti čas ravno grof Andrassy v Pešti ter poravnaval se z ministerstvom Ogerskim gledé nekega razpora o vnani politiki svoji, s katero Magjari niso zadovoljni, ker jim je premalo Magjarska. Razprava med njim in Ogerskim ministerstvom je bila tolike važnosti, da so telegrami s Pešta celó oznanjali svetu, da se majeta dva ministerska stola: Andrassyev in Tiszin. Iz preklicanja prvega dela te novice je sklepati, da je Andrassy zmagal nad Tiszom, čegar stol se menda še zmirom maje.

Spektakel Ogerskih vseučiliščnikov o tako važnem času se tedaj vidi kakor pritisek na ministra Andrassyja, da bi se prav ves podal turkoljubnemu ministerstvu Ogerskemu, kaže se kakor demonstracija za Tiszom in zoper Andrassyja. Težko je tudi verjeti, da bi bili vseučiliščniki vkrenili to iz lastnega nagiba; ta ogenj je moral — kakor smo že zadnjič rekli — podpihovati kak drug meh. S to mislijo se človek še tem bolj sklada, če bere, da je Ogerski minister domobranstva v klubu na neko vprašanje odgovoril, da Ogerska more v kratkem času v boj postaviti 217.000 honvedov (domobrancev). Čemu tako vprašanje o tem času? Ali imajo honvedi iti Turku na pomoč? Ali se je jelo Magjarom rigati po — Vilagos-u?

Iz teh ozirov tedaj imajo demonstracije Magjarske mladine nekak pomen, in čeravno še celó Magjarski listi izrekajo prepričanje, da Turčiji bije zadnja ura, da je nobena sila, nobena moč ni več v stanu rešiti, se vendar vidi iz tega, kako silno je v Magjarih vkoreninjeno bratinsko sočutje do Turkov, ker so zdaj obsodili še Andrassyjevo politiko, češ, da, če bi bil skoncá bolj odločno ravnal, ne bi bila Turčija prišla v take stiske.

Grof Andrassy se zdaj marsikomu usmiljenja vreden zdi, ker na eni strani ga napadajo Magjari, za katere je šel v diplomatični ogenj, na drugi pa njegovi prijatelji na Dunaji, ker jim njegova politika gledé Rusije ni po volji. On pač zdaj tudi skuša, da se ne dá dvema gospodoma streči.

Konečno pa gledé demonstracij Magjarskih „soft“ ne moremo si kaj, da ne bi ironično vskliknili: Blagor narodu, ki ima tak naraščaj!

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Zahvalivši se prijateljem za skazano mi prijaznost koračim moško in boljše volje naprej ravna se le po

poduku njihovem, naj se držim vedno le na levo, nikdar na desno, da pridem v Žužemberk. Unkraj Smuka se zavije cesta navzdol v velike gozde kneza Auersperga. Zopet neprijeten spomin! Vendar nimam časa vkvarjati se s političnim premišljevanjem, kajti napočila je noč in luna se je prikazala na nebu prav povoljna mi svetilnica po temnem gozdu. Nagajala mi je le viržinka, ki ni hotela nikakor goreti, a ker je bila zadnja tega imena, moral sem imeti potrpljenje ž njo in jo pogosto prižigati. Zato pa in ker sem se po prijateljskem svetu prestrogo ravnal, zaidem na stransko pot, in Bog vedi, kdaj in kam bi bil prišel, da me ni srečal kmet, kateri me začuden praša, kam da sem se po noči namenil.

„Proti Žužemberku“ — mu odgovorim.

„Ta pot pa drži proti Hinjam“ — me zavrne v slovenskem jeziku.

„I no“ — se popraskam za ušesi — bom pa šel na Hinje, vsaj ni, da bi ravno moral priti v Žužemberk. Kako daleč imam še do Hinj?“

„Za vas“ — pravi mož — pogledaje me pri mesečni svetlobi od nog do glave — „bo pač dobri dve uri. Toda če vam pota niso znana, utegnate zaiti in potem dolgo hoditi, da pridete do ljudi.“

To pojasnilo me ni nič kaj razveselilo. Če bi bil boječ ali bi imel polno mošnjo sabo, bi se mi bile morda brez orožja, kakor sem bil ponoči v sredi gozda z neznanim človekom, mnogo krepkejšim od mene, morda hlače tresle; toda spominjaje se latinskega izreka: „Vacuus viator latrone praesente cantabit“ (popotnik, ki nima nič pri sebi, se tolovaju lahko v zobe smeja), puhnem viržinkim dim iz ust in pogledam moža.

On je menda uganil, kaj meni po glavi gre, ker predno zopet kaj rečem, spregovori on: „Nič se ne bojte, jaz grem proti Smuku. Idite toraj z mano nazaj do pravega pota, potem ne morete več zaiti, če ostanete na najširji cesti. Malo manj ko eno uro imate še do prve vasi, do Lašič. Tam ostanete čez noč v oštariji, boste že posteljo dobili.“

Jako všeč mi je bila ta ponudba. Čez dobro četrte ure prideva, ker po stezah odreževa nekoliko pota, do glavne ceste. Tu ponudim postrežljivemu spremljevalcu par šestic, a on se jih odločno brani rekoč: „dolžnost vsacega človeka je, pokazati zašlemu pravo pot. To je dobro delo. Če bi se pa za to dal plačati, potem ne bilo bi to več dobro delo. Srečno pot!“

In predno morem kaj odgovoriti, mi že zgine spred oči, naglo stopaje po poti navzgor. Taka nesebičnost, taka krščanska načela v sedanjem sebičnem in brezverskem veku, človeka v srce ginejo. Da, da, v gozdu in med nespridenim ljudstvom jih še najdeš, v mestu ne ali le redko kje. O, vražja viržinka, da bi ne bila zadnja, kdaj bi te bil že vrgel ob tla! Ko svojo pot naprej koračim, zagledam pred sabo na cesti dve živali, podobni volčjim psom, kakoršne imajo na Krasu ovčarski pastirji za stražo. To mi je veselo znamenje, da sem blizu vasi, kajti kjer je pes, človek ni daleč; zato vržem kos neubogljive viržinke ob tla, da se kar iskre pokažejo in si eno zažvižgam. Psa se počasi zasučeta in zavijeta v hosto.

Moja nada, da sem že blizu vasi, pa se ne opraviči, kajti še le čez pol ure trdne hoje se prikaže med drevjem luč in kmalu potem pridem v vas Lašiče, ki šteje menda sedem hiš. Prva hiša, precéj velika, je gostilnica, to sklepam po razsvitljenih oknih in glasovih hripave harmonike, ki iz nje doné. Tedaj grem po stopnicah gori in stopim v vežo, kjer poprašam gospodinjo, čvrsto žensko prijetnega obraza, bi li ne mogel tū prenočiti. „Zakaj ne?“ — je odgovor — „vsaj imamo posteljo.“ Ali sem ljub gost ali ne, tega nisem mogel iz-

vedeti še po obrazu gospodinje, ki me pelje v sprednjo sobo (v zadnji je bilo polno Kočevarjev, ki so bili precéj glasni). Dobil sem tudi nekoliko večerje, po tej pa se spustim z gospodarjem in gospodinja v pogovor in spoznam, da sta oba še precéj izobražena. V kratkem smo bili znanci in se prav lepo menili o različnih stvaréh. V pogovoru sem tudi zvedel, da tisti živali, ki sem ju v hosti srečal in sta se mi zdela ovčja psa, sta bila volka, ki sta dan poprej krčmarju dva psa pojedla. „O vruga! v kakošni nevarnosti sem bil brez vsega orožja.“ — „Ne, ne — mi zavrne gospodar. „Volk poleti človeku nič ne stori, in še pozimi, kedar je lačen, ga lahko zapodite z ognjem.“ — Tedaj sta tudi ta dva jo brž v stran zavila, ko sem jaz slučajno viržinko prižigal in jo potem, ko me je jezila, ob tla vrgel, da so iskre pokazale?“ — „Gotovo; toda tudi brez tega bi vam ne bila nič storila, ker sta še mojih psov sita.“

Hvalil sem Bogá, da onih zveri nisem spoznal, ker še zdaj nisem imel tako dobrih misli o njih, kakor gostilničar, posebno gledé noči ne. Pojasnilo to me je pa tako razburilo, da nisem mogel še iti spat, ampak vsedel se in pisal poročila in pisma v Ljubljano, katera sem hotel v Žužemberku na pošto dati.

Davno je že vse spalo, ko tudi mene zaspanec premaga. Spal sem tako dobro, da se mi še o volkovih ni nič sanjalo. Zbudilo me je še le jutranjo solnce, ki je radovedno pogledalo v mojo izbo, kaj še v postelji delam. Vstanem tedaj in poravnávši račun, ki je bil tako majhen, da sem se po pravici čudil, napotim se navzdol proti Žužemberku. Pot je zopet vedno med leskovjem in nižjim grmovjem, samotna, živega nisem videl družega nič kakor v zraku nekoliko kanj, po grmovji pa sila veliko kosov, ki so obirali jagode kostaničevja.

(Dal. prih.)

Naši dopisi.

V Gorici 29. okt. — Prve volitve za deželni zbor so opravljene. Kmečkih občin volilci so izvolili: v Gorici dr. Jos. Tonkli-a sè 67, prof. Fr. Povšeta z 69 glasovi. Glasovalcev je bilo 111; dr. Abram in Jož. Faganel (oba stara poslanca) sta imela 42 in 43 glasov. *) — V Sežani (kjer se je bil gosp. Doleneč danes zjutraj kandidaturi odpovedal), sta izvoljena dr. Abram in Franc Mohorčič; v Tominu Ant. Gorjup in Izid. Pagliaruzzi. Število volilcev v Sežani in Tominu mi ni znano. Dr. Abram ni kandidat društva „Sloge“. — Kar se tiče prihodnjih kandidatur, ni še nič prav gotovega. Dr. Jakopič noče sprejeti kandidature od „Sloge“. — Svoje menjenje o izidu volitev povem na zadnje. — Zdaj nekaj družega. Naše mestno starešinstvo je sklenilo dati ulicam nova imena. Gre tedaj prav za tisto, kar se je v Ljubljanskem mestnem zboru ni davno razpravljalo. Nasprotovanja ni v našem mestnem zastopu nikacega. Preimenovanje ulic nas bo stalo 900 gold. Pa kaj je to — če pomislimo, da izgine v našem mestu vsakošen sled slovenske njega starodavnosti! „Travnik“, „Studéneč“, „Pristava“ (Prestav) — vsega tega ne bo več. „Travnik“ bo „Piazza grande“, „Studeneč“ = „Acquedotto“ itd. Sploh vlada v novih imenih tista ideja, kakor pri Vas v Ljubljani: — ulice bodo nosile rodovinska imena imenitnih ali dobrotnih mož Goriških, na pr. „Formica“, „Conta-

valle“, „Vogel“, „Parcar“, „Alvarez“; pa tudi „Dante“ ne sme izostati — se ve da — kakor imamo že „via Petrarca“. Nekdanji „gèt“ (judovska ulica) se bo klicala „via Ascoli“ (Ascoli je imeniten orientalist in jezikoslovec sploh, rodom Goričan, jud, zdaj profesor v Milanu). Čudna kombinacija! Nekdaj židovsko hišo slavnega učenjaka Ascoli a je kupil in stanuje zdaj v njej danes za poslanca izvoljeni Slovenec dr. Tonkli (O Ironie des Schicksals!). Sploh stanuje v nekdanjem getu zdaj več kristjanov, ko judov. Imé „via Ascoli“ je tedaj nekak anakronizem. — Več o tem prihodnjič.

Iz Dolenskega 30. okt. — Meseca novembra imajo biti po Kranjskem dekanjske konferencije. Naj bi se te nekoliko tudi ozrle na stvar, ki boli srce vsacega narodnega duhovnika — na zadevo g. Klunovo. Glas ogromne večine narodne slovenske duhovščine je, da ima g. Klun njeno mnenje in sočutje na svoji strani. Vsi ti vemo, da ž njim trpi tudi slovenska stvar. Naj bi tedaj gospodje pri dekanjskih konferencah dali svojemu sočutju primeren izraz. Moj nasvèt je, da bi se to storilo v obliki peticije na prevzvišenega gosp. knezoškofa, da blagovoli zamotanje z gosp. Klunom vendar enkrat razrešiti tako, da bode konec trepečega stanja njegovega in vse slovenske duhovščine. Mislím, da viši naš duhovni pastir svojo duhovščino vendar toliko spoštuje, da ne bodo prezrl njene skupne izjave in želje.

Duhoven.

Iz Škofje Loke 27. okt. (Karol Klun.) Kakor v strupu okaljena puščica ranila mi je srce v „Slovenca“ št. 122. novica, da gosp. Klun že dvakrat od barona Ravbarja prezentovan, od škofijstva Ljubljanskega še zdaj ni vmesten, marveč da trpi od majnika brez vsake prave službe in torej brez gotovih dohodkov. Mili Bože! sem zdihnil, s čim si je pač on to zaslužil? Poznam ga dijaka — nikdar ni bil divjak. Poznam ga bogoslovca — bil je bogoslovec z umom in srcem. Poznam ga kaplana v Gorjah — bil je ljubljeni Karol Gorjanski. Poznam ga stolnega vikarja — čislan bil je pridigar; govori njegovi, večidel dogmatični, bili so vselej v krepki besedi; čislan spovednik — ni se pečal s sitnicami kakor nekateri preobilno; čislan v krogih gospôških in olikanih; priljubljen katehet po šolah mladini. V vsaki škofiji šteli bi si v čast in veselje, imeti takega duhovna — v Ljubljanski pa zdaj že šest mesecev ne smé na nobeno prižnico, ne v spovednico, ne k bolniku na smrtni postelji, ne v šolo, tudi v privatno ne, dokler so skoro vsi stolni in drugi mestni kaplanje tudi katehetje. Moj Bog! sem si mislil, s čim si je pač Klun to zaslužil?! Tukaj pri nas ga vse pozná — „gospod te hantovega Karelna“. Po šolah bil je z ranjkim izvrstnim Lotričem vedno prvák. Talentov ima pet. Uma je jasnega, srca blagega. V ničemurne pogovore se ne vtika. V resnobne, znanstvene, najrajši bogoslovne razprave pa rad sega, in navadno zmaga. V manj duhovitih družbah je skoraj dolgočasen. Strasti nima nobene. Komu kako prošnjo odreči, mu je nemogoče. In tak mož vseskozi dostojnega vedenja se muči tako zdaj že šest mesecev! Kaj neki je zagrešil? Odkar je počila vest o njegovi britki osodi, pazil sem in poslušal, kdaj bom čul grozno hudobijo, katero je učinil; sledil sem in zasledoval po časnikih liberalnih in konservativnih, pa doslej sem našel, kar je bilo najhujšega, le „fanatischer Geistlicher, Hetzkaplan, Streithahn“! Ker stvar njegova ni več tajna, ampak javna, naj se tudi javno pové, kaj se o njem hudega vé, da se bomo ljudje ravnali po tem. V tem oziru se nam vsem jako dopada, kar njegov stari ujec, prečastiti zlatomašnik Loški neki večkrat ponavlja: „Skaže naj se mi hudobija, katero je storil, in jaz ga bom popodil“! Tako je prav. Da!

*) Da so se glasovi cepili, je sad agitacije poslednjega dne. „Sloginim“ kandidatom zvesti so bili najbolj Brici in večina okoličanov; Ipavci in Kanaleci so glasovali za Abrama in Faganela, mnogi tudi za enega teh dveh in za enega „Sloginim“ kandidatov.

Slovensko slovstvo.

* *Mož-beseda*. Izviren igrokaz v 5 djanjih. Spisal Mirko Sotlan.

To je naslov gledališki igri, ki je prišla ravno kar z Mohorjeve tiskarne v Celovcu na svetlo in se dobiva pri založniku, bukvarju J. Lercherju v Ljubljani po 40 kr. — Radovedni smo vzeli ta novi brst izvirne domače dramatične Vile v roke. Al žalibog! da nas ni razveselil. Predmet „igre“ ni nikakor dramatičen, za šaloigro premalo dovtipen, za resno pa premalo resen. Dá se povedati vsa dogodba v par kratkih stavkih, pisatelj se je tedaj moral silno mučiti, da jo je razpel na 5 dolzih aktov. Dogodba je ta-le: Polk Stajarskih vojakov maršira proti Ljubljani, nek vojak pa bi rad šel za par ur domú pogledat stariše in ljubico, ker nima daleč od ceste. Stotnik mu to dovoli proti temu, da koj drugo jutro pride v Ljubljano. Vojak se v to zaveže z besedo. Čitatelj pričakuje kakih zaprek, po katerih utegne stotnik v zadrege priti, kakih komičnih ali resnih spletek, ki mikajo poslušalca, al vsega tega ni nič, izvzemši prošnjo ljubice in njenega očeta, da bi pri njih ostal. Reč vsa se priprosto reši; dramatičnega momenta ni ne enega v celi igri. Boljši, kakor predmet in izpeljava je pa jezik, dasiravno za namen, za katerega se take stvarce pišejo, namreč za predstavo na gledališkem odru, ne odobrujemo vezane besede. Sicer pa v eno mer jambe ušesu težko denejo. Ni vsak dober pisatelj tudi dober dramaturg, niti ne vsak predmet shoden za dramatiziranje.

* *Nesreča čez nesrečo ali mrtvaška glava*. Knjižica trpečim in nesrečnim ljudem v tolažbo. Po nemškem izvirniku poslovenil Lj. T. v Ljubljani. Natisnila in prodajata Klein in Kovač (Eger) 1876. Cena 25 kr. — Povest, ki je predmet tej knjižici, je mikavna in izpolnuje to, kar jej je pisatelj na čelo napisal, da je tolažilo nesrečnim. Jezik je čeden. Naj bi tedaj med prostim našim ljudstvom mnogo kupcev našla!

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

V Žužemberk dospem malo pred deveto uro. Bila je nedelja. Ker sem bil prejšnji dan stradal, mi kruli želodec, toraj stopim v gostilnico in si dam napraviti malo zajutрка. Potem si površno ogledam trg in tudi razpadajoči grad, zopet Auerspergov. Zdajci gori na griču zapojó zvonovi in vabijo verne k maši. Ker se tudi jaz med kristjane štejem, lezem počasi z drugimi vernimi proti cerkvi — počasi, ker mi je solnce gnalo pot iz kože. Potoma oddam pisma na pošti, ki je v tako skromnem poslopji, da bi človek mislil, da se tu hrani krompir, repa in zelje, ne pa da je tu pošta tako ponosnega trga, kakor hoče biti Žužemberk.

Ko dospem do cerkve z drugo množico vred, vdru-gič zapojó zvonovi, lepo vbrani (veliki močan C) Ne-hoté se mi vsili želja, naj bi Žužemberčani poslušali bolj te vbrane glasove, kakor nevbrano liberalno rjo-venje in ušesa trgajoče nemčurske glasove. Bilo bi to zá-nje in za druge bolje.

V sedanjem času sicer ni navada (zlasti pri tako zvanih „omikanih“ ne) hvaliti se s tem, da je kdo bil pri maši, ampak bolj pogosto naletiš na nasprotno ba-hanje. Jaz pa tu naravnost in s ponosom rečem, da me je duhovno opravilo na duši ravno tako okrepčalo, kakor (če je primera dovoljena) prej zaželeni zajutrek

na telesu. Pridiga gospoda v cerkvi bila je jedrnata. Mladi gospod duhovnik imel je krepko in gladko besedo in v govoru prepričevalno, ognjeno moč, ki mehča tr-dovratna srca in drami spavajočo vest. *Leon Lotnik meni*

Po maši me je gnalo srce, govoriti s tem izvrstnim duhovnikom, predno potujem dalje. Po njegovi prijaz-nosti našel sem tudi v neznanem mi Žužemberku znance in prijazne ljudi, potem pa sem se, vtretjič pre-stopivši svoj program, kateri mi je veleval le peš ho-diti, peljal do Toplic. Tega prestopa programa svo-jega pa nisom obžaloval, prvič zato ne, ker je pot preko Krke jako dolgočasna, drugič pa, ker bi peš morda ne bil več prišel do noči do Toplic, in tretjič ker je bila nedelja in na poti mnogo vinjenih ljudi, ki popotnika nikjer pri miru ne pusté.

V Toplicah, dasiravno v popolnoma neznanem mi kraju, naletim zopet na znance. Bili so to zadnji gostje iz Ljubljane, nekaj pa je bilo drugih, ki so me tudi poznali. Po tem sem spoznal, da „incognito“ potovati tudi meni ni mogoče po slovenskih deželah, kar sem pozneje še mnogokrat skusil. Večer nam je tedaj v pri-jetnem nepolitičnem pogovoru naglo pretekel in ko bije ura enajst (veliki zvon visok D), se podam k počitku na pošto, kjer sem se bil vtaboril. Tudi tu ni bilo pre-nočevanje drago in postrežba dobra. Toplicam manjka le železnice, ki bi ljudi složno vozila v jako zdra-vilno vodo, pa kaj, ker je prepir, kje naj gré želez-nica, podrl kratko železno cesto in Dolencem pustil — dolgočasno!

Drugi dan odrinem zarano naprej po programu svojem, namreč peš proti Semiču. Kmalu dospem do Poljanice (Pöllandl), ozke doline. Že potoma se mi je zdelo, kakor da bi ženske na polji ob cesti, v do-mače rujavo platno oblečene, kočevski govorile. Ve-del sem sicer, da so v Poljanski dolini naselniki Ko-čevskim enaki, a vendar sem si mislil, da meja ni tako strogo prerezana, da bi ljudje slovenski ne umeli. Pre-pričal pa sem se, da moški pač razumejo dobro slo-venski, a slabo in neradi govoré, ženske pa le težko razumejo in nikakor ne govoré „kranjski“. Ta prika-zen izvira iz tega, da možki hodijo, prav kakor pravi Hočevarji, po svetu in se naučé različnih jezikov, tedaj tudi slovenskega, žene pa ostajajo domá in obdelujejo polje ter oskrbujejo dom in tako ne pridejo dosti v dotiko s „Kranjci“.

Poten in žejen stopim v gostilnico na Poljanici. Tu zagledam krog mize več ljudi, menda posestnikov iz istega kraja. V kotu za mizo sedi nek človek, učitelj ali kaj tacega (ker nisem hotel tako siten biti, da bi bil prašal, kdo je) in bere nazočim iz nemškega časnika. Jaz se vsedem po tihem pozdravu k stranski mizi in poslušam berilo. Zdi se mi zelo „turško“. Ra-doveden vprem svoje oči v list, katerega ima bralec v rokah, in vidim „Gemeinde-Zeitung“. — Naglo izpijem svoj četrť litra in grem. Po poti pa mi pride misel: kaj ko bi pri nas učitelji in drugi, ki znajo brati, zbi-rali po gostilnicah ali drugih krajih ljudi in jim brali slovenske časnike! Ali ne bi dobili toliko in tako marljivih poslušalcev, kakor tu, kjer se ljudje celó po prihodu čisto neznanega človeka niso dali motiti, da ne bi bili poslušali bralca? Mogoče, da se tudi pri „Kranjcih“ kje tako godí, al jaz na svojem potovanji tega nisem nikjer zapazil, ker so po gostilnicah povsod le pili, razgrajali ali se prepirali.

To premišljevanje me je tako prevzelo, da sem skoro pozabil na pot pod nogami. Je pa tudi dolgo-časna ta pot, vedno ob potoku, ob katerem stoji mnogo mlinov. Na bregu ob levi se razprostirajo vinogradi in sredi njih hiše, tako, da je vsa ta dolina na dolgo raz-tegnjena vas, pod katero pelje cesta vedno polagoma

navkreber. Na cesti najdem kos papirja z napisom „Gemeinde-Zeitung“, dokaz, da celó ti zapuščeni ljudje si vendar naročajo liste svojega jezika. Idi pa v kateri koli kot slovenske dežele, stavim, da ne boš naletel na noben slovensk časnik drugje, ko pri gospodu župniku ali učitelju. Žalostna nemarnost!

Ta žalostna zavest, pusti kraj in še bolj pusto vreme me tako omami, da zopet popolnoma pozabim poti. Spomnim se je še le, ko mi jamejo debele kaplje kapati na slamnik. Razprem toraj svoj dežnik in koráčim dalje po namočeni cesti.

V dežji dospem do Črmošnjic. Tù na nekem ponosnem poslopji berem napis „Volks-Schule“, pod njim pa priprosto v slovenskem jeziku „Šola“. — „Vraga“, si mislim, čemu „Volks-Schule“? Saj bo tako vsak človek rad verjel, da tu ni vseučilišča! Že kraj tega ne kaže.“ — Ker je še hudó deževalo, na severu pa se je kazalo nebo jasno, grem vedrit v gostilnico. Opiraje se na napis „Šola“ velim si prinesiti slovenski „pol litra“. „Holb Liter“ pa je odmev iz ust postojnega gostilničarskega dekleta, ki je, kakor sem pozneje zvedel, hči krčmarice. „Mar tu ne govorite slovenski?“ prašam na to gostilničarico. „Gott bewahre — wir seint ja Gotscheber“ — doni iz njenih ust. „Zakaj“ „Gott bewahre?“ prašam dalje, zdaj res nekoliko razžaljen, nemški: „Ali bi bila za vas velika nesreča, če bi govorili slovenski? Je mar nasprotno posebna sreča za vas, da govorite nemški in Boga hvalite za to?“ — „Wir seint Gotscheber“ — doni zopet srpo iz ust trebušne matrone, ki potem zgine in hčeri (memo rečeno, lepi deklici) veli, da naj ona gleda, kako bo dobila od mene denar za naročenega pol litra. Hči se potem vstopi pred vrata, kakor za stražo, in še le, ko jo pokličem, da plačam, pride in milostljivo sprejme denar. Jaz sem materi in hčeri to odpustil, ker je bilo vsaj vino res dobro.

Nekoliko sarkastičnih misli se napotim dalje. Pot je še nekoliko napeta, potem pa se spusti v nižavo proti Semiču. Krasen razgled na robu! Škoda, da zopet prične dež in se megle valé po bregovih. Kako bi bila sicer prijetna pot ob hribu med vinogradi in vinskimi shrambami! O dežji pa je vsaka pot neprijetna, tedaj se tudi one proti Semiču nisem posebno veselil, ampak hitel sem, da bi kmalu dol dospel.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Rovarstvo Lahonov na južnem Tirolskem.

Ker se v pokrajinah dozda Turških bíje boj na smrt in življenje, ni čuda, da je pozornost sveta obrnjena na Balkanski poluotók in da tudi važne dogodbe v domači hiši ne izbijajo tolike pazljivosti, kolikor bi je zaslužile.

Mi mislimo tù laške Tirole.

Kakor krta ne čuti gospodar na senožeti svoji, dokler ne vrže krtin k višku, tako je tudi s političnimi krti, ki rijejo pod zemljo Avstrijsko, da je kos za kosom zgublja. Avstrija po takem, namesti da bi se širila ali vsaj ohranila kolikoršna je bila, se čedalje bolj krči in zmanjšuje. Interesantne Benedke, krasni Milan, kje ste?! In vendar, vkljub temu kakošna precartana ljubezen do Lahov klije zmirom v srcu Avstrijske vlade! Ljubav tolika, da Slovenec, in če treba, celó Nemec sta pankrta proti Lahu, kjer gré za pravice narodne ali kako drugo prednost.

Že več mesecev vzdigujejo Lahoni v južnih Ti-

rolih mogočno svoje glave in ne skrivajo, da dogodbe na Turškem, po katerih utegne Avstrija v zadrege priti, bodo nikdar siti Italiji najbolja prilika, odtrgati Avstriji še to, kar Lah misli, da je njegovo. Ribe loviti je v kalni vodi najlože: si mislijo Italianissimi, zato pripravljajo lahonski časniki, kakor „Trientino“ in drugi svoje privržence na to, da se spuntajo zoper Avstrijo, kedar pride čas, da bi Avstrija ne mógla z vojaško silo varovati vseh svojih mej.

To rovarstvo pa je moralo že celó visoko dospeti, da so cesarske gosposke na južnem Tirolskem, katere so dozda zmirom lizale in dobrikale Lahonom, pričele jih poredoma zapirati ter jih dolžiti Avstriji nevarnih nakán. Vse to se je izprva bolj tiho vršilo, zadnji čas pa se stvar ne daje več skrivati in celó vladni „Fremdenblatt“ je unidan v listu 288. v vodilnem članku svoj glas povzdignil zoper preočitno rovarstvo Italijanissimov na južnem Tirolskem, povdarjaje potrebo, da vlada krepko na noge stopi in iz poti spravi (aufräumen) vse one elemente, ki podpihujejo punt.

Da bi se bilo to zgodilo že davno, ne bil bi laški Tirol tako razrovan kakor je danes. Policija, ki je dozda imela golobičjo potrpežljivost, začela je zdaj ostrejše strune napenjati; zaprli so vrednika časnika „Trientino“ in njegovega pomočnika, pa mnogo druge gospode v Trientu, Mori, Roveredi, Ali, Rivi itd.

„Fremdenblatt“ pa, kakor nikjer, tako tudi tukaj ne more zatajiti svojega liberalizma, ki je srečen le tedaj, če brco dá — cerkvi ali duhovščini. „Fremdenblatt“, ki nikoli ni pritožbe izustil, da se v urade čisto nemških krajev nastavljajo uradniki Lah, in da v ljudske šole taci krajev, ki so napol laški in napol nemški, se pošiljajo učitelji Lah, ki propagando delajo za italijanizem, zdaj mahoma toži tako-le: „Proč z duhovni, ki v krajih večinoma nemških besedo Božjo polaščujejo! Kako, da je „Fremdenblattu“ zdaj mahoma en kurát (katerega pa še po imenu ne vé!) trn v peti, češ, da laški pridiguje? Kaj bi nemški liberalci rekli, ako bi toliko laških duhovnov na nemškem Tirolskem pastirovalo, kakor tù laških uradnikov uraduje! Naj nam nemški brambovec „Fremdenblatt“ pové, kaj neki vlada stori za nauk nemškega jezika in za nemške šole na laškem Tirolskem? Naj nam pové: ali je resnica ali laž to, kar se pripoveduje, da ena edina nemška šola v Trientu tako hira, da bode kmalu konec vzela?

Prišel bode sodni dan, da bode vlada — če le ne bode prepozno — sama priznala krivdo svojo, da ni bilo prav, gojiti grebén Lahom, to pa, kar po Božjem in naravnem pravu zahtevajo Slovenci, v nemar puščati kot glas vpijočega v puščavi!

Naši dopisi.

Iz Istre 29. okt. — Volitev deželnih poslancev Koperskega okraja izvršila se je konservativno. Izbrana sta dr. Lion, lekar, in pa Dragotin Fabris, dekan v Buzetu, — vsak z 39 glasovi proti laškima kandidatoma Klarici (Klarić) in dr. Del Bello (Debeli), ki sta dobila po 28 glasov. Med volilci bilo je 8 duhovnov, in da si ravno nedelja, prišlo jih je volit 5; Ročki plován celó 7 ur daljine. Dolinčani, Kubedci in drugi brižani so se po stari slovenski navadi hrabro držali, tako tudi Ročani in Čiči. — Šarenjaki*) so celó novce ponujali, da bi Slovenci za lahone glasovali; al vsak je možato odgovoril: „jaz poštenosti nimam na prodaj“. Vsi poparjeni so se Buzetski volilci odpeljali iz Kopra,

*) Pisanci — odpadniki.

theke = pušica), „Brachitecium populeum“ (iz brachys = kratek in pa theke), „Leucodon sciuroides“ (leukos = bel in odous = zob; sciurus = veve-rica); „Pterigynandrum filiforme“ (pterix = peruta, gyne = ženska, aner = mož), „Neckera complanata“ (po Neckeru prirodoslovcu), „Frullania dilatata“ (po Frullani), „Radula complanata“ (radere = praskati, strgati), oba na deblih, in „Madotheca platyphylla“ (mados = plešast), ki nekatera debela kakor s plaščem ogrinja; na vejah pa zapaziva: „Ulota crispula“ (oulos = runjav).

Došla sva k Češniškim njivam, kjer je skalovje na obeh straneh pota. Tukaj najdeva: „Leskea polycarpa“ (po profesorji Bogm. Leske), „Amblystegium serpens“ (amblys = top in stegae = pokrovček), „Eurhynchium praelongum“, „Rhynchostegium murale“ (rhynchos = kljun) in „Rhynch. rusciforme“, „Plagiothecium“ (plagios = pošev), „sylvaticum“, „Fissidens bryoides“ (fissus = razklan), „Hypnum molluscum“, ki v velikih plahtah kamenje pokriva.

Na desni strani pota, kjer skalovje preneha, so namešani pod grmovjem: „Weisia viridula“ (po prirodoslovcu Weisu), „Atrichum undulatum“ (a = brez in thrix = las), „Polytrichum aloides“ (polys = mnogo), „Politr. urnigerum“, „Politr. juniperinum“, „Bartramia pomiformis“ (po William Bartramu), „Dicranum scoparium“ (dicranos = dvovilčen) in „Bryum capillare“. (Konec prihodnjič.)

Podučne stvari.

Postava zoper pijančevanje.

Med predlogami, ki jih je ministerstvo v obravnavo unidan izročilo zbornici poslancev na Dunaji, nahaja se ena, ki zadeva določbe, kako bi se ubranila pijanost. Postava ta zadeva le Galicijo (Poljsko).

Vzrok tej postavi je, da se v Galiciji čedalje bolj in tako strašno razširja pijančevanje, da je vlada prisiljena, vsaj nekoliko ovir postaviti tej razuzdanosti. Pijanec je že od nekdaj v Galiciji bilo toliko, da že poprejšnje čase je bilo ostrejših naredeb zoper pijančevanje potreba; al vse te naredbe so dozdale premalo izdale; zato treba zdaj popolne posebne postave za vso to deželo.

Posebne razmere so v tej zadevi v Galiciji. Sin podedva po svojem očetu nagon k pijanosti; krčmarji judje pa mu strežejo z žganjicami tudi na upanje. Tako si pijanec čedalje več dolgov na glavo nakoplje, od katerih mora velike obresti (činže) odrajtovati, plačilo zagotoviti z menjicami itd. Ko se je dolg tako narastel, da jud vidi, da ne sme brez škode svoje pijancu več zaupati, ga pa na kant dene. Zato vsako leto veliko kmetov ob svoje posestvo pride. Izvedelo se je, na priliko, med drugim, da en dolg z 20 gold. je v treh letih narastel na 1000 gold.!

Cilj nameravane postave je po takem dvojin: 1) ustanoviti kazni zoper pijančevanje in 2) na civilno-pravni poti ubraniti nevarnosti, ki jih naključijo dolgovni pijancev.

S postavo se sicer ne daje morála in čedno življenje ljudem v srca cepiti, vendar poskušnja je, če mogoče vsaj ssilo doseči, kar z lepa ne gré, če tudi je žalostno, da se ljudstvo tako zelo spozabi, da mora postava ovirati razuzdanost, po kateri se človek še bolj poživini, kakor živina sama. Vendar bi skoro rekli, da postava zoper pijančevanje bi ne samo v Galiciji, ampak v vsaki deželi bila ne le koristna, temuč žalibog! tudi potrebna.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Zavoljo pregoste megle nisem zagledal Semiča, predno nisem bil že skoro v sredi vasi. Ozrem se po strani in zagledam strmeč prvo posebnost tega kraja, namreč nad štacuno tablo s sledečim napisom: „*Ste fan Der Ganc Gemiste Ware, handlung.*“ O preblazena kultura! Pogledam napis še drugič, tretjič, si brišem očala al — ni drugače: napis je natančno tak. Za Boga! kaj je moža napotilo bahati se s tako nemščino! Ali ni v Semiču nikogar, ki bi mu naredil pošten in pravilen slovensk (ali, če že ni drugač, nemšk) napis! Držim že skoro za kljuko, da bi mu jaz sam ponudil se za to samaritansko delo, kar zagledam na drugi strani cerkve visoki zvonik, v katerem bije ura tri. Urno pogledam jaz na svojo, s katero se lahko baham, da natančno gre, a moja kaže štiri. „Vraga, mi je li zbezljala?“ — si mislim — „ali pa so Semičani v času za celo uro — zadej?“

Nerešivši te zastavice sem že stopil čez prag dekanijskega poslopja, kamor me je vleklo že davno mi dano prijazno povabilo. Kako sem bil sprejet, tega ne bom obširno popisoval; le to naj bo ob kratkem rečeno, da smo bili zopet popolnoma svoji pri svojih, in da je izvrstni „semičan“ različnih barv obilne solze veselja pretakal. Pozno smo se ločili in šli počivat. Kar se mene tiče, gotovo nisem slabše in mirnejše spaval, kakor malo dni prej tū gospod škof. Zbudim se, ko zvon sedem zazvoní. Urno sem na nogah in se jamem napravljati, ker mi je bilo žal za juterni zrak. Komaj pa sem na pol oblečen, že stopi vljudni gospod dekan v sobo z vprašanjem: „Boste li tako zgodaj vstali?“ — „Zgodaj?“ ga zavrnem jaz, „saj je že sedem zvonilo!“ — „Hehe“, pa se mi nasmeje, „le pogledjte na svojo uro, če gre dobro.“ Jaz pogledam na svojo uro, a ta kaže — še le šest. „Kako je to?“ vskliknem na pol glasno, „je li ura moja znorela? Včeraj je kazala štiri, ko je tu tri bila, danes pa kaže šest, ko tū že sedem zvoní.“ — „Je že dobra vaša ura“ — spregovori gosp. dekan, in ko ga debelo gledam, pojasnuje dalje: „Pri nas je taka. Ljudje ne gredó na delo prej, ko zaslišijo zvon, ki naznanja sedmo uro. Zvečer pa ne boste zopet čez sedmo uro nikogar na polji obdržali. Naš cerkovnik pa je zvit mož in jih dobro za nos vodi. Zjutraj namreč porine kazalec za eno uro naprej, in tako gredó ljudje prej na delo, popoldne pa za eno uro ali prav za prav za dve uri nazaj, da ljudje dalje delajo. Tako gre naša ura vsaj v poletnem času samo ponoči ali ob deževnih dnevih prav.“ Po tem pojasnilu je bila čast moje ure rešena in občudovajoč bistroumnost cerkovnikovo, ki na ta način ljudi — če tudi le v njihov lastni prid — za nos vodi, dokončam svojo toaleto, za popotnega človeka, se ve da, priprosto; na to pa se podam doli, ker mi je gospod dekan naznanil, da me čaka prav gorensk zajutrek. In res! Umna kuharica nam je napravila — žgancev s kislim zeljem. Teh res nisem pričakoval, zato sem se pa tudi spravlil nad-nje, kakor lačen volk. Kaj je kava, kaj še tako dober likèr, kaj befsteak proti poštenim gorenskimi žgancem!

Po zajutreku se podamo malo po okolici. Pri tej priliki zapazim, da vinska letina bo le revna, ker sta mraz in palež grozdju zelo škodovala. Pogled po vinogradih nas nič kaj ne razveseljuje, pač pa izvrstni humor gospoda dekana, s katerim se podam v zvonik, s katerega je krasen pogled proti jugu. Zvonik je precej

visok in trden, zato bi se mu podal večji véliki zvon, kakor ga imajo zdaj. Kot zvonovoslovec brž pošlatam zvonove za žilo in najdemzeló dober D, ravno tak Fis, a slab A, tedaj ne prave harmonije. Za dekanski stol je D premajhen, tudi je troje zvonov premalo; zato se mi je zdelo, da bi se za harmonično zvonjenje k tem trem podal véliki zvon A (za D dur) ali pa H (za H-moll, če se namreč tudi mali slabi in vršéči zvon A prelíje v H).

Naj mi prečastiti bralci ne zamerijo takih opazek, ki se jim morda ne zde mikavne. Jaz sem namreč sitnež, ne le političen, ampak sitnež sploh, ki še v jajcu dlake išče.

Z zvonika je razgled krasen. Pogled na meje Hrvaške in Bosniške gore, pred katerimi je posejanih brez števila vasi. Semič je imel prejšnje čase mnogo trpeti pred Turki, zato je bila cerkev tudi močno vtaborena. Gospod dekan mi je z zvonika kazal kraj, kjer so Semičani in Črnomaljci dohiteli Turke in jim vzeli monštranco in plašč, ki so ju v Semiški cerkvi vplenili.

Zapeljan po prijaznem vabilu, veseli in prijetni družini in po želji, spoznavati še nekoliko tukajšnje življenje, ostanem še ves dan v Semiču, poskuševaje tudi vina po kletih. Kdor vé, kaj se to pravi, me bo razumel. Drugi dan pa se poslovim pri častiti in ljubi mi družini in se podám proti Črnomlju. Cesta in vreme sta lepa, moj duh vesel; ni čuda toraj, da mi sicer samotna pot ni predolga. Komaj sem popušil v Semiču zapaljeno viržinko, že sem zunaj gozda pred velikim kamnom, ki tu v travi leži in katerega je hudič tú pustil, ker ga je hotel nesti v Črnomelj, pa je opešal — tako govori pravljica.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor grofa Hohenwarta

v zbornici poslancev 4. novembra

o razpravi ministerstvenega odgovora na interpelaciji o Turških zadevah.

Vsi razumni državniki enoglasno pripoznavajo, da najtehtniši govor v zbornici poslancev, ko je razpravljala Turške homatije, bil je govor Hohenwartov. Z bridko ironijo je šibal dosedanje postopanje ministrov in ustavovercev, ki imajo dandanes vladno krmilo v rokah, pa z jasno besedo kazal, kakošna naj bode prihodnja politika Avstrijske vlade na iztoku, da se varuje korist celotne Habsburške monarhije. Grof Hohenwart ne bi bil tako govoril, ko ne bi vedel, da tako govoreč vstreza onim krogom, ki konečno odločujejo vnanjo politiko Avstrijsko in ki so iz ust ministra-predsednika Auersperga zbornici poslancev izpovedali se, da njihovo dosedanje postopanje nikakor ni bilo tako odločno, kakor bi bilo potrebno, da bila bi Avstrija na korist svojo stala v prvi vrsti o Turškem vprašanji. „Grešili smo!“ — to je bilo skrito jedro Auerspergovega odgovora na interpelacijo, in Hohenwart, hvaleč odgovor Auerspergov, hotel je „zlat most staviti“ vladi, da iz napačne poti vkrene na pravo pot. Osupnil je zato Hohenwartov govor zeló ustavoverce v zbornici in zunaj zbornice, ki so sami hudo vdrihali po ministerstvu. S tem pa, da Hohenwartov govor tudi mi smatramo za govor največje pomembe, nikakor ne kratimo vrednosti družih govornikov naše stranke, ker oni morejo drugače in bolj strančarsko govoriti, kakor Hohenwart — mož, ki ga kmalu zopet želimo na vrhuncu Avstrijske vlade. Da pa je Ho-

henwart 4. dne t. m. govoril prav v preroškem duhu, kaže svetu to, kar se je godilo pretekli teden v Moskvi in kar popišemo bralcem našim na drugi strani pod naslovom: „Tromba vojske iz Rusije“. Po tem uvodu podamo po stenografičnem zapisniku govor grofa Hohenwarta tako-le se glaseči:

„Pri tako važnem vprašanji, kakoršno je ono, katero obravnava sl. zbornica danes, dozdeva se mi dolžnost vseh strank, da odkritosrčno izrekó svoje mnenje; jaz smatram to za dolžnost, katero imamo spolniti ljudstvu nasproti, a smatram to tudi za dolžnost nasproti sl. vladi, katera pač sme zahtevati, da ne ostane v nevednosti o nazorih naših, ki zastopamo ljudstva.

Da to nalogo izpolnim, prosil sem besede.

Odkar stoji Avstrija, govori se o kulturni misiji, katero imamo izvrševati v iztočnih (vzhodnih ali jutrovihi deželah); vsi smo prepričani, da ne le naši najvažnejši materijelni interesi, naše trgovstvo, naše obrtstvo imajo glavno polje svoje delavnosti in razvitka iskati v onih deželah, temveč da tudi varnost, mir in blagostanje naših južno-iztočnih dežel in v daljšem pomenu onih vsega cesarstva zeló zavisí od okolnosti, katere vladajo v bližnjih Turških deželah. Veljalo je toraj Avstrijski politiki od nekdaj za načelo to, da nam na nobenem kraju zemlje našega vpliva ni treba tako skrbno varovati, nego ravno na iztoku, in da izpolnimo, kedar pride že dolgo dolgo pričakovani trenotek, to svojo misijo, ko pogubljajoča vojska v onih deželah žuga razdreti vse današnje razmere, in je nevarnost očividna, da ne bi pri preustrojitvi današnjih razmer najbrže vsa druga nego Avstrijska korist odločilna biti utegnila.

Kaj pa je, kar v tem važnem trenutku zahteva interpelacija večinske (ustavoverske) stranke? Popolno pasiviteto, popolno nečimurnost; imeti hoče mir po vsaki ceni (ni res! na levi) in v vsakem slučaju! Mi naj bi po mislih teh gospodov pozabili, cesar so se vedno držali naši slavni vladarji, naši najodličnejši državniki! Pozabili naj bi svojih dolžnosti, katere nam nakladajo naša zgodovina, zemljepisna lega, naša lastna korist, nadloge in stiske sovernikov naših v Turčiji; pozabili naj bi preslavnih dejanj princa Evgena, Lavdona (dobro! na desni) in razslabljeni potomci krepkih naših prednikov naj bi križem roke držeč pričakovali, kakošne nove stvaritve se bodo dvignile na razvalinah Turškega gospodstva in ali nam bode v prihodnje sploh še dovoljeno, ondi svetovati, kjer nismo sodelovali? (Dobro! na desni).

Navdušuje naj se, komur koli drago, za tako politiko, katera misli, da Avstrija ni še dosti izgubila z žrtvami v Italiji in Nemčiji ter da ji je žrtvovati še svoj polražaj v Turčiji za politiko, ki dela na to, da se prostovoljno odpové veljavi velike vlade in se poniža do skromnega stanja srednje države. Narodi Avstrijski pač ne bodo hvaležni za tako politiko, tuje države pa nas že zasmehujejo za to! (Dobro! na desni). Zato, gospoda moja, moralo se je tukaj konstatirati, da vsa zbornica nikakor ni pri volji, pritrditi izjavi, katero je, kakor hočem verjeti, le en del njenih udov prenaplo podpisal.

S tem večim zadostenjem pozdravljam pa odgovor sl. ministerstva. Dobra, možata beseda bila je to, kar je reklo. (Veselost na levi, — dobro! na desni).

Mi vsi želimo mirú; dragoceno blagó je in gorje njemu, kateri ga lahkomiselnó žrtvuje! Al še dražje blagó ljudstva je njega čast, — zavest, da ni zao-stalo za svojo zgodovinsko nalogo, — veljava, velikost in moč države, katera mogočno pospešuje ne le materijalne interese ljudstva, temuč tudi pripomaga k zmagi onim višim interesom, za katere človek živi in dela.

„Polypodium vulgare“, „Pteris aquilina“, „Blechnum spicant“, „Asplenium Filix femina“, „Aspl. Ruta muraria“, „Aspl. Trichomanes“, „Phegopteris Driopteris“, „Aspidium Filix mas“ in „Cystopterix fragilis“.

Zdaj pa z Bogom! Slovo jemaje od tebe naročam ti samo le to še: ako bi slišal, da kedó dvomi, ali se res vse to, kar sva ogledovala, ob tem potu nahaja, povej mu, naj se potrudi priti k meni na goro, in vse mu bodem z največim veseljem razkazal, povrh ga pa še s čašo vina in skorico kruha prav prijazno podvoril.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Črnomelj leži v nekakem kotlu tako, da zagledaš mesto še le, ko si skoro že v njem. Razen nekaterih poslopij v sredi mesta so hiše bolj revne in zelo zapuščene. „Predmestje“ pa ima še to posebnost, da je skoro pred vsako hišo dvor ali marveč gnojišče, ki zlasti ob gorkem vremenu nepopisljivo vonjavo s sebe spušča. Taka gnojišča so sicer prav dobra in potrebna za njive, a pred hišami tik ob cesti niso niti kinč mestu niti zdravju koristna. Naravnost rečem — in na mi spoštovani Črnomeljčani tega ne zamerijo — da sem že v več vaséh več čednosti videl, kakor tu, in da neprijeten vtisek dela na popotnika, ako otroke s „pujski“ vred valjati se vidi po gnojiščih. Naj bi novemu okrajnemu glavarju gosp. Mahkotu obveljalo, kakor koli odstraniti to nadlogo!

V mestu najdem hitro znancev, ki omajijo kmalu moj sklep: čez dve uri že odriniti dalje, in mi prigovarjajo, naj ostanem čez noč, ker mislijo napraviti v čitalnici majhno veselico. Ker nikdar nisem bil posebno trdovratne narave, se kmalu dam pregovoriti, posebno ker me je mikalo videti nekoliko Črnomaljskega svetá. Poročniki letajo sém, letajo tje, in zvečer ob osmih se res zbere lepa družba gospojic in gospodov v prostorni dvorani čitalnice, ki ima tudi še precej pristojin oder — nič manjšega od Ljubljanske čitalnice, in dosti dober glasovir. Kmalu razgovor postane živahen, in družbica hoče plesati, — in takim željam ne gre se ustavljati. Kdor rad pleše, temu se lahko gode, in temu pripisujem jaz resnico, da so se vrtili prav zadovoljno celó, ko sem jaz — kot samouk po občni želji, ki je od mojih rok pričakovala gotovo večje spretnosti — sedel za glasovir in s svojimi davno že pisanja bolj ko glasovira vajenimi okornimi prsti nekaj okroglih zabrenkal. Vesela družba ne gleda na uro; zato je bilo res že zarano zjutraj, ko smo se razšli, jaz z občutkom človeka, kateremu je v prijetni in častiti družbi večer preneglo preteklo. Naj bo zato tu še enkrat hvala izrečena Črnomeljkam in Črnomeljčanom, posebno gospodu predsedniku čitalnice, ki so mene gosta v tako prijetno družbo sprejeli.

Zgodaj zjutraj se podam proti gostilnici, kjer sem bil pustil svojo lahko popotno robo in naročil si posteljo; a ker je gostilnica že zaprta, sprejemem prijazno ponudbo gospoda učitelja in grem z njim. Spal sem dobro, zbudilo me je jutranje solnce, ki je radovedno pogledalo skozi okno, kaj še delam v postelji. Naglo skočim s postelje in se napravim za odhod, a gospod učitelj me razveseli s ponudbo, da mi hoče par dni na poti družčino delati, ker ima ravno čas. Sedeva tedaj na voz, katerega nama je prijateljstvo skoro vsililo. Tretjič prelomljen program peš-hoje! Ta prestopek pa

sem pozneje sam zagovarjal s tem, da je pot proti Adlešičem, katere sem imel zdaj na niti, ne le dolga, temuč tudi dolgočasna, brez vsake zanimivosti.

Skoro je že poldne, ko se pripeljeva na Adlešiče. Vas je zelo raztrseena, tu pa tam gleda kamenje iz zemlje in leskovina pokriva griče. Streljaj od cerkve teče v globoki strugi Kolpa, unkraj se vidijo Hrvaške vasi in vinske gorice. Z griča dol se vidi tudi grad „Podbrezje“, močno, temno zidovje ob bregu Kolpe ali „Kupe“, kakor pravijo, lastnina barona Apfaltrerna.

„To je mikaven grad“ — pravi moj spremljevalec, „nazaj gredé ga greva gledat.“ „Jaz nimam posebnega veselja gledat teh še zdaj stoječih prič robstva našega naroda“ — odgovorim mu, ker mi je ime „Apfaltrern“ zopet sprožilo neprijetne in britke misli.

Pred župnijo, precej obširnim in dosti lepim poslopjem, se vstavi voz, ki naju je sem pripeljal. Vesela, da ne bo treba več pretresati nama kosti, poskačeva na tla in posloviva voznika. Gospoda župnika, znanca in prijatelja mojega po duhu in peresu, ni domá, moj spremljevalec me pelje tedaj k gosp. učitelju, ki nama pové, da je gospod župnik šel z družbo v Marijin dol k ondašnjemu gospodu „plovanu“, kakor tam imenujejo župnika župnije staroverske. Za njim tedaj, ker me je želja gnala, spoznati tega duhovnika in njegove farane. Gospod učitelj Adleški, ki je tu dobro poznan, se nama prijazno ponudi za spremljevalca, tedaj hajd na pot!

Dobre četrte ure in na meji smo in sicer na suhi meji brez vsega mejinega znamenja. Pač, znamenje je, in sicer vidno znamenje. Brž unkraj Kranjske zginejo ti sadna drevesa, le tu pa tam je še kaka samotna češplja, najbrže po kaki šogi tje zanešena. Hiše so borne bajte, živina leži med spleteno ograjo pod milim nebom, sploh je videti, kakor da bi ljudje nič ne držali na stanovališča. Revščina povsod gleda iz majhnih oken. Na polji med turšico, memo ajde skoro edinim sadom, kar sem mogel videti, zagledamo prve ljudi. Obrazi so vsem bolj črnkasti, iz njih strli neka posebna temnost. Oblečeni so sicer kakor Beli Kranjci, le ženske, ki imajo pa v obrazih isti čudni temni svit, se razločijo od Belih Kranjic s tem, da imajo nekaka pokrivala na štiri vogle in vsaka predpasnik črn. Videti je, kakor da bi po kaki reči žalovale. Ko smo memo polja koračili, nas pride vse radovedno gledat.

Puščoba, revščina in zanikernost, ki se je tu povsod kazala, mi sproži vprašanje: Je li zemlja tako nerodovitna, da ne raste niti poljski sad niti sadno drevje, ali pa so ljudje leni? — Odgovori se mi, da zemlja sama na sebi ni nerodovitna, kar se kaže brž unkraj meje, a da so ljudje zelo zelo zanikerni in leni, ter iščejo prihodka povsod rajše, kakor iz zemljišč. Zato jim tudi Kranjci nič kaj ne upajo in naši duhovni morajo z njihovim „plovanom“ v dobrem prijateljstvu živeti, da je mir ob meji. Sploh pa so mi pravili, da narod ta je zelo zapuščen in malo vreden, čeravno si gospod „plov“ na vso moč prizadeva prestrojiti ga v pridnejše in manj divje ljudi.

Jaz se pri tej priliki spomnim, da je bila nekdaž v Kranjskem deželnem zboru izrečena želja in neki predlog sprožen, naj bi se ta kraj, ki je bil nekdaž lastnina Kranjske dežele, odloči od Hrvaške ter pridobi Kranjski. Temu predlogu bi jaz po tem, kar sem zvedel o Marijindolcih, pritrdil le pod tem pogojem, da se privzame le dežela, ne pa tudi ljudje. Mestu njih bi jaz preselil dol par sto pridnih Gorencev, in stavim svojo glavo, da bi kraj kmalu dobil vso drugo podobo, ker je zemlja gotovo rodovitnejša, vreme ugodnejše, kakor na marsikaterem kraju na Gorenskem, kjer vidiš lepo polje in čedne vasi. Po tem se tudi ni ču-

čiti, da goveja kuga tu vedno čez mejo vhaaja. Nemarnost in lenoba jo na vso moč pospešujete.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* Zima letošnja je zares čudna. Že prve dni t. m. je padlo skoro povsod v Evropi veliko snega in nenavaden mraz do 14 stopinj je sem ter tje nastopil; v Londonu so celó že 5. novembra imeli 21 stopinj mraza. Zdaj pa je tudi povsod odjenjala zima, in, kakor nekateri vremenski preroki vedeti hočejo, imeli bomo še povodenj.

* Magjarskim dijakom so jo vsa dijaška društva v Berlinu po telegramu od 27. dne u. m. dobro zasolila, poslavši jim za njihovo sramotno obnašanje in barske nakane burni: „pereat!“ to je, po naše: „Vrag naj vas vzame!“ — nasproti pa so 8. dne t. m. Turki iz Carigrada poslali na predsednika Magjarske akademije telegram, v katerem se zahvaljujejo za bratinska razodetja srčne ljubezni in izražujejo iskreno hvaležnost za njihove simpatije z navdušenim klicem: Živili Magjari! Živili verni prijatelji in zavezniki Turčije!

Politične stvari.

„Slovanske simpatije Slovanu niso greh.“

Kaj vraga! — si bode mislil marsikdo naših bralcev — kaj pomenijo te besede? in od kod so? — Prišle so iz ust ministra Lasserja, iz ust ministra strogo ustavovernega.

Kako li je to prišlo? Tako-le: Znano je, da imajo privilegirani ustavoverci Dunajskega državnega zbora že od nekdanj strašno piko na c. k. namestnika Dalmatinskega, barona Rodiča — menda zato, ker je, dasiravno Slovan po rodu in mišljenji, vendar-le c. k. deželni namestnik in to še z vojno oblastjo. Da se mora tak človek prej ko prej prekucniti s predsedniškega stola, to se Dunajskim ustavovercem „par excellence“ popolnoma naravno in liberalnim načelom primerno zdi; zato so tudi unidan v državnem zboru prišli za sulico in namerili ž njo proti Rodiču, natolcevali ga, da je ud „omladine“. Kakega zmaja, kako pošast si privilegirani Dunajski „ustavoverci“ pod to „omladino“ mislijo, to nam ni znano; a strašna pošast se jim vendar-le mora zdeti, ker po njihovih mislih bi Rodič zaslužil najmanj strašno preiskavo. Pa res! Cesarsk namestnik, cesarsk general in baron — pa ud „omladine“! Kaj more strašnejšega biti!

Toda glejte čudo! To v zboru proti Rodiču namerjeno sulico, ki bi ga bila imela skoz in skoz predreti, vjame — njegov predstojnik minister Lasser sam in ošteje tistega, ki jo je prvi prijel. Velika osupnjenost nastane na to med razvajenimi ustavoverci. Al to niso vrabci, ki bi se dali oplasiti s prvim strelom. Če s te strani ne gre — si mislijo — poskusimo z druge. In res, v seji proračunskega odseka je glasoviti dr. Giskra spravljal vprašanje „o obnašanju Dalmatinskega predsednika“ na oder, in sicer podprt na neko telegrafično pritožbo 2000 besedi od somišljencev v Dalmaciji. To je po Giskrovih mislih morala biti bomba, ki Rodiča gotovo vniči.

Al najboljši računarji se včasih zmotijo in naleté; tako tudi Giskra. Minister Lasser ga je zavrnil z besedami, kakoršnih Giskra gotovo pričakoval ni — najmanj iz ust ustavovernega ministra. Iz odgovora ministrovega vzamemo le par najvažnejših stavkov. Najprvo minister odločno odbija natolcevanje, da bi bil general

Rodič ud „omladine“, katero dolžé Magjarski prenapetneži veleizdajalskih namenov, dasiravno ji tega niso mogli nikdar dokazati. Ministru se to natolcevanje tako malo verjetno zdi, „da, kar se njega tiče, se mu še ni opravičeno zdelo, Rodiča o tem le poprašati, še manj pa sprožiti kako preiskavo.“ Najvažnejši pa je končni stavek Lasserjevega odgovora, ki se je glasil na to, da Rodič si prizadeva v Dalmaciji osnovati „srednjo“, avstrijski mislečo stranko in da so Dalmatinci po njegovem vplivu v državnem zboru že večkrat pomogli ustavoverni ministerski stranki, to je le zasluga Rodičeva. On (minister Lasser) dobro vé, da Rodič je Slovan in goji simpatije do slovanstva, a zavoljo tega ne zasluži graje.

Te ministrove besede so hudó razdražile Giskro, zagrizenega protivnika Slovanov in njegove tovariše, nam pa so le besede v smislu pesnika „Worte, nichts als Worte“, kakor jih sila časa nanese. Slovan biti in slovanske simpatije gojiti, je v Avstriji in Magjariji še zmirom pregreha, kajti če si Slovan in kažeš Slovana, zmirom si na sumu, da si panslavist, pred katerim se ustavoverci trikrat prekrizajo! Vsaj še nismo pozabili Beustovega izreka, „da Slovani se morajo ob steno pritiskati“. Pa recimo, da bilo bi dandanes v ministerskih krogih prodrlo boljše prepričanje, katerega nasledek bile bi omenjene Lasserjeve besede; — kako pa se ž njimi vjema neprestano zaganje najbolj slovanskih listov in sicer večidel zavoljo tega, ker kažejo simpatije do slovanske reči?! Zato naj ne misli minister Lasser, da gori navedene besede Slovani Avstrijski za kaj več imajo kakor za besede, dokler se ne vresničijo v dejanji! Ustavoverci pa naj se tolažijo s tem, da po ministrovih besedah Avstrija brez nevarnosti more strpeti enega samega Slovana, ki jim je po svojem vplivu naklonil to, da so s pomočjo Dalmatincev državni zbor si proti ustavi odlušili od deželnih zborov in s tem zagotovili centralistom tisto moč, ki jo do danes še v svojih rokah imajo.

Govor poslanca Hermana

v zbornici poslancev 11. novembra

o predruženju politične uprave.

Ker celó ustavoverni poslanci priznavajo, da vsled postave od 19. maja 1868. leta vpeljana naprava političnih gospósk po deželah našega cesarstva ni nič prida, je že pred dvema letoma poslanec Göllicher stavil predlog, naj se politična uprava predružači. Ta predlog je dolgo počival v miznici posebnega odseka, kateremu je bil v poročanje izročen. Zdaj je odsek vendar prišel s svojimi predlogi na dan, in 11. dne se je začela razprava o njem v zbornici poslancev. Poslanec Herman je med prvimi govorniki bil, ki so besede prosili o tem predmetu, in ker je njegov govor jako tehten, podamo ga svojim bralcem od besede do besede. Tako le se je glasil po stenografičnem zapisniku:

„Neprecenljivo blagó za svobodoljubne državljane, pravijo, je samovlada. Jaz bi pritrdil tej pohvali avtonomije, če bi se ne reklo s tem, naj kmet opravlja opravila uradnikov, ampak da bi se šlo nekoliko dalje, in sicer tako daleč, da naj se dežele vladajo same. Državi gospodstvo, deželam pa samovlada! to zahtevata red in pravica. O politični upravi dežel in o organizaciji njihovih gospósk bi prav za prav ne bilo tukaj govoriti, ker one po pravici niso zadeve državne, ampak deželne, zato ne bodem tu razkladal,

delovanja. Če imamo dobre pogoje, da lahko lepo blago napravimo, potem ni skrbi, da bi ne mogli napredovati, če le hočemo! Stvar smo dobro začeli, toda do konca izpeljali je še nismo. Zato je treba dobro prevdariti, kako hočemo delati za naprej, da bomo delali z uspehom. Ozirati se moramo na dosedanje skušnje in jih koristno porabiti, da dosežemo svoj namen.

Gospodarske novice.

* *Vrane kot velike sovražnice lubadarja* (podkožnega smrekovega črva), je potrdila skušnja nekega nadlogarja v Gornji Avstriji, ki je nalašč dal ustreliti nekoliko vran, ki so v gozdu okoli neke smreke se zbirale. In kaj je našel v njih želodcih? Vse polno lubadarjov, ki so jih s smreke požrle. Poljedelci in gozdarji morejo prepričani biti, da tudi vrana, kateri kmetovalci neradi kako žitno zrno privoščijo, je do brotnica polju in gozdom s tem, da pobira škodljive mrčese.

* *Dobrota hrušek se dá prav lahko spoznati* po poročilu časnika „Bulletin de la Société d' Horticulture de Genève“ s tem, da se na kožo hrušek s tinto kaj napiše. Tiste hruške, katere se napis tinte dobro prime, so boljše od takih, katerih se tinta ne prime. Morebiti bi utegnil kak sadjerejec to za šalo imeti, al navedeni časnik pravi, da je sadjerejec Buchetet to skušnjo že pred 15 leti naredil, in da se mu še zmirom potrjuje.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca novembra.

Dné	Leta	
19.	1694.	Je prišla prva kava, kakor je v zrnih, v Lipsko; pred tem se je le žgana in zmleta kava dobivala iz Holandskega.
20.	1810.	Je bila oklicana postava za zboljšanje močvirnih zemljišč na Laškem.
20.	1818.	So v Hohenheimu na Virtemberskem odprli slavnoznano višo kmetijsko šolo.
21.	1768.	Je bil oklican ukaz cesarice Marije Terezije, po katerem se imajo odpraviti sopašniki (gmajne) z ozirom nato, da se ubrani razširjanje živinskih kug.
23.	1855.	se je ustanovil ribški klub v Zgornji Frankoniji za vpeljavo umetnega ribštva.
23.	1870.	Je cesar Franc Jožef potrdil program za uravnavo kmetijskega in gozdarskega poskuševalstva v našem cesarstvu.
24.	555.	Sta dva kristjanska mniha vpeljala svilorejo v Evropi; ona sta pod cesarjem Justinijanom v svojih izvotljenih romarskih palicah skrivaj prinesla jajčica svilnih črvičev v Carigrad iz Serbenda na Kitajskem.

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Kratek navod o cepljenji sadnih dreves.* Spisal Fr. Kuralt v Gorici (s podobami).

Tako se zove brošurica, ki nam kot poseben iztis „Gosp. Lista“ prav na kratko, pa tudi prav lahko umevno v pogovorih razlaga šesterni način cepljenja ter besedni nauk s podobami razjasnuje. Gospod Fr.

Kuralt, učitelj na deželni kmetijski šoli Goriški, je mož večletne prakse, tedaj strokovnjak v predmetu, ki ga v tej brošurici obdeluje in tako jasno razklada, da ga res vsak otrok lahko ume. Če tudi imamo mladih in starih sadjerejcev v slovenskem jeziku obilo, vendar z dobro vestjo rečemo, da marljivi gosp. Kuralt ni s tem navodom po nepotrebno pomnožil naše literature.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Čez kake pol ure hodá zagledamo majhno, a lično hišico na griču, pod katero se Kolpa leno vali v svoji strugi. „To je gosp. plovano stanovanje, cerkev pa je še pol ure dalje na griču“ — razlaga najin spremljevalec. „Gospodje bodo najbrže v hiši, ker stoji voz pred njo, tedaj idimo tje.“

Ko se približamo, se prikaže moj znanec in prijatelj na pragu, ter nas prijazno vabi, da vstopimo. V sobi zagledam majhno družčino, nekaj katoliških duhovnov in nekega učitelja. Moj prijatelj me predstavi gospodu plovanu, mlademu, nekoliko šibkemu možu z rujavkasto brado v narodni Hrvaški obleki. Jaz sem bil že prej prav radoveden in reči moram, da je bil vtis predstavljene mi osebe mi prav prijeten. Vsa postava kazala je vljudnost in ponižnost — lastnosti, ki se nahajate le pri ljudéh, ki niso puhle glave in ki svoje vednosti niso zajemali iz kakega „konversationslexikona“.

Gospod plovani nam postreže po domači navadi in ker je bilo še dopoldne, s kupico dobre in čiste „rakije“ ter s koscem kruha. Po kratkem postanku pa se odpravimo, poslovivši se od njegove mlade gospé, nazaj proti Adlešičem in sicer tik ob bregu globoke in temne Kolpe. To je vse temno, ljudje in voda, le naša družba bila je vesela.

Prišedše nas v Adlešičah čaka že obed. Tedaj sedemo krog mize in ko smo potolažili nekoliko želodec, razveže nam izvrstna vinska kapljica tudi jezike in tako se vrsté zdravice in napitnice do noči. Toda „Kranjc je rad vesel — kaj bi ne zapel? Njemu pesmi iz srca tekó.“ Pričelo se je tudi petje, še celó Marijnodoski gospod plovani se dá pogovoriti, da zapoje „Rado ide Srbin na vojnike“. Lepo je donel glas njegov, vendar bilo je petje njegovo različno od našega. Če poje Kranjec to pesem, glasi se jasno, veselo, spodbudljivo, navdušljivo. Gospoda plovana petje pa je bilo, čeravno lepo in pravilno, vendar nekako bolj tužno, kakor je tužnost razlita nad vsem njegovim narodom. Kranjec, če poje, uka; ta pesem pa je bila, kakor da bi pevec žaloval. V glasovih je neka terca in kvinta, katere moj spremljevalec, da-si izurjen pevec, ni mogel zadeti. Ni „mol“, ne „dur“, ampak tako v sredi mora biti, ker se tako megleno-milo glasi. Menda je to še žalovanje naroda po svobodi, katero mu je grozoviti Turek vzel, — po domu, iz katerega ga je pregnal.

V sredi te vesele zabave pokliče nekdo gospoda župnika iz sobe. Naglo pride nazaj in pravi, da je klican k bolniku in prosi družbe, naj mu odhoda za zeló ne jemlje. Nemudoma potem odide; bila je že noč. Čez pičlo uro časa se vrne nazaj k družbi in četrto ure pozneje pride nekdo naznanit, da je bolnik umrl. Ta epizoda mi je zbudila zopet resne misli. „Glejte“ — sem modroval sam pri sebi — „kako težaven je stan duhovnika! Iz srede vesele družbe ga iztrga poklic in iti mora, kajti če bi bil na pr. nocoj gospod župnik se

le količkaj obotavljal, umrl bi mu bil bolnik, neprevi- den s sv. tolažilom za umirajoče. Ali pač tudi gospodje uradniki vselej tako vestno ravnaajo, kedar jih čaka dela nujnost?"

Spomnim se nehoté neke druge prilike. Pred ne- koliko leti sedel sem v veseli družbi pri obedu tik ne- kega zdravnika, ki pa je zdaj že umrl. Med obedom, ko je prišel ravno dobro pitan puran na mizo, ga pri- dejo klicat, naj gré brž k nekemu drvarju, ki se je s sekiro v nogo vsekali in kateremu ne morejo nikakor krvi vstaviti. „Ej, da jaz purana pojém, bo že še po- čakal; pri jedi ima človek rad mir —“ odgovori zdravnik. In res mirno in polagoma spravi več mastnih kosov pod streho svojega života, potem jih zalije s par kupicami vina in gre. Sredi pota pa ga že sreča mož, ki ga je prišel prej klicat, in mu naznani, da je drvar umrl, ker mu je kri odtekla. — S kako vestjo je šel potem zdravnik spat, tega ne vem. — Ne, da bi vsem zdravnikom s tem primerjanjem očitati hotel malomar- nost, kazati le sem hotel zvestega duhovnika v težav- nem njegovem poklicu.

V tem je bila napočila se trda noč, kar jaz s stra- hom zapazim, ker sem se bil s svojim spremljevalcem za trdno namenil na odhod. A vljudni gospod župnik pristopi in mi smebljaje se naznani, da je že naprej vedel, kako bo, in da je meni in mojemu spremljevalcu pripravil postelje. Prijetna družba odide, ko smo z ve- likim navdušenjem izpraznili zadnji kozarec na zdravje našega očaka gospoda dr. Jan. Bleiweisa, štirje pa še ostanemo skup in se pogovarjamo — a ne za ušesa državnega pravdnika.

Po veselem večeru sledilo je sladko spanje. Drugi dan se z zahvalo poslovim od svojega preprijaznega prijatelja gospoda župnika in se napravim s svojim spremljevalcem dalje na pot. Pred župnijo zagledam tropico v domačo belo obleko oblečenih dečkov in de- klic. Bili so vsi jako čedni, lepo oprani. Res, prijeten vtisek je naredil mi pogled mladine, ki je pod prostim nebom mirno pričakovala poduka v veronauku.

Pa kaj je to? Pred župnijo čaka zopet voz s čilim konjičem, zraven voza mož zelo inteligentnega obraza v belokranjski obleki, ki se nekako zvito muza.

„Kaj je to?“ — vprašam gospoda župnika, „moj program je, hoditi peš.“ *No, no, to boš pa težko, pa se malo modrost, (Dajle prihodnjic.)*

Politične stvari.

Govor grofa Hohenwarta

v zbornici poslancev 14. in 17. novembra

o reformi politične uprave.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Ako za tolikimi gospodi predgovorniki poprimem besedo, bode le-to našla sl. zbornica opravičeno zaradi tega, ker me jako zanima reforma (predruženje) onega razdelka javne službe, kateremu sem posvečeval svoje najboljše moči 26 let polnih dogodkov in usode.

A poleg tega je še drug vzrok, zaradi katerega mi ni mogoče biti molčečemu poslušalcu pri današnji razpravi.

Jaz imam namreč čast, da sem ud onega odbora, ki je danes predložil svoje predloge sl. zbornici, zato bi se misliti utegnilo, da sem jaz s temi predlogi jed- nakih misli; al ravno nasprotno je pravo in to z ozirom na moje mnogoletno službovanje, in, kakor so mi v ravno tej dvorani nasprotniki prijazno očitali, z ozirom na dobro ime, katero sem si zaslužil v tej službi.

Jaz sem temu nasprotnik že zavoljo preskromnega obsega, v kakoršnega je skrčil odbor prvotni predlog gospoda poslanca Göllichera. Namesti, da bi vsled onega predloga se bilo zahtevalo od vlade, naj kar naj- več mogoče temeljito preiskuje sedanje stanje politične uprave v Avstriji in tako skrbi, da se po ustavni poti obravnajo oni predlogi, kateri so sposobni odstraniti obstoječa zla in jemati ozir na resnične potrebe ter urediti politično upravo, tedaj po besedah predloga ka- kor tudi po opombah njemu pridejanih izvršiti imenitno obširno reformo, zadostuje predlogu odborovemu, zahte- vati le malenkost, kar je označil danes že eden častitih gospodov predgovornikov z znanim pregovorom: „veliko vpitja, malo užitja“. Predlog poslanca Göllichera sem lahko popolnem odobril, kajti tudi jaz sem prepričan, da naše upravne naredbe več ne zadostujejo tirjatvam in potrebam sedanjega časa, da je tedaj njih temeljita preuredba potrebna in da se ta ne bode dala dalje od- lašati. S predlogi odborovimi pa nikakor ne morem biti zadovoljen.

Ravno največih in najvažnejših napak, brez katerih odstranitve po moji misli izboljšanje uprave ni mogoče, ne omenja odbora predlog, v enem obziru jih še celó povečuje, ker se hoče že tako zmedeno sestavljeni ma- šineriji udeležiti še neko novo kolo. Že več gospodov predgovornikov je opominjalo vsaj nekaterih teh napak. Naj izpregovorim jaz o vseh ob kratkem.

Semkaj štejem nevredjeni dvalizem ces. vladar- stev in deželnih odborov, ki drug poleg drugega de- lajo; — nejasnost o tem, kaj spada v kompetencijo ene, kaj druge oblasti in zelo škodljivo napako, da so deželni odbori po eni strani zavezani, dajati ukaze in delati postave, po drugi strani pa ti ukazi in te postave nimajo nikakega zagotovila za svoje izvršitve; dalje štejem semkaj mnogostranost upravnih organov, posebno avtonomnih, ki ni razdeljena po pravem principu, temuž zaradi napačne razdelitve dela le moči slabi in mora napravljati razpore. O vseh teh napakah odbor v svo- jem predlogu popolnem molči in dovolj mu je, priporo- čati šušmarijo, o katere vrednosti bodem govoril pozneje.

Vsled dobljenega ukaza bi imel odbor s svojim predlogom delati pot reformi politične uprave. Na- mesti tega pa priporoča napravo, ki meri samo na to, da se oskrbi boljša krajna policija in bi v prvi vrsti imela osoba in imovina večjo varnost.

No, gospôda moja, v tem obziru bi bil mogel odbor morebiti predlagati še marsikatero drugo specialno po- stavo in tako bi bil dosegel kaj prav dobrega, a tudi s tem bi bil izpolnil svoje naročilo ravno tako malo, ka- kor z današnjim predlogom. Narediti bi bil moral na- črt za velikansko poslopje, namesti tega pa pri- naša, kakor pravi sam, le beren kamen za-nj in meni, da je storil Bog vé kaj koristnega, posebno, ako so tudi drugi tako prijazni, donašati kamenja kolikor ga je po- trebno, in ako je vlada, katera po besedah odborovega poročila, umeje poravnavati zahtevanja dostojne politične uprave s tirjatvami opravičene avtonomije, kar odbor ne umeje (veselost), ako je vlada to različno kamenje sestavila v zdravo celoto.

No, gospôda moja, sestave niti tega niti družih odstavkov odborovega poročila ne bodem presojal; a to moram naravnost reči, da na tak način reševati ime- nitnih vprašanj, mi nikakor ne more biti po volji. Ako želi sl. zbornica reforme politične uprave vzeti za pred- met inicijativnega predloga, mora se to zgoditi v takem velikem štilu, kateri je spodoben važnosti predmeta in pa dostojanstvu postavodajnega zbora; politična uprava mora se smatrati kakor velika celota; ako se pa kot taka obravnava, ne smejo se najvažnejša in temeljna vprašanja odrivati in pomanjkanje velikih prodrljivih

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

„Nič se ne bojte, gospodine!“ — odgovori voznik — „vsaj vas ne bom zvrnil; vas dobro poznam. Le sedite na voz!“

Čuden se mi je zdel ta nagovor, ker se ne spominjam, da bi bil tega moža že kdaj videl. Al gospod župnik mi pojasni to reč, rekoč, da ta mož bere slovenske časnike. Tedaj se — svoj program že četrtič prelomivši — vsedem na voz, a le s tem pogojem, da stopim doli, kedar se mi bo zdelo.

Cesta proti Podzemlju se drži vedno blizu Kolpe. Čeravno ni posebno gladka, vendar konjič, katerega voznik goni z besedami bolj nego z bičem, naglo teče. Zunaj vasi nas srečuje še po več enako snažno oblečenih otrok, ki so k poduku v župnijo namenjeni. Voznik nama potoma marsikaj pripoveduje in kaže kraje in vasi. Meni bilo je posebno všeč to, da je mož tako čisto izgovarjal besede. Sploh tu kaj lepo in čisto slovenski govore s primešanimi nekolikimi hrvaškimi izrazi. Zgovornost voznika bila mi je jako všeč; vstrela mi je mnogo bolj, kakor onega, ki me je proti Toplicam peljal in mi, ko zavijeva v Poljansko dolino, na vprašanje: „kake so te vasi?“ odgovoril: „vsake sorte vasi so tam doli“. Zdaj sem toliko vedel kot prej.

Peljemo se tik Hrvaške meje memo več — po vnanji podobi revnih vasi, vendar polje zdelo se mi je zelo rodovitno. Ko zagledam neko več poslopje pred sabo, vprašam, čegavo je ono poslopje? „Baron Apfaltrernovo“ — mi odgovori, in zopet postanem melanholičen. Večidel, kjer je kak lep kraj, ima gnjezdo kak nemčursk bogatin ali plemenitaž, ki slovenskemu ljudstvu ponuja nemško kulturo; to pa ovira narodno omiko, širi se nek sužnji duh itd. Zvedel sem pa, da je ta baron Apfaltrern vendar skrben za izobraženje ondotnih prebivalcev, ker razširja med-nje Dežmanove „Slovenske pratike“, pri Kleinmayerji tiskane; to mi je pravil kmet, pri katerem sem tako „pratiko“ našel. „Ad majorem Dežmaniae gloriam“ se tedaj bogati in ponosni gospod baron celo tako daleč poniža, da gre lastnoročno med kmete Dežmanovo seme sejati!

Četrto ure pod Podzemljem se spustiva raz voz in jo mahava peš proti vasi. Podzemelj je tik Kolpe na podnožji griča, s katerega je krasen razgled na Hrvaško in v Gorjance. Pri gospodu župniku, jako prijaznem gospodu, dobiva med drugim tudi rake iz Kolpe. Veliki so bili in dobri, pa tudi mnogo jih je bilo, tedaj so imeli vse lepe lastnosti. Popoldne naju spremi jako prijazni gospod v Gradac, kjer se v tovarni lijo krogle razpoknice za Uhatius-ove topove, po 8 funtov težke. Taka krogla ima podobo in debelost srednjega korena, v sredi votlo cev, krog katere je nabranih po dvanajst krogov; vsak krog je razdeljen na 12 kepic, ki se le rahlo skup držé. V cev ali „dušo“ se dene potem smodnik, ki zažgan raznese kroglo vsaj na 120 kosov — debelih kakor navadne strelne krogle.

Ogledavši tovarno in lepi parku podobni vrt z orjaškimi smerekami vrnemo se nazaj, gospod župnik na dom, jaz in moj tovariš pa proti Metliki. Pot drži čez malo lesovje, hiš ni veliko blizu, vsaj videla jih nisva.

Trda noč je že, ko dospeva v Metliko. Kam drugam se pač hočeva obrniti Slovenca najprej, ko v čitalnico! Al v čitalnici je tema, nobene lučice, — dokaz, da Metličani zvečer ne hodijo v čitalnico. Moj

spremljevalec, ki je nekoliko poznal že Metliko, me pelje v prav prijazno gostilnico, rekoč, da tu utegneva dobiti kaj znancev. In res! Komaj sedeva za mizo, kar stopi v sobo moj znanec gospod Navratil. Ta naju brž spravi v veselo družbo, v kateri smo vrlo pretakali izvrstno Metliško kapljico in pri različnih pogovorih bili židane volje do pozne ure.

Drugo jutro je bilo nekoliko megleno, celó po dežji je dišalo. Zato se vdam povabilu svojega prijatelja, da gremo čez mejo na Hrvaško in sicer v Jurovo, v grad gospoda barona Vranicanija Dobroviča, katerega gosp. Navratil kot pravega Hrvata hvali. Na Brodu gremo čez most, in na Hrvaški zemlji smo, to se vidi že po napisanih tablah, na katerih so brati le Hrvaška imena krajev, družega nič. Bogme! kako se mi je to domače zdelo! Pri nas na Kranjskem pa še celó v krajih, kjer živa duša ne ume besedice nemški in kamor razen bričev ali sodnijskih komisij noben človek ne pride, ki bi znal nemški, vsaj nemški napisi poleg slovenskih morajo biti! In slovenski napisi so večkrat taki, da se Bog usmili!

Pičle pol ure po ravnem in pred ličnim gradičem v sredi lepega vrta smo. Gosp. Navratil kot vodja stopa pred nama in stopivši v gradič odpre vrata na levi pri tleh in kliče: „Ima? — nima?“ — „O, ima, ima“ — se oglasi v drugi sobi vesel glas in naproti nam pride mlad gospod uljudnega obraza. Ko smo se s posredovanjem gosp. Navratila soznali, se gremo sprehajati po vrtu, na katerem najdem veliko zbirko različnih domačih in tujih rastlin. Pač prijetno je razhajati se po takem vrtu, človeka, ki ni zaklenjen za višje ideje, mora se lotiti poezija, posebno če gleda v krasne Gorjance.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Dvamesečno premirje.

Vendar vlada enkrat na jugu mir, ne kolje se več brat z bratom, slovanski poturčenec s kristijanom, ampak Rusija je govorila odvažno besedo in sklenilo se je premirje (preneh boja) za dva meseca. Srbom je namreč posebno proti koncu pretečenega meseca začelo prav slabo iti, tako da je bilo treba tujega posredovanja, da ne bi bili Turki že zdavnej v Belemgradu. To je sicer žalostno, da niso Srbi sami dosegli boljših uspehov, kajti „bolni mož“ je pokazal, da se njegova moč ne sme prenizko ceniti, vendar pa trezni politiki že v začetku niso pričakovali veliko boljšega uspeha; mi smo strahom gledali na jug in smemo zdaj še zadovoljni biti. Vidi se iz tega in iz obotavljanja Srbije pred bojem, da so tudi v Beligradu to sprevideli, predno so boj pričeli in so bili gotovi, da imajo za hrbtom varno zaslombo.

In kaj bode zdaj s premirjem? Morebiti mir? Najbrže ne, vsaj sedanje stanje tega ne kaže. Mala Srbija, v kateri je Turek požgal več mest in mnogo vasi, ne misli na mir, ampak še enkrat hoče poskusiti vojno srečo z geslom „smrt ili svoboda“. Al zdaj ne bode samica kakor prej, ampak oborožuje se tudi stara zaščitnica Turških Slovanov — velikanska Rusija. Ona je učinila mir; ona hoče napraviti tudi boljše in pravičnejše stanje na Balkanskem polotoku. Toda ona ne ceni prenizko Turške moči, kajti oborožuje se na vse kriplice*) vtrjuje imenitne trdnjave, luke in popravlja ladije; to kaže, da se boji še kacega Turškega zaveznika, kajti ne moremo si misliti, da bi bilo potreba ta-

*) Tudi Kavkazka armada se sklicuje na noge.

Znanstvene stvari.

Poročilo

o 38. seji Matičnega odbora

v Ljubljani 6. dec. 1876. |

Te skupščine sta se izmed vnanjih odbornikov udeležila gospoda Božidar Raič in pa Luka Svetec, izmed Ljubljanskih pa gospodje: dr. J. Bleiweis, Marn, Močnik, Šolar, Stegnar, dr. Strbenec, Wiesthaler, Žakelj, dr. Zupanec in Praprotnik.

Ko predsednik dr. Bleiweis pozdravši gospode odbornike konstatira sklepčnost odbora, začne se obravnava s tem, da se zapisnik zadnje odborove seje 13. julija t. l. potrdi. Potem pa tajnik poroča o imenitnejših Matičnih zadevah.

Po tem poročilu je od zadnje odborove skupščine pristopilo 46 novih udov. Tajnik jih bere; odbor soglasno vse sprejme. Ker je mnogo udov na dolgu s svojimi doneski, ukrenilo se je, da se pri razpošiljanji društvenih knjig in zemljepisov dodadó opomini za poplačanje dolgov, ker Matica ne more in ne sme brezplačno dragih knjig in zemljevidov po svetu pošiljati. — Životopis dr. Toman je gotov, in knjiga pod naslovom „dr. Lovro Toman“ s podobo, se razpošlje koncem tega meseca z zemljevidi Francije, Velike Britanije, Irske in Skandinavije, ki jih je, vredjene po gosp. Cigaletu, kamnotiskarnica Kőkeova na Dunaji v 3000 iztiskih za 1780 gold. 95 kr. natisnila, in pa z obširnimi „letopisom“ vred poleg ustanovnikom vsem onim udom, ki so plačali letnino za leto 1875. Gosp. Cigaletu se poleg zasluženega honorara za vredovanje zemljepisov izreče še posebna zahvala za jako težavno delo, ki ga je imel s popravljanjem kamnotisov. — Dalje poroča tajnik, da tudi „Matica“ se je udeležila Janežičeve svečanosti 13. avgusta t. l., in da je razposlala po vseh farah Slovenske zemlje prošnje za nabiranje geografičnih imen. — Ker so marljivi in zanesljivi poverjeniki desna roka „Matici“ po deželi, nekateri gospodje pa ne morejo ali nočejo opravljati tega častnega pōsla, je odbor po nasvetu tajnikovem izvolil nekoliko novih poverjenikov, katerim didejo prošnje, naj na korist narodnemu zavodu drage volje sprejmejo ta mandat. Oglasila se je pa pri tej priliki tudi želja, naj tisti poverjeniki, ki niso še odrajtali nabranih doneskov, se podvizajo s poslanjem, da računi pridejo v red. —

Po naznanilu tajnikovem, da vsled §. 12. družbenih pravil izstopijo z novim letom gospodje: dr. Poklukar, Fr. Souvan, dr. Strbenec, Iv. Tomšič, M. Herman, Fr. Kosár, Drag. Šavnik, dr. Tonkli in Andrej Winkler iz odbora, je sklenil odbor, da se nove volitve izvršijo v prihodnjem občnem zboru, ki, da se račun letošnjega leta izgotovi in proračun za leto 1877. določi, ima biti 24. januarija 1877.; ako bi pa kaka posebna zapreka nastala ta dan, je bil predsednik pooblaščen, drug dan januarija meseca za občni zbor izbrati.

(Dal. prih.)

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Vreme se je bilo med tem razvedrilo, Gorjanci se pokazali v lepem solnčnem svitu. Pogled na-nje mi podpiha zopet popotno veselje, noge se mi jamejo prizdi-

gati. Al v prijazni in gostoljubni hiši gospoda barona Vranicani-ja „nema“ tega, da bi gost tako hitro odšel. Teda j moramo ostati na kosilu. Obedovali smo po starodavni gostoljubni Hrvaški navadi; ko je prišlo na mizo „slučajno“ kislo zelje s svinjino, morala sva jaz in moj spremljevalec izprazniti precej velik kozarec kot „bilikum“. Potem so se vrstile nazdravice, in zopet našega očaka dr. Bleiweisa nismo pozabili; gospod „kuči-gazda“ sam mu je nazdravil.

Po obedu dá baron napreči čila belca, ki nas kakor srna hitro peljeta po ravnih potih po Hrvaški zemlji. Skoro nič bolj počasi se nismo vozili, kakor z železnico; kar kadno se je za nami. Voz je bil lahek, čeravno nas je bilo pet na njem. Ustavimo se v Lipniku in Žakanji, na obeh krajih se soznanim z jako prijaznima gospodoma župnikoma; a povsod smo le za trenutek se mudili, ker bila je napočila že noč. Tudi je izvrstno, a močno vino Hrvaške zemlje mene, ali vsaj telo moje, preveč prevzelo, čeravno se je duh moj krepko boril z njim. To razume vsak Kranjec, ki je kdaj prišel v kako gostoljubno hišo Hrvaško. Teda j naj bo tu le rečeno, da sem v baronovem gradu spal, kakor bi me bil kdo ubil, a vstal zdrav, kakor riba.

Po zajutreku kočijaž zopet napreže in peljemo se v Metliko. Po poti srečujejo nas zale Hrvaticke praznično oblečene; bila je namreč nedelja. Dozdaj sem videl Hrvaticke in Hrvate le v delavni obleki, zelo ponošeni in celó umazani, kar mi ni bilo kaj posebno všeč in mi ni vsililo veliko občudovanja do njih. Praznična obleka, sneženo bela, celó iz dragega blaga in lepo raščene postave pa okrogli, prijazni obrazi — vse to mi je bil jako mikaven pogled. Videl sem, da je vsaka nošnja lepa, če je okusna in se životu prilega. Če bi bil imel pred sabo praznično oblečenega Gorenca in Gorenko, pa Hrvata in Hrvatico, ne vem, komu bi bil prednost dal, dasiravno je Gorenške nošnje moje oko bolj vajeno.

Skoro prena gło za moje opazovanje nas pripeljejo hitronožni konji v Metliko. Že od daleč smo slišali veliki zvon, znamenje, da je danes v mestu kaj posebnega. In res, imela je biti nova maša, zato je bilo na velikem trgu vse polno ljudstva. Mikaven pogled, zares! Tu si videl tik Belega Kranjca skoro enako oblečenega Hrvata, tik Hrvaticke v obleki ji podobno Belo Kranjico z rudečimi nogovicami; dalje zale Vlahinje z Gorjancev, devotke z lepo prepletenimi kapicami, žene pa z belim prtom na glavi; tudi starovercev je bilo nekaj. Ta pisana družba je bila namešana z „gospôdo“ moderno oblečeno. Po trgu je bila razpoložena na prodaj različna „suha roba“, škafi, sodi, obroči. Skoro se je videlo, kakor da bi bil somenj. Jaz se vsega tega ne morem dosti nagledati in še le, ko zvonovi ob desetih zapojó (veliki H, drugi E, vsi precéj dobro vbrani v E-dur), gremo tudi mi za množico proti cerkvi in pridemo ravno k sprevodu novomašnika v cerkev, katero je ljudstvo brž napolnilo.

Po maši se poslovim od gostoljubnega gospoda barona ter od svojih drugih prijateljev, tudi od gospoda učitelja, ki mi je od Črnomlja sem tako prijetno družino delal, in se napotim na Gorjance — vkljub slabemu vremenu, ker je neprenehoma kapalo. Nadjaje se, da bo Jupiter pluvius pogledal skozi okno in imel usmiljenje s popotnikom, koračim dobre volje po cesti po dežji napojeni in premišljujem dogodbe preteklega dne. Mudilo se mi posebno ni; prenočiti sem hotel, kjer bi me noč prehitela; zato stopam priležnih korakov po cesti navkreber, tako da me ljudjé, ki gredó s cerkve, zadej puščajo. Med temi je zopet največ ženstva, vse lepo belo oblečeno, z rudečimi nogovicami. Če bi bilo še nebo višnjevo, potem bi bil imel pred

sabo vedno narodne slovenske barve. Rod se mi je zdel povsod čvrst, lepo raščen. Kakor sem se pozneje prepričal, so Beli Kranjci tudi res pravi Kranjci, ne le po čvrsti postavi, ampak tudi po bistrem umu; zato so pa tudi zdravo jedro naroda slovenskega — vstric našim Gorencem.

Jupiter pa, do katerega so Rimljani toliko zaupanje imeli, se je ta dan meni sovražnega skazal. Komaj sem bil namreč dobro uro od Metlike, že začne liti z neba, vsuje se ploha ná-me, da sem vkljub dežnika v hipu ves premočen; skoro ni več že suhe niti na meni in nobene hiše blizo. Da bi prišel pod varnejšo streho, kakor je moja „marela“, stopam hitreje, tako da mi nagla hoja žene pot iz života. Na ta način dospem zunaj in znotraj popolnoma premočen v Lokvice ter stopim v gostilnico, da bi se nekoliko posušil in čakal vremena. Gostilničarju, ki je tudi župan in bolj izobražen mož, sem bil koj znanec, ko sem mu povedal svoje ime, spustiva se v pogovor in tako mi je čas pretekel prav prijetno do tje, ko je dež nehal in sem se bil jaz vsaj površno posušil. In zopet se napravim na pot in se pomikam po Gorjancih više in više. Tako pridem do Suhorja, zeló prijaznega kraja.

(Dalje prihodnjič.)

Govor grofa Hohenwarta

v zbornici poslancev 14. in 17. novembra

o reformi politične uprave.

(Po stenografičnem zapisniku.)

(Dalje.)

Predlogi odbora, gospôda moja, dali bi pa tudi marsikaj družega še pomisliti. Naj omenim le nekaj. Prevažno bi nam bilo preiskavati, kako bi se to novo koló pridjalo že obstoječemu organizmu, na kakošen način bi razpostavljeni komisarji sebi izročeno jerobstvo nad občinami izvrševali in kakošen vpliv bi to imelo na naše občinsko življenje. Zanimivo bi gotovo bilo, da se spominjamo skušinj, katere smo že imeli s takimi razpostavljenimi uradniki, in morebiti bi ne bilo manj zanimivo izvedeti, odkod meni odbor rekrutirati ta novi uradniški batalijon, ker zaradi pomanjkanja naraščaja že zdaj ni več moči, da bi se dozda sistemizirane službe mogle vse oddati.

Vendar, gospôda moja! Bojim se, da bi ravno tako vtrudil Vašo potrpežljivost kakor svoja pljuča, ako bi odborove predloge na vse te strani hotel pojasnovati. Se vé, in to dobro čutim, da se mi bode reklo: „Res, odborovi predlogi so prav slabi; al samo kritikovati jih, ne pomaga mnogo; kaj veš ti postaviti boljšega na to mesto?“

No, gospôda moja! Ne menim sicer, da bil bi to res pravi moj nálog; a če tudi morebiti njegove meje prestopim, bodem poskusil, dati odgovor tem vprašanjem.

Pred vsem si dovoljujem opomniti, naj se od reforme politične uprave preveč ne tirja in od nje ne pričakuje, kar sama sebi storiti ne more. Le ako imamo jasno pred očmi meje tega, kar se doseči dá, se bomo obvarovali prihodnjih prevar.

Toži se, da se med ljudstvom razširja surovost in divjost, da se ljudje upirajo postavam in gospóskam, da se godé hudobije in prestopki zoper javno pravno, zoper varnost osebe in imovine itd., in jaz menim, da prav te tožbe so vzbudile željo po reformi politične uprave tako splošno in s tako silo. Vendar, gospôda moja, teh napák ne bode môgla nobena, tudi dobro organizirana uprava sama odstraniti

(klici: prav dobro!) in zeló milovati bi jaz moral zlasti one, ki morebiti menijo, da mnogobrojna četa policijskih komisarjev môgla bi priti napakam v okom. (Dobro! na desni.)

Žalostnih teh prikazih ni kriva sama pomanjkljivost naših upravnih uredeb, ampak krive so splošne namére sedanjega časa, — cilji, za katerimi hrepení, in pa sredstva, s katerimi jih hoče doseči. (Živahni dobroklici na desni.) Vse to mora drugače biti; potem pridemo na boljše stanje.

Ako povsod vidimo napenjati vse moči v to, da bi se gazile v prah svetinje prej človeštvu vzvišene in častivredne (dobro! na desni), ako se vera v Božjo in človeško avtoriteto ljudstvu razlaga kot vraža — in to, gospôda moja, je pač nálog, katerega si je, kakor se vidi, postavilo z malo častnimi izjemami naše sedanje časnikarstvo. (Klici na desni: prav dobro! Veselost na levici.) Ako se z eno besedo skuša vse razdreti, kar štejemo med idealna dobra in se le materijalni interesi smatrajo kot edini dosege vredni cilj in konec ter je le moč in surova sila oni malik, pred katerim vse na kolenih leži (klici na desni: prav dobro!), potem, gospôda moja, se pač ni čuditi, ako se prijemlje surovost in divjost ljudstva, in ako potem tudi ljudstvo, iskajoč le svoje materijalne interese, jih skuša doseči s silo ali z zločinstvi. (Dobro! dobro! na desni.) Kako morete pričakovati, da je ljudstvo zavzeto za pravico in za spoštovanje postave, ko čedalje bolj vidi, kaj veljá pravica, postava, pogodba dandanes onim, ki jih imenujemo visoko gospôdo! (Dobro! dobro! na desni.) Glas, gospôda moja, ki se je vzbudil v teh višjih krogih, odmeva v ljudstvu. (Klici na desni: prav dobro!) Ali smemo morebiti pričakovati ravno v spodnjih krogih ljudstva posebno spoštovanje tujega premoženja, ako se spominjamo prikazni, katere je žalostni polóm leta 1873. ravno v višjih krogih nam tako obilo postavil pred oči? (Dobro! na desni.)

Kar sem tu le površno opomnil, ne bodem dalje razpeljaval. Lahko je izpoznati, kje je korenina zlega, — kje tedaj se mora tudi pričeti z ozdravljenjem. In le s temi pogoji bode dobro organizirana uprava zdravilni proces podpirati in pospeševati mogla.

V ta namen moram pa pred vsem postaviti dve glavni tirjati do vprave bodočnosti. Kakor so nas primorale okolnosti, braniti državo pred nevarnostmi, katere jej preté od zunaj, z vpeljavo splošne vojne dolžnosti, ravno tako moramo na boj zoper nevarnosti, ki nam preté domá, sklicati vse ljudstvo pod orožje. Postaviti moramo svojo novo organizacijo — in to je prva moja že prej razpravljana tirjatev — na dobro premišljeno sistemo samouprave, katera edina je sposobna, dvigniti razum za pravico v ljudstvu in razširati prepričanje o potrebi trdnega pravnega redú med njim.

Uprava mora dalje — in s tem zaznamujem drugo svojo tirjatev — zopet povzdignjena biti do svojega pravega namena. Ne sme biti le dekla politiki; njene lastne namere morajo jej biti vedno najprve (klici na desni: prav res!) in kakor pošilja Bog svoje solnce, da enakomerno ogreva dobre in hudobne, tako naj bi tudi uprava, brez strankarskih spletek, enakomerno vsem delila svoje dragocene darove. Dobro vem, gospôda moja, da je to ideal, kateri se dosega v resnici le zeló nepopolno, in izpoznavam istinitost onih besed, katere je nek soud sedanje vlade pred daljšim časom govoril v drugi zbornici državnega zbora, da se namreč ona nepristranost uprave, ki jo je nam dajala absolutna država, v ustavni državi z njenimi različnimi strankami nikdar popolnem doseči ne more.

Bil je po tem razgovor o vredovanji nabranega „narodnega blaga“, — o prof. Majcigarjevem nasvetu, da bi „Matica“ na svetlo dala „zgodovino slovenske literature“, — o dr. Zupančevem nasvetu, da ne bi se pozabilo na „psihologijo“, — o izdanji „naučnega slovnika tujih besed“ po nasvetu dr. Bleiweisovem: vse to izročilo se je odseku za izdavanje knjig v poročanje; sklenilo pa se je, da se „zgodovina cerkve Kristusove“ ne more na svetlo dati.

Po želji družbe kmetijske sta bila dva Matična odbornika izvoljena v izvršilni odsek, ki ima odločiti napravo spominka dr. Costovega; v ta odsek bila sta izbrana gosp. Stegnar in dr. Zupanec.

Izmed mnogih prošinj za podaritev Matičnih knjig se je mōgla vslišati le prošnja učiteljske knjižnice Sevniske, kateri se daruje nekoliko taci knjig, ki jih ima Matica po več iztisov.

Gosp. Božidar Raič nasvetuje, naj bi „Matica“ izdajati začela „Znanstveni časnik“ vsak mesec na kakih 2 pōlah proti plačani naročnini; to bi ne prizadelo Matici mnogo stroškov, ker bi le doplačala, kolikor ne poplačajo naročniki. Obveljal je sklep, da Raičev predlog pride v o ravnavo prihodnjemu občnemu zboru, ki naj bi tudi odločil, kako postopati z družbeniki, ki pravilno ne odrajujejo letnega doneska. — O drugem predlogu gosp. Raiča, naj bi odbor po svoji moči posredoval, da skoraj na svetlo pride Wolfov „slovensko-nemški slovar“, se je po veliki večini glasov izrekla živa želja, naj oni, ki imajo slovar v svojo skrb izročen, pospešujejo to Slovincem jako potrebno delo, da se po toliko letih izvrši oporoška knezoškofa Wolfa.

S tem se je končala mnogourni odborova seja z naznanilom tajnikovim, da o božiču se začne razpošiljanje Matičnih knjig za leto 1876.

Glasbene stvari.

* *Milozvuk*. Sbirka popievaka za mladež obojega spola uglasbio Ivan pl. Zajc.

Tako je ime 1. zvezku pesmarice, v kateri slavnoznani Hrvaški skladatelj Zajc nježni mladini izročuje 42 čednih in ljubkih pesmic, ki so njegovo 401. delo. Številka 22 je zložena za en glas s spremljevanjem glasovira, štev. 36. (kolo) za tri glase, vse druge pa so zložene za glasa dva. V vseh pesmicah veje poleg tega, da so izvirne in lahkopevne, narodni duh jugoslovanski, ki se lepo sklada s tem, kar beseda izrajuje. In to ravno je, kar častno razločuje Zajčeve pesmi od toliko družih. „Kakor se govori, kakor se deklamuje, tako naj se tudi poje!“ To je pravo. Tak nauk naj bi se dobro zapomnili posebno slovenski komponisti, da ne bi najpoprej napevov kovali po nemških, italijanskih in Bog vedi katerih še, in potem še le besede jim pridevali. In prav o tem nam Zajčev „milozvuk“ daje izgled, kako naj se za šolsko mladino skladajo pesmi. Cena (35 krajc.) pesmicam je tako nizka, da si jih vsak naših učiteljev lahko omisli in predstavljene v slovenščino učencem in učenkam svojim popevati dá. S temi pesmami se bodo mlada srca navzela narodnega duhá, in ko bode mladina odrastla, bode še le prav razumela in z ljubeznijo popevala in z ljubeznijo popevati poslušala narodne pesmi ter jih po veliki njihovi vrednosti cenila na stran pustivši tuje žvenke. — Da to naše toplo priporočilo ni enostransko, priča nam to, da je Zagrebška deželna vlada sama z razpisom od 2. novembra t. l. „milozvuk“ kot pomočno knjigo priporočila vsem ljudskim šolam na Hrv.-Slav.-Dalm. zemlji. — „Milozvuk“ se dobiva v vseh Zagrebških knjigarnah in pri gosp. Lj. Vanjačiču, učitelju v Zagrebu.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Častitih bralcev ne bom mudil s popisom, kako me je dež močil ves čas, dokler nisem prišel do prenočišča. Drugi dan, nadaljevaje svojo pot, doidem človeka s krošnjo na rami. V taki samoti je družba povoljna kakoršna koli, zato jamem iti bolj počasi, ko me mož ogovori. Pove mi, da je kramar in da gre v Novomesto na somenj. V pogovoru zvem, da mu je ves ta kraj dobro znan, in na mojo prošnjo začne mi marsikaj pripovedovati, posebno o Kočevarjih nad Semičem in o Vlahih. Med drugim mi je pripovedoval, da veliko teh ljudi, katerim se pretežavno zdi iz zemlje vleči potrebsčine za življenje, gre na tuje, večidel med Nemce si po kupčiji ali drugače priležnejega in boljšega zaslužka iskat. Tako je obdelovanje zemlje prepuščeno le bolj slabim ženskim rokam. Ženijo se navadno mladi; a par tednov po poroki popusti mladi mož dom in ženo in gre na tuje, od koder se marsikateri po več let ne vrne domú. Tako so žene prepuščene same sebi, in če mož čez par let pride domu in ta in uni najde po dvoje, troje otrok, čeravno je par tednov po poroki šel z doma, se mu to celó nič čudno ne zdi! Po tem trpi ne le nravnost, ampak tudi zemlja, ki ne rodi toliko, kolikor bi rodila, če bi jo obdelovale čvrsteje moške roké.

Med tem pogovorom sva se bila spustila navzdol. Gosto meglo je bilo predrlo gorko solnce in v daljavi se pokaže Novomesto. „Bezirk Neustadt!“ — je bilo brati na tabli v prvi vasi, pri kateri kramar vkrene v stran, rekoč, da ima tu opravke. „Kaj vraga“ — modrujem jaz gledajoč na tablo — „Novomeščanom se je tako mudilo premeniti staro ime „Neustadt“ v novo „Rudolfswerth“; zdaj imajo pa že več let novo ime, okraj pa ima še zmiraj staro. Če kak tujec sem pride, ne vé, kje je, ker „Neustadt“ na Kranjskem ni več.“ (Memo gredé rečeno, nisem po vsem Novomeškem okraji videl nikjer table z napisom „Rudolfswerth“ ali „Rudolfovo“ in če prašam katerega koli priprostega kmeta, kje je „Rudolfovo“ ali „Rudolfswerth“, te bo debelo gledal in rekel, da tega imena še ni nikdar slišal. Prav v takem položaji smo tudi v Ljubljani z novimi imeni naših ulic; domači sami jih ne vemo, če nas tujec za-nje vpraša!) V tem premišljevanji se pomikam proti Novemu mestu. Cesta je polna ljudi, ki ženó živino, nesó in peljejo perutnino. O poljenajstih pridem tudi jaz do mosta čez Krko, od koder je lep pogled na nelep povodno stran mesta.

Na mostu zagledam ali marveč od daleč že slišim berača, ki na brunu sedeč na vse grlo upije: „Slepa sirota“ itd. Ravno ta klic zadoni, ko jaz memo grem. Tik „slepca“ pa sedi deček, iz čegar ust me dosežejo gotovo le „slepca“ namenjene zašepetane besede: „Prositi nemški, saj vidite, da gre gospod memo.“ In res brž na to zadoni klic: „Armer blinder Mann.“ Da me ta klic ni ganil do usmiljenja, to si po tem, kar sem bil na uho vjel, lahko vsak misli. Tudi berači so pri nas že germanizatorji a la Dežman, Vesteneck, Apfaltrern itd.!

Novomesto! — Dolgo je že, čez 15 let, kar te nisem videl, al spremenilo se nisi nič, vsaj na bolje ne, to vidim brž, ko stopim v „pomêrij“. Bil je smajin dan, zrak dišal po kozlih, prešičih, govedi in še po marsičem. Po glavnem trgu je nastavljenih mnogo „štantov“, v katerih kramarji svoje blago hvalijo in ponujajo. Povsod veliko ljudstva, skoz katero rinem oziraje se okrog po kakem znanem obrazu. Zastonj! ni

ga znanega obraza. Pač! Tam med vrati gostilnice „zur Sonne“ zagledam znan obraz kletarice, ki je bila nekdanj v Ljubljanski čitalnici. „Ravno prav, žejen sem, tedaj le noter, morda še vrh tega zvem po natakariči za hiše in ljudi, katerih hočem poiskati.“ Od natakariče, ki mi postreže s prav dobrim pivom, zvem, da sem slučajno zašel v kazino, kjer je slovenska govorica strogo prepovedana, — tedaj v jamo levov. Zato se požurim, da izpraznim svoj kozarec, potem pa bežim iz glasovite hiše ter po pojasnilih, katere sem od kletarice dobil, grem najprvo na pošto po pisma, ki so me tu čakala, potem pa proti čitalnici, katero sem pa našel še le, ko mi jo znanec, profesor, na katerega naletim, s prstom pokaže, za kar sem mu še danes hvaležen, ker bi je bil sicer morda še dolgo dolgo iskal.

Čitalnica ali „narodni dom“ je lepo poslopje, in ko bo dodelano, morda najlepše v mestu; le škoda, da ni na večem in bolj očitnem prostoru. Dozdaj je dodelano še le pri tleh, tako, da ima čitalnica v njem majhno sobo in gostilničar nekaj prostorij. Veliko ne manjka, da bo hiša popolnem dodelana, a ker so novci zdaj bele vrane, bil bi odbor, ki se je pri podvzetji največ zanašal na pomoč vseh družih Slovencev, zdaj še zmirom v hudih zadregah, ako bi dva odlična rodoljuba mu ne bila na pomoč. V bralni sobi najdem pri mizi gosp. profesorja Trdino zamaknjenega v časnike, katerih je po mizi kakih 15, večidel slovanskih. Po pozdravu in kratkem pomenkovanju se napotim dalje, iskat si v gostilnici Rozmanovi stanišča. Ker sem iz Novega mesta odrinil še le tretji dan, naj častitim bralcem malo obširneje popišem mesto, kakoršno se je meni zdelo.

Znano je, da so pri zadnjih volitvah za mestno starešinstvo narodnjaki propadli in tako je dobilo mesto nemčurskega župana. Ker nemčurji trdijo, da le oni so vneti za napredek v vsakem obziru, zato sem mislil, da bom v Novem mestu našel vse v rajski lepoti, ulice, ceste, trge, vodnjake, tlak, kanale, sploh vse, za kar ima skrbeti mestno starešinstvo. Kako sem se tedaj zavzel, ko stopim v mesto in po nekaterih krajih najdem le pičel sled nekdanjega tlaka, po družih pa celó sledú ne, pač pa očitne dokaze, da si o dežji voda po ulicah stezé in celó struge dela. O žlebi pod strehami tudi ni mnogo govoriti, posebno bolj v kraji mesta ne, in kanal imajo dozda samo eden. In vendar je mesto sedež okrajnega glavarstva, okrajne deželne sodnije, vojaške komande, realne gimnazije, stolnega kapiteljna itd. Da je to v vrsti drugo mesto v deželi naši, tega bi po vnanjem nihče ne pričakoval, ne razumel bi celó nemčurjev, na kaj smejo ponosni biti. Da je tudi ponočna svečava bila vsaj ta pot taka, kakor v Ljubljani takrat, kedar mesec v pratiki stoji, temu se po vsem, kar sem v mestu videl, nikakor nisem več čudil.

(Dal. prih.)

Pogled v današnje čase.

Kaj je bolje: beračiti ali krasti?

„Politik“ pripoveduje, da 7. dne t. m. je fajmošter iz K. proti 10. uri zvečer iz Solopiškega (okraja Kutnegorskega na Českem) šel domú. Med potjo se mu pridruži neznan človek, mu spoštljivo poljubi roko in ga vpraša: gospod! kaj je bolje: beračiti ali krasti?

Gospod fajmošter, ki ga ni bila volja, s sumljivim človekom v samoti spuščati se v razgovor in mu odgovarjati na vprašanje, reče mu, naj gré svojo pot. Al on se ne dá odvrniti in začne fajmoštru razkladati, da je vsakako bolje beračiti kakor krasti, in potem prosi fajmoštra, naj sleče suknjo svojo in mu jo dá. V samoti in ponoči napadenemu gospodu ni kazalo dru-

zega nego suknjo sleči in jo potepuhu dati. Al s tem bandit ni bil še zadovoljen. Prosi fajmoštra še za podjopič (vêst), uro in zlato verižico. Fajmošter, ki je videl, s kom ima opraviti, mu tudi to dá. Al ropar tudi še s tem ni bil zadovoljen; prosi fajmoštra še za hlače in škornje, in še le potem, ko se mu je ta „prošnja“ izpolnila, pobegne jo dalje. Popolnoma oropani gospod je moral potem še celo uro dalje v sami srajci domú iti.

Do zdaj — pravi „Politik“ — ni še policija zasledila roparja po novi šegi.

Politične stvari.

Govor grofa Hohenwarta

v zbornici poslancev 14. in 17. novembra

o reformi politične uprave.

(Po stenografičnem zapisniku.)

(Konec)

Že zadnjič sem govoril o uredbi deželnih gospósk, a zdaj me pripelje beseda do nižjih uradnih, do eksekutivnih gospósk, in po takem moram ob enem tudi občine (županstva) vzeti kot predmet svojemu obravnavanju. Jaz po vsem mislim, da naše občine ne mogó zadostilno izpolnovati njim naloženih dolžnosti in ne dozdeva se mi potrebno, da bi to dokazoval na dolgo in široko, ker, kakor menim, so ravno v tej točki misli precej edine.

Povdaril bi rad le eno stvar. Gotovo bi se našim občinam delala krivica, ako bi se jim to očitalo. Enake prikazni kakor pri nas so videle se tudi v vseh drugih državah in dozda se ni posrečilo še nobeni večji državi, samoupravo zidati na občine.

Ni nam tedaj treba pričakovati — vsaj ne za bližnji čas — da bi se te dejanske okoliščnosti kaj izpremenile. A iz tega še nikakor ne morem sklepati, kakor odbor, da bi se namreč oni delokrog, katerega ne more izpolnovati občina, moral sedaj napolnovati z državnimi gospóskami; nasprotno se mi vidi potrebnejše, da se na mesto, občinam v političnem organizmu odmerjeno, mora postaviti sposobnejši zastopnik samouprave, in takega najti se mi ne zdi tako težko, ker je v davkarskem in sodnijskem okraji že starodavna razdelitev, katera bi morebiti z nekaterimi, novejšemu času potrebnimi preuredbami namenu popolnem zadostovala.

Gotovo je čudovita prikazen to, da vlada edinost v nazorih, da naše občine pri svojem omejenem teritorialnem obsegu nimajo dovolj duševnih in financijelnih moči, ustanoviti si primerno samoupravo, a da so navzlic temu se vedno napenjale vse moči, da bi občina postala nositeljica samouprave in bi se jej po umeteljni poti dali oni pogoji, katerih nima. Bolj naravno bi se mi zdelo namestu tega brezvspešnega truda, da bi se občine primerile zahtevam upravnih naprav, in bi se nastopila nasprotna pot ter bi se upravne naprave obstoječim okolišnostim ugodno predrugačile. (Dobro! dobro! na desni.)

To je ravno ista pot, katero so nastopile tudi druge države, katera je na pr. Angliji po marsikateri izpodletéli poskušnji grofije, na Pruskem pa okraje dala voliti za nositelje samouprave. Ako bi se tudi pri nas nastopila ta pot, menim, da bi utegnil prevzeti ta nálog davkarski ali sodnijski okraj, in to se mi uvidi tem pripravnjejše, ker spada isti okraj ob enem v okrožje najnižje upravne gospóške, zato bi se tudi tam enako dali združiti državni in avtonomni organi v eno telo, kakor sem drznil se opomniti to za deželne vlade. Taka sistema bi imela mnogo koristi. Občine bi, ako se ne silijo v to, za kar niso in za kar nimajo sposobnosti,

jo lahko goni! To še enkrat rečem in gotov sem, da ne bo treba „pratiki“ plačati poti na Gorensko.

Priporočam pa tudi slamoreznice; tudi te mašine so zelo koristne.

Kmetu je potreba tudi „Novic“ in drugih podučnih bukev, da se iz njih uči potrebne reči. Veliko je pri nas še praznega sveta, veliko pa tudi slabo obdelanega; gnojnica, zabéla zemljiščem, se po slabih zemljiščih zgublja in ko „rujava voda“ odteka se kmetom, ki ne vedó z gnojem umno ravnati.

Al predaleč sem zašel, ker namen moj je bil, naše gospodarje le opozoriti na koristne mašine.

Miha Lakota, kmet na Dovjem.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca decembra.

Dné Leta

16. 1788. Je bila ena najhujših zim na Nemškem; mraza je bilo ta dan v Bremenu 35 stopinj, v Draždanih 32 in v Berlinu in Weimaru 28 stopinj.
16. 1844. Je kmetijska družba v Sigmaringu napravila veliko pojedino konjskega mesa, da se s tem odstrani vraža, kakor da bi konjsko meso ne bilo dobro za vžitek.
17. 1813. Je umrl v Parizu Anton Avguštin Parmen-tier, ki se je po izvrstni svoji učenosti od revnega apotekarskega fanta povzdignil na stopnjo vélikega nadzornika zdravništva na Francoskem; njemu se imajo Francozje zahvaliti za vpeljanje krompirja in pa na-pravljanje močeca (štirke).
18. 1719. So na južnem Francoskem obirali češnje in tresli zrela jabelka v drugič to leto, ker so drevesa oktobra meseca vdru-gič cvetela. Bila je to najgorkeja zima, ki jo svet pomni.
19. 1787. Ukaz cesarja Jožefa II. zapoveduje grajščin-skim uradnikom pristop h kmetijskim družbam zato, da morejo po skušnjah na grajščinskih zemljiščih potrditi to, kar zna-nost kmetijska uči, in kar so skušnje potr-dile, v različnih deželah potem razširiti.
20. 1740. Je strašen vihar na Avstrijskem, Če-skem, Moravskem, Šleskem in sploh po vsej Evropi nepopisljivo škodo naredil s tem, da je podrl strehe, hiše, gradove, posebno pa cele gozde, pa tudi grozno škodo učinil na morji.
22. 1839. Se je po priporočilu vladnega svetovalca Kriza v zboru družbe kmetijske Dunajske vpeljala Seidl-nova mlatilnica v doljni Avstriji.

Gospodarske novice.

Pomoč zoper trtno uš.

Francoski konzul v Kantonu v Kini priporoča na-sadbo Kitajskega (Kineškega) drevesa, kateremu je ime „Elaeococca vernicea“ (Eleokoka). On pravi, da s tem drevesom (menda oljem njegovim?), ki se je po semenu tudi že v Evropo zaplodilo, Kitajci bele mravlje preganjajo, ki so jim velika nadloga. Noben mrčes ne

strpi smradú tega olja. — Ker Elaeococca v tem svojem olji tudi oni firnež ima, zarad katerega sloví Kitajski lak, vredno bi bilo — piše imenovani konzul — zasa-diti to drevó tudi v toplih krajih Evrope. Skušnje, v Toulonu narejene, so kazale, da mu je podnebje juž-nega Francoskega všeč.

Slovensko slovstvo.

* *Magnetizem, elektrika, toplota in svetloba.* Filo-zofično-fizikalen načrt. Spisal Anton Urbas, stolni korar v Ljubljani. *) V Ljubljani 1876.

Pod tem naslovom je prišla na svetlo v slovenskem, v nemškem jeziku pa z imenom „Magnetismus, Elek-tricität, Wärme und Licht. Philosophisch-phisikalische Skizze“, jako interesantna knjižica, ki na malih 33 stra-néh obdeluje ogromni materijal, ki ga nam kaže napis knjige. Pisatelj se ne spušča v nadrobno razkladanje magnetizma, elektrike, toplote in svetlobe, ampak v kratkih aforizmih — načrtih — izreka rezultate svojih študij, in to tako odločno tudi takrat, kedar podira, kar fizika in kemija dandanes ne učite, da se strokov-njak res večkrat čuditi mora drznosti pisateljevi. Vkljub vsemu temu je knjižica vsakako interesantna in v vsem priča mislečega duhá, ki si je upal v skriv-nostno delalnico natvore podati, iz katere izvirajo pri-kazi magnetizma, elektrike itd. Namen pisateljev je, bralcem odkriti bistvo in življenje natvore, zato se mu je treba zdelo preiskavati prikaze gori navedene četvorice. Konečno moramo s pohvalo priznati prevod slovenski, ki je jako težaven o predmetih filozofičnih in fizikaličnih, ki si jih je gosp. pisatelj izbral za svoje študije.

* *Vabilo na naročbo „Zvona“.* Tudi prihodnje leto bode izhajal „Zvon“, izpremenjen po notranji osnovi in vnani opravi. Za ekspedicijo se bode bolj skrbelo, in mi le obžalujemo, da je prejšnje opravništvo „Zvona“ tako brezvestno svoje opravilo opravljalo. Mi želimo, da „Zvona“ ne bode noben omikan Slovenec med svo-jimi knjigami pogrešal, ker za „Zvon“ bodo pisali naj-odličnejši slovenski pisatelji: prof. dr. Celestin v Za-grebu, prof. Erjavec v Gorici, prof. Levec, Pleteršnik, Šuklje in Wiesthaler v Ljubljani. Gosp. Jurčič bode pisal za „Zvon“ daljšo izvirno povest „Lepa Vida“. Pesmi je obljubila gospá Lujiza Pesjakova in vsi drugi najodličnejši slovenski pesniki. Po takem bode „Zvon“ glasilo slovenske inteligencije, v katerem bo kazala, kaj more iz sebe na slovstvenem polji. — „Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gold. za vse leto; 2 gold. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Ottakring, Hauptstrasse 23.

Opravništvo „Zvona“.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Iznova prepričan, da birokracija je, kakor povsod, tudi Novemu mestu môra, ki tlači narodno gibanje, od-rinem čez dva dni proti Mirni peči. Vreme bilo je krasno, solnce pripekalo tako, da po njegovi sili izgu-bim zadnje v Gorjancih nalezeno trganje po udih. Krajšal mi je dolgo in samotno pot krasen pogled po vinskih goricah ob desni; kalili pa mi veselje gradovi,

*) Zdaj tudi stolni župnik.

ki stojé povsod na najlepših krajih in so gotovo nemčurska gujezda in znamenja, da národ tu ni še prost, ampak odvisen — če ne od grajščakov, gotovo pa od njihovih oskrbnikov, ki so, kakor gospodje, malokrat kaj družega nego nemčurji.

Zeló spotén, ker ob poti počivati ni moja navada, dospem ob enajstih do vasi Mirna peč, ki stojí v nekakem kotlu, obdana z rodovitnimi njivami. Hrepenelo mi je že srce, videti vrlega moža in starega prijatelja gospoda župnika, s katerim sva že v prejšnjih letih marsikatero rekla. Najdem ga še trdnega kot hrast, zdravega kot ribo, pa šaljivega kakor godca. Pri obedu zopet živahen razgovor — ne za državnega pravdnika — in zato sem zopet prelomil program svoje „marsch-route“ in ostal tu čez noč. Zvečer me povabi gospod župan k godovanju. Krog mize smo bili sami svoji med svojimi, zato zabava živahna do pozne noči.

Drugo jutro vzamem slovó od novih in starih prijateljev. Gospod župnik in njegov gospod kaplan me spremita še kos pota, po slovesu pa jo maham sam dalje proti Trebnju.

Dobro razgret in vtrujen dospem okoli poldne do Trebnjega. Vse se mi je po cesti nekako lenó videlo. Še celó pes, ki je ležal sredi ceste v prahu, se umakne še le, ko mu — gledaje v stran mikaven napis na vratih štacune „cuker in kofe“ — nevidoma na rep stopim; ali to osebno razžaljenje ga ne spravi v jezo, marveč umakne se in se vleže pod klop pred hišo, češ, tukaj vsaj ne bom nikomur na poti. „Ta pes je gotovo na Slovenskem na svet prišel“ — si mislim, kajti tujec si ne dá pri nas tako na rep stopati. Na hiši vstric pošte zagledam nad vrati viseče oblanje — veselo znamenje, da se tu dobi pivo, meni najprijetnejša pijača za žejo. Stopim tedaj v sobo, si naročim pol litra piva, vzamem papir in svinčnik iz torbice ter jamem pisati par pisem v Ljubljano. „Bodo tudi kosilo zašafali?“ — me nagovori kletarica in jaz, ravno v prvem stavku, odgovorim bolj v raztrešenosti, kakor prave volje: „tudi“. Pri isti mizi je obedovalo še nekaj gospóških ljudi, ki so slabo slovenski, še slabše pa nemški govorili. Po pogovoru njihovem sklepati niso mogli biti posebni učenjaki, čeravno je eden izmed njih ponosno položil c. kr. kapico pred-se, pozneje pa celó na glavo posadil. — Pred odhodom se oglasim v dekaniji, kjer živé mi prijatelji. In tega nisem obžaloval, kajti ne le, da sem bil prijazno sprejet, bil je gospod kaplan še tako prijazen, da me je spremil do Mirne in sicer po krajši in prijetniši poti čez travnike, njive in log.

Na Mirni najdeva zopet prijetno družbo. Vse mi je bilo jako všeč, le cerkev in župnijska hiša ne, ker oboje je v takem stanu, da zanikernost faranov glasno v nebó upije. Zopet bi bil jel zabavljati, kakor v Novem mestu, al bližala se je noč, in ker tu me ni mikalo prenočiti, napotim se v Rakovnik, kamor dospem še pred nočjo. Nisem se mogel odreči veselju, da ne bi bil oglasil se v grajščini velečenjenega našega grofa Barbota. Ni mi treba povdarjati, da sem bil zopet prijazno sprejet in da mi je večer le prenašlo preteklo. Drugi dan si ogledam v družbi ljubeznivega gospoda grofa najprej njegovo lepo in umno obdelano posestvo krog grada, potem pa tudi notranje krasne prostore. Na višavi nad gradom je jako krasen razgled; posebno lepo se vidi bližnji Št. Rupert s ponosno cerkvijo, katere pa nisem imel prilike od znotraj ogledati. V cerkvici na Veseli gori sem videl dve umetni podobi, kakoršne se navadno po manjših cerkvah na kmetih le redko katerikrat vidijo. V gozdiču nad gradom, kjer mora zlasti poleti biti prijetno hladišče, mi gospod grof pokaže več Rimskih gomil; nekatere so že načete, našli so v njih Rimske urne ali

vrče, v katerih je bil pepel. Še marsikaj lepega in mikavnega sem videl tu, pa da bi vse popisal, za to manjka tu prostora.

Tako mi je prenašlo preteklo dopoldne. Po obedu se zahvalim za preprijazni sprejem in se poslovim od preblage grofove rodovine; vkljub mojemu oporekanju me vendar potegneta grajska konja do Mokronoga, kjer sem mislil le toliko se muditi, da oddam na pošti nekaj pisem. Pred poštnim poslopjem se voz vstavi in jaz stopim v hišo, tik za mano pa dva žandarja z nasajenim bodalom.

„Kaj vraga! veljá to meni?“ se vprašam, a vest mi nobenega pregreška ne očita, zaradi katerega bi zaslužil tako spremstvo. Sedem tedaj mirno za mizo in pišem par listnic ter dokončam v Trebnjem začeto pismo. Varuha pravice stopita meni nasproti, me nekoliko časa radovedno gledata, potem pa — si naročita pol litra vina; najbrže se jima jaz nisem zdel nikomur podoben. Oddavši pošti, kar sem pisal, se spravim zopet na noge. Vroče je, solnce se upira ravno v klanec, po katerem drži cesta proti Škocijanu, zato dospem na vrh ves poten in malo postojim, da se oddahnem in si obrišem pot. V tem pride mi nasproti kmetič, ki me pozdravi in vpraša, kam da sem namenjen.

„V Škocijan“ — odgovorim — „saj do noči še lahko tje pridem, ne?“

„A, vejo kaj“ — pa se smehlja kmetič — „naj ne zamerijo, al oni do noči ne bodo prišli do Škocijana.“

„Tedaj bom ostal kje bliže čez noč, ker po neznanih krajih ponoči ne hodim rad.“

„Če bojo le kje imeli. Al med potom ni takih oštarij, da bi prenočili. — Ali se jim tako mudi?“

„Ne mudi se mi ravno ne!“

„Vejo kaj“ — reče mož v Dolenskem narečji — „tako naj pa rajše gredó nazaj v Mokronog in tam prenočé; saj bo jutri lep dan in bodo prav lahko prišli v Škocijan.“

Po kratkem premisleku ubogam svét prijaznega kmeta, se zasučem in maham po klancu dol v Mokronog nazaj.

Kaj sem doživel dalje, povem častitim bralcem v novem letu. (Dal. prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Zrele rdeče jagode so pretekli teden dobili v Bocu na Tirolskem — pač znamenje nenavadne letošnje zime.*

* *Koliko je na zemlji ljudi? — Po najnovejši statistični knjigi Behma in Wagnerja šteje se vsega ljudstva skupaj 1 milijarda 423 milijonov in 917.000 ljudi, ki bivajo na 51 milijon. in 340.000 štirjaških miljah, po takem stanuje na 1 štirjaški milji okoli 28 ljudi. V Evropi pride na vsako štirjaško miljo 82 osob. Ljudstva je v Evropi 309 milijon. in 178.300, v Aziji 824 milijonov in 548.500, v Afriki 199 milijonov in 921.600, v Avstraliji in Polineziji 4 milijone 748.600 in v Ameriki 85 milijon. in 519.800. Med Evropskimi zemljami šteje Rusija največ prebivalcev, namreč 71 milijonov 730.980 ljudi, za njo pride Nemčija z 42 milijoni 723.242, Avstrija z Ogersko s 37 milijoni in 700.000, Francoska s 36 milijoni 102.921, in Angleška s 33 milijoni 450.000.*

* *Stanje Avstrijskega vojnega brodovja (vojnih ladij). Po najnovejšem izkazu ima Avstrija 11 oklepnikov (ladij z železom okovanih), 10 velikih ladij na sveder, 10 manjih na sveder, 8 parobrodov na kola, 5 ladij od-*

Pšenica spada med žita, ki so najbolj razširjena po svetu. Zgodovinsko je dokazano, da so pšenico že leta 2822. pred Kristusovim rojstvom v Kini sejali pod cesarjem Chin-nong-om. Še dandanes se divja nahaja v severni Indiji. Izvržek ste jara pšenica z resastim klasjem in pa polju zeló nadležna pirnica.

Rž se divja nahaja v Siciliji in v vzhodnih krajih zmerne podnebja. Seje se ozimna in jara rž. Po novejših poročilih so divjo rž našli v deželi Hemšin severne Azije 5—6000 čevljev nad površjem morja; po takem je podoba, da je rž domá v vseh krajih zmerne podnebja.

Ječmen je tudi ozimin ali pa jari. Že v starodavnih časih so ga v Egiptu in Palestini sejali. Njegova domovina je med Beku in Lukoron v planjavah Hvalinskega (Kaspiškega) morja. Ječmen so že pred ržjo bolj omikani narodi sejali, ki je po svetu najbolj razširjen. Ljulika, ki se pogostoma nahaja med ječmenom, je tudi sorodna sorta ječmenova.

Oves so začeli kmetovalci še le pozneje sejati in to le za krmo živinsko. V goratih krajih Škocije, Švedije in Norvegije je oves najvažnejše žito, zato, ker zavoljo mrzlega podnebja druga žita ne zorijo. V naših deželah je devetero izvržkov divje rastočih; tako imenovani „divji oves“ se kosi za živino kot tečna trava.

Ajde Rimljani in Grki še niso poznali. Prišla je ajda iz južne Rusije; pozneje se je pa po svetu tako zaplodila, da skor povsod, posebno pa v goratih krajih, tudi divja raste.

Lan je ena najstarejših rastlin, ki jo kmetovalci že od nekdaj obdelujejo. Prišel je iz okolice Kavkaza in se je s preseljevanjem ljudstev zaplodil v zahodne kraje.

Rajž (laško pšeno) so v Kini že leta 2822. pred Kristusovim rojstvom pridelovali; vsakako je verjetno, da je prišel rajž izprva iz vzhodne Indije. Zanimivo je pa tudi to, da rajža, ko je Amerika najdena bila, nikjer tam niso našli, in so ga še le v 16. stoletju začeli pridelovati. V Evropi ga največ pridelujejo na Laškem (od tod tudi slovensko ime „laško pšeno“), Španjskem in Turškem.

Vinska trta spada tudi med najstareje sadeže, kajti že sv. pismo govori o njej. Tudi ima vinska trta sanskritsko ime, katero priča o veliki starodavnosti njeni. Vsakako je domovina trte med črnim in hvalinskim morjem, kjer se divja trta prav pogostoma nahaja in sicer brez obdelovanja z obilnim in najboljim grozdom. Dozdaj je 1400 različnih trtnih plemen znanih.

Krompir je iz Španije leta 1588. v Italijo, in pozneje po Angležih na Irsko prišel. Domovina krompirjeva je Amerika, kjer so ga na Kordiljerih divjega našli. 1586. l. ga je Angleški admiral Drake na Angleško prinesel, kjer so ga izprva sadili samo na vrtih. Dolgo se je mislilo, da krompir ni zdrava jed, in še le lakota 30letne in še bolj 7letne vojske ga je razširila po svetu. Leta 1616. so ga pri kraljevi mizi v Parizu prvokrat jedli, na Pruskem se je razširil še le l. 1720.

Zelju (kapusu), kakor tudi ohrovu, kolera-bam in karviolu prvotna domovina je primorje Angleško, Jutlandsko in Seelandsko, kjer še danes divje raste.

Konoplja je bila tudi že v starodavnih časih znana, tudi njeno ime se nahaja že v sanskritu.

V Evropi se v divjem stanu nahajajo: Ogeršica, korenje, detelja, žefran, pesa, hmelj, jagode (rdeče), češnja, jabolana in hruška, bodeče grozdice, ribezelj, grah, riček, grašica itd.

V severni Aziji: Vinska trta, sliva, marelica, oljka, laški oreh, dina.

V južni Aziji: Čaj, limona, banana.

V severni Afriki: Datelj.

V srednji Afriki: Kava in bombaž (pavola).

V srednji Ameriki: Sladkor, tabak, kumara, rožeč.

V južni Ameriki: Kakao in ananas.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Nadaljevanje iz lanskich listov.)

V Mokronog sem tedaj „per tot discrimina rerum“ srečno dospel.

Proti večeru, ko sem čul, da lahko prenočim v Rozmanovi gostilnici, grem še nekoliko nazaj v trg. Da bi nekoliko spoznal ljudi glasovitega nemčurskega gnjezda, kjer se res z mokro nogó hodi po zemlji slovenski, vkrenem v gostilnico sredi trga. Tu se prične sledeči pogovor med mano in krčmarico, ponosno žensko, po „purgarsko“ oblečeno:

Ona: Kut'n tok! Bos šofens?

Jaz: Pol litra vina.

Ona (ko se vrne z vinom): Su! — Bos? kenens niks tajč?

Jaz (smehljaje se): Pač, nekaj bolje že, ko vi.

Ona (čmerno): Su! Vorum šprehens ober nit?

Jaz (smehljaje): Zato, ker mi uho pravi, da tudi vi bi lože in lepše govorili slovenski, kakor nemški.

Ona (razžaljena): Slovajnsku? Jaz ne znam slovajnsku.

Jaz: No, kaj pa je to, kar zdaj govorite, družega, ko slovenski?

Ona (v dolenskem narečji): Kranjsko! Mi smo vsile Kranjci, od tiste slovenske neumnosti nočemo tu nič vedeti. (Čedalje bolj razjarjena.) O, pri meni to nič ne veljá. Jaz sem že en par pjontarjov spodila, ki so hoteli, da bi bila namesti „talar“ rekla „krožnik“. Tega jaz nič ne nucam. Če so tudi oni tak Slovenec, naj pa kar gredó, vedo kaj! Tako je pri nas! (Se vstopi brez sape pred me in me prav hudo gleda.)

Jaz (z mirnim smehom): Ne jezite se tako, Mutter! jeza škoduje zdravju. Vsaj vam ne branim govoriti, kar hočete in znate, če prav turški.

Ona: Menim da! Pa da bi jest ne znala nemški! O, to je pa preveč! Sem že govorila s pjontarji, oficirji, pa mi še ni nobeden kaj tacega rekel.

Jaz: Tega tudi jaz nisem trdil, ampak rekel le, kar je res, namreč, da bolje govorite slovenski, ko nemški.

Ona (strašno huda): Jaz ne znam slovenski, jaz govorim le kranjski, zastopijo?

Jaz: Dobro! Tedaj mi povejte po kranjski, koliko veljá to vino?

Nassenfuska mi pové račun, potem pa se obrne k dvema človekoma, na videz tržanoma, ki sta najni mikavni pogovor molčé poslušala, in se jezí dalje, češ, da si ne dá po nobenem človeku ukazovati, kako bo govorila, in da ne govori slovenski, ampak kranjski itd. Moža jej prikimujeta ter me jameta že bolj pisano gledati in ko celó eden reče: „prav imate; kdo bo nam kaj zašafoval, in celó tak-le, ki še ne vemo, kdo je in od kod pride“ — — vržem jaz naglo denar na mizo ter odidem; krik „razžaljene“ nemčurke pa mi buta na uho še, ko sem že zunaj.

Dogodba ta mi je vzbudila čudna premišljevanja. Kaj tacega se mi še ni pripetilo. Tako tuje maslo so zatrosili med ljudstvo različni uradniki, grajščaki in oskrbniki, katerih je ravno v Novomeškem okraju to-

liko, kolikor menda nikjer drugod ne. Do zdaj sem tako zagrizenost doživel le pri moškem spôlu, nikakor bi se pa ne bil nadjal najti jo pri ženski, ženi tržnega krčmarja, katera bi že ravno v interesu svojega zaslužka morala biti bolj ponižna in potrpljiva. Žalostna majka Slava! Če bo kedaj razstava nemčurjev v Ljubljani, ta Nassenfuska zaslužila bi, da jo posadijo na prvo mesto. Koliko časa bo še treba, da se tu iztrebi nemčurski plevel! Človek bi res kar s kože skočil, če sliši, kako oslepljeno je tu ljudstvo, ki pa vendar-le vedno toži o strogem iztirjevanji davkov. Skoro bi človek mislil, da so pogoste posilne sodnijske prodaje posestev po teh krajih kazni Božja za grehe zoper to, da ti ljudje hočejo kaj družega biti, kakor to, za kar jih je Bog vstvaril.

Premišljeva je pridem nazaj v Rozmanovo gostilnico. Noč je že in za prvo mizo sedi več gospôde. Ker mi ni znan noben obraz, sedem po kratkem pozdravu za drugo mizo. Tik za mano vstopi tržansko oblečen človek in sede na drug konec meni nasproti. Med omikanimi ljudmi se kmalu prav lahko najde predmet za kak pogovor, zato smo tudi mi kmalu v besedah. Jaz omenim med drugim tudi rev tukajšnjih prebivalcev in pogostih eksekucij zaradi davkov. Kar se vtakne človek, ki je za mano prišel v sobo, vmes in s krohotom pravi: „Če se vam kmetje tako smilijo, pa vi za nje plačajte davek. Če pa tega ne storite, potem pa tiho bodite.“

Strmeč nad tako drznostjo in neumnostjo se obrnem k drugi mizi, kjer sedé bolj omikani gospodje, in pravim: „Ne zamerite, gospôda, jaz mislim, da sem v omikani družbi in da nisem dal povoda v to, da bi me kdo smel žaliti.“

Besede moje napravijo nekako senzacijo. Na to pa se oglasi eden izmed gospodov in nasprotniku mojemu ukazavši, da naj molči, opraviči družbo meni rekoč, da oni človek nikakor ni njihove družčine, in me povabi prisesti k njim, kar radovoljno storim. Pomenkujemo se še marsikaj, dokler ne odide večji del družbe. Le gospod, ki se je tako potegnil za-me, ostane še pri meni in pri prijaznem pogovoru nama večer prenaaglo mine. Pozno je že, ko se podam v lično sobo in na prav dobro posteljo k pokoju. Sladko spanje mi vzame spomin na neprijetni dogodbi prejšnjega dné.

Drugo jutro, dobro podprt po izvrstnem zajutruku, katerega dobim po prijaznosti in posredovanji gori omenjenega gospoda, vzamem slovo od Mokronoga in se napotim proti Škocijanu. Na klancu me doide kmečka ženica, ki me ogovori z vprašanjem, kam sem namenjen. Ko jej to povem, pravi: „Ravno prav, greva pa nekaj časa skup.“ Meni je to prav všeč, ker sem se nadjal v pogovoru z njo izvedeti marsikaj za-me mikavnega. In nisem se varal, kajti pripovedovala mi je, kako se tu in dol proti Šentjerneju in Kostanjevici vse grajščakov, uradnikov in beričev boji, da duhovnov beseda ne velja dosti, da so ljudje zelo zadolženi, in marsikaj družega žalostnega. Pot je samotna, toraj mi je pogovor s staro ženico prav všeč. Ko pri nekem mlinu vkrene v stran, sem zopet sam na dobri cesti, ki se po dolini drži večidel vode. Vasí tu dolgo ni, le posamezne revne hišice stojé ob cesti. Solnce pripeka hudó, zato stopam bolj priležno premišljeva je to, kar sem včeraj doživel in danes zvedel iz ust stare ženice, ki je sama posestnica. Toda proč s takimi misli, jaz sem šel na potovanje razveseljevat se, jeremijade lahko v Ljubljani pišem. Zato kviško z glavo in oziraj se krog sebe po veseli naravi!

In res! narava je vredna občudovanja; povsod zelene gorice — rumeno zelene po trtnem perji, vse polno je vinogradov. Pogled ta mi kmalu prežene tužne misli,

zopet si zasmodim „eno dolgo“ in veselje se mi povrne v srce, da jamem brenčati: „Oj radostno potovanje“ — a ta pot ne ironično, kakor po Kočevskem, ampak s polnega srcá.

(Dal. prih.)

Slovansko slovstvo.

* Občna zgodovina za višje razrede narodnih in meščanskih šol. V nemškem jeziku spisal prof. dr. Netoliczka, poslovenil Ivan Lapajne. V Mariboru 1876.

Dobra misel bila je ta, da je čestito vredništvo „Slov. učitelja“ v svojem listu v posamesnih oddelkih priobčevano „občno zgodovino“ v posebni knjižici, 6 pól obsegajoči, na svetlo dalo pod gori navedenim naslovom, kajti knjižica je po vse priprava, da pride tudi v roke ukaželjnega našega priprostega naroda. Zato naj bi je nobena kmečka čitalnica ne pogrešala. V zagotovilo tega podamo našim čitateljem spodaj en odlomek za pokušnjo, da vidijo, kako je prof. Netoliczka obdeloval svoj predmet in gosp. Lapajne nemško besedo poslovenoval. — Pri tej priliki pa vprašamo gosp. prevodnika: ali ni prav živo čutil, ko je knjigi naslov napisal „za višje razrede narodnih in meščanskih šol“, da izraz „narodnih“ namesti ljudskih na tem mestu nikakor ni na pravem mestu? Ali mar meščanske šole niso tudi „narodne“ šole? in prav v tistem pomenu, ki ga je v 20. listu „Slov. Učitelja“, našim trditvam nasproti, „narodni učitelj iz Kranjskega“ zagovarjal? Da se nočemo pričkati za malenkosti, sme nam rodoljubni „učitelj iz Kranjskega (?)“ verjeti že zavoljo tega, ker nismo odgovarjali na njegov članček; danes pa se nam nehoté prilika ponuja, še enkrat reči, da njegovi dokazi v gori navedenem listu nas nikakor niso mogli preveriti, ker s pogreškom, če tudi književnim, se ne dá zagovarjati pogrešek, in „bližanje Slavjanov“ v napakah ne velja. Naši najbližji bratje na jugu imajo „pučke šole“, „pučki koledar“ itd., kajti oni, kakor mi razločujejo „nation“ in „volk“. Vsaj pa tudi vsakdo dobro vé, da naše ljudske šole morale bi po vse biti narodne, al — da žalibože — niso! Marsikak „Volksschul-Inspektor“ bi po pravici še prav hud bil, če bi ga „narodnega“ nadzornika imenovali.

Pa sapienti sat! Pustimo to in spolnimo raji gori dano obljubo in podajmo čitateljem odlomek iz pohvaljene zgodovine, namreč §. 25:

Carigrad premagan po Turkih.

Začetkom 15. stoletja je bilo grško cesarstvo jako oslabelo. Notranje vojske, cerkveni prepiri in nezmožni cesarji, to so bili vzroki, da so Osmani ali Turki naprej v grško cesarstvo drli.

To ljudstvo je imelo prvotno svoje sedeže ob kaspiskem morji, podvrglo si je pa v 14. stoletji pod vodstvom Osmana severo-zahodni del Male Azije. Njegov naslednik si je dal naslov „sultan“ ali „padiša“, in osnoval si je iz mladeničev premaganih narodov tako imenovane janičare, ki so bili njegova osebna straža. V Mali Aziji so se Turki vedno bolj in bolj razširjevali, in kmalu celó v Evropo silili. Bali so se takrat posebno Bajezida, ki so ga po hitrosti njegovih zmag tudi „blisk“ imenovali. Že ta bi bil Carigrad skoraj dobil, ako bi se ne bil moral v Malo Azijo povrniti, kjer se je bojeval zoper došle Mongole. A ti so bili Bajezida pod vodstvom Timurja pobili. Toda po njegovi smrti opomogli so se Turki zopet dobro in Mohamed II. je začel z vojsko 250.000 mož Carigrad oblegati, ki se je le z 10.000 možmi branil. Naskoki na mesto so se od Turkov pogostoma ponavljali, pa zastonj. 53 dni je trajalo oblegovanje, a naposled so

za tisek. Decembra meseca imenovanega leta gré dr. Toman na Dunaj v državni zbor in jaz mu po obljudi pošljem v tem času izgotovljene pesmi. Kako je bil zadovoljen ž njimi, naj priča list, katerega sem kmalu dobil iz Dunaja:

„Dragi prijatelj! Prejel sem Vaše prelepe pesmice. Ob kratkem Vam o njih in zaradi natisa več pišem ali se z Vami ustno pogovarjam, danes Vam le izrečem iskreno hvalo in zahvalo za-nje. Bog z Vami!

Vaš

vdani prijatelj

V Beču 25. dec. 1869.

Dr. Lovro Toman.“

In zbiral sem ter delal naprej. Majnika meseca 1870. sem zopet pokazal Tomanu svoje delo; bil je zadovoljen z menoj. Potem gre novič na Dunaj; a kmalu po sestri njegovi izvem, da je nevarno bolan in da me je dal pozdraviti. Še smrtjo Tomanovo 15. avgusta istega leta je bilo vse delo pretrgano, okončano! — Dela bi mnogo bilo stalo in Toman je bil namenjen, trpeti vse stroške sam ter knjigo razdeliti brezplačno slovenskim vojakom. Vredno je dakle, da se objavi tudi ta lepa in blaga namera njegova, če tudi se ni izpolnila. Občutek spoštovanja in ljubezni za slavnega moža še dandanes živi v mojem srci, kajti tudi on je bil moj prijatelj! —

Jos. Cimperman.

* *Jezičnik ali otec Marko Pohlina pa Valentin Vodnik.* Spisal J. Marn. XIV. leto. V Ljubljani 1876.

V tej knjigi nadaljuje profesor Marn velike hvale vredno namembo popisavati delovanje posamesnih pisateljev slovenskih na slovstvenem polju ter si je za 14. tečaj „Jezičnika“ izbral patra Marka Pohlina pa Valentina Vodnika. „Kakor v Arabije puščavi — bilo je prejšnja stoletja v slovstvu, in — kakor v odljudni goščavi — bilo je v preteklem še za časa P. Marka Pohlina, dokler se ni prikazal Valentin Vodnik“ — tako začena profesor Marn svoj opis Pohlina in Vodnika, ter s tem opravičuje, da je v najnovejšem svojem letniku ta dva naša pisatelja skupaj vzel, kajti Vodnik bil je učenec Pohlina. Mnogo se je že pisalo o patru Marku in Valentinu Vodniku, al zagotoviti moremo vsacega rodoljuba, da če tudi je veliko bral o tem in unem, našel bo v Marnovi knjigi marsikaj, kar mu ni še znano bilo. Če je tedaj že samo po sebi zanimiva taka knjiga vsacemu, komur je mar na drobno poznati delovanje znamenitih pisateljev naših, bodo Marnovemu „Jezičniku“ še posebno hvalo vedeli potomci naši, ki bodo spisavali „zgodovino slovstva slovenskega“. Zato „Novice“, ki so od prvega zvezka do zadnjega marljivo sledile „Jezičniku“, zopet radostno kličejo najnovejšemu delu učenega gospoda profesorja: dobro došel! Knjigarnica Lerherjeva prodaja „Jezičnik“ po 80 soldov.

Pri tej priliki pa „Učiteljskega Tovarša“ moramo tem topleje priporočati učiteljem našim, ker on je bil, ki je prvi v odlomkih prinesel, kar nam zdaj skupaj „Jezičnik“ podaja, in ki hoče v letošnjem tečaju kazati solnčno in senčno stran „Kr. čebeličarjev“ in pa kaj sta bila dr. Jaka Zupan in Matej Ravnikar v slovenskem slovstvu.

Da trudapolno delovanje „Uč. Tovarša“ v sedanji liberalni éri ni „na rožicah postlano“, to nam bo na besedo vsak rad priznal, kdor različne pritiske pozna, ki dandanes delujejo na učitelje ljudskih šol in da mora mož „dobrih starišev“, biti kogar ne omami ali vsaj izbega kužna sapa. Zato naj bi učitelji, ki se še niso izneverili svetinjam narodnim, kolikor moči materijalno in duševno podpirali skušenega starega svojega prijatelja.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Poldne je že davno odzvonilo, ko krenivši krog ovinka zagledam cerkev Škocijansko. Vas ni velika, a lična, stoječa ob globoki vodi. Za dolgo vstaviti se tu, mi ni namen bil, zato se oglasim le pri svojem znancu gospodu zdravniku. V prijateljski hiši so me jako prijazno sprejeli; gospodar gosp. Pavel Waraun mi je razkazal praktične in lične prostorije svoje nove hiše, svojo klet z velikimi sodi, ki priča, da je gospod zdravnik tudi umen vinorejec. Pokus vina, posebno zelenike, me je res tudi vtrdil v tej veri. Poslovivši se bil sem si svest, da take kapljice ni najti povsod, še celó po slavnih vinskih krajih ne, katerih sem bil nekaj že prehodil. Naj si naši vinski trgovci in gostilničarji zapomnijo ime gospoda Pavla Warauna, zdravnika v Škocijani na Dolenskem, kajti želeti bi bilo, da bi se tako vino, kakor pri njem, dobivalo tudi po drugih krajih, na priliko v Ljubljani kje. Cena mu gotovo ni prenapeta, pa je dobro, ognjeno, da razveseli in okrepeča duha in telo.

Ogledavši si še nekoliko prijetni kraj, kakoršnih je malo na Kranjskem, odrinem proti Raki, kjer sem namenil prenočiti. Pot tje je vrlo prijetna; v sredi čez vinograde, videlo se mi je, kakor da bi se mi vsa okolica prijazno smehljala. Iz rumenkaste zelenjave gledajo hiše, večidel lesene, a sivkasto in belo pisane, da se okna vidijo kakor očesa. To je neka posebnost tega kraja.

Pred Bučko me sreča voz z grozdom. Ker me žeja, prosim voznika za par grozdov ter mu ponudim za-nje nekaj krajcarjev. Al on se brani vzeti jih rekoč: „Bog varuj, da bi grozdje popotniku prodajal. Le izberite grozdov, kolikor vam drago. Sladkega grozdja letos pač ni. Slabo je, slabo!“ Na to mi pomaga brskati po kadi, a res komaj dobiva par lepših grozdov, vse drugo bilo je drobno in revno. Z grozdi sedem na kamen ob cesti nasproti Bučki, čedni vasici, ki ima lep razgled po okolici. Potem pa marširam dalje. Ob Marijnem zvonjenji pridem v Radelce, kjer ima grof Barbo grajščino. Tu se kmalu pot zavije v reber, meni stopi zopet pot na čelo, a vkljub temu koračim navzgor. Trda noč je že, ko pridem na Rako. Kje pa prenočiti, ker tu nikogar ne poznam? „Neumnež ti — se brž ozmerjam — ali ni gospod župnik tvoj znanec? Oglasi se pri njem, posteljo in malo večerje gotovo dobiš.“ In zopet se nisem zmotil, kajti pri gosp. župniku nisem dobil le oboje, marveč tudi živahno zabavo, in tako nam je večer še prehitro pretekla. Ko me po večerji pelje gospod župnik v sobo meni odločeno, me prijeten duh skoro omami; v kotu na tleh je namreč kup lepih jabelk — sadja, kakoršnega na vsem potu nisem nikjer videl. Iz sladkega spanja se zbudim še le četrte ure pred šestimi, ko je zvon vdrugeč vabil k maši. Tedaj naglo skočim s postelje in grem v cerkev. Prav vseč mi je bil govor gospoda župnika, ki je s krepko in jasno besedo razlagal vernim sv. evangelij. Po maši, ko se je razkadila gosta megla, razpodena po gorkem solncu, mi razkazuje vljudni gospod župnik okolico. Zares krasen razgled z griča, na katerem stoji Raka, ne le po zelenih vinskih goricah, ampak tudi na „Vlahe“, na Brežice ter vso pogozdeno planjavo okoli Šentjerneja, Kostanjevice itd. Škoda, da mi je ta krasni razgled zopet kalila misel, da po onih krajih vlada nemčurski duh; župani, bivši „ko-

proli", ki se s svojimi par besedami popačene nemščine vsakemu bahajo, grajščinski oskrbniki, učitelji veter-njaki in enaki nerodni ljudje. Res, tako deželo zaslužil bi delaven narod trdne slovenske korenine. —

Po obedu sem hotel odriniti proti Krškemu; al vdam se prigovarjanju gospoda župnika, ki pravi, da je pot dolga in samotna, brez vse mikavnosti. Tudi sem vedel iz skušnje, da ob nedeljah so pota po vsem svetu polna vinjenih ljudi, ki so potem jako sitni in ne marajo za pametne besede. Iz teh vzrokov in ker mi gospod župnik oblubi, da bom imel jutri priliko peljati se do Krškega, ostanem in popoldne mi naglo preteče pri zanimivih pogovorih, ravno tako večer. Drugo jutro se poslovim od gostoljubne hiše župnikove, sedem na voz in se odpeljem, ter s tem prestopim vnovič svoj program peš-hoje. Al zopet se nisem kesal, kajti na-veličal sem se že večdnevnega potovanja in pot z Rake do Leskovca je res dolgočasna, večidel drži cesta čez nizko grmovje, kjer so večja drevesa izsekana. Ob cesti sem videl le par hiš, pa nekaj prascev na paši, namešanih z umazanimi pastirji — otroci, ki menda tu imajo svoje šole.

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Dva srečna kmeta.* Zadnje dni preteklega leta sta dva kmeta iz Amstetten-a v gornji Avstriji šla na Dunaj, da bi, ker sta denarja potrebovala, svoja dva lóza prodala. Bila sta dva tako imenovana „kredit-loza“. Šla sta zato v štacuno, kjer denar menjajo, loze kupujejo in prodajajo itd., in sicer v menjalnico Breitner-Jioniencevo. Ko jima trgovec pové, kakošno ceno imajo kredit-lozi, sta kmeta zadovoljna z denar-jem, ki ga dobita za prodana loza. Gospodar menjal-nice pa, predno jima izplača denar, dá list zadnjega vzdigovanja lozov pregledati. „Gospod, pustite to“ — reče eden izmed kmetov — „škoda za čas“ — Al kaj je pokazal list? En loz — (serije 710. šte. 30) — je dobil prvi dobiček z 200.000 gold., drugi pa srečko s 1000 gold. Menjalnica je kmetoma brž oskrbela izpla-čanje sreček v gotovem denarji, in že ob enajstih do poldne sta iznenada bogata kmeta s 167.000 gold. go-tovine po železnici se peljala domú. Da je vsa vas po-konci bila, lahko si je misliti. — Dogodba je popolnoma resnična.

* *Grozne kužne bolezni v grlu (difteritis)* še zmirom ni konca, skoro bi rekli, po vseh deželah. Posebno gro-zovita pa je, kakor „Narodni list“ pripoveduje, v Oče-stovu v Dalmaciji; v tej majhni farici, katera ne šteje več ko 700 duš, je pomrlo že čez 200 oseb. „Narodni list“ toži, da nimajo nobenega zdravnika ondi, in da se nihče za bolne ne briga!

* *Bogata nevesta.* 8. dne t. m. je bila v nadško-fijski kapelici na Hradšinu v Pragi poroka grofice Ma-rije Kavnic s princem Egonom Hohenlohe-Waldenburg-Schillingsfürst. Nevesta je hči grofa Albrehta Kavnic. Nevestina oprema (ausstattung) je te dni izpostavljena v veliki dvorani grofovske palače v Praški gosposki ulici in obstoji v sledečem: 30 tucatov srajc, 500 pred-pasnikov, 100 parov rokovic, mizne posode sreberne in porcelanaste za 300 oseb, 200 tucatov velikih in 400 tucatov majhnih servijetov, 50 tucatov velikih prtov itd. Vsa oprema se je v Pragi zgotovila in blago od Pra-ških trgovcev kupilo. Perilo je vredno 24.000 gold. Posebno dragocena je biserna garnitura z dijamanti, ki stane 24.000 gold.

Politične stvari.

Nemško-avstrijsko liberalno novinarstvo

in vzhodno vprašanje.

Žalost prešine človeško srce, ako vidi okrog sebe le sovražne obraze, med katerimi se tu pa tam skriva kako pomilovalno obličje. Prav taka se godi človeku, ki prebira dandanes tako imenovane „liberalne“ novine. Liberalni listi namreč, vkljub temu, da zmirom govoré o človekoljubji, o ljubezni do bližnjega, od obojega niti najmanjše črtice ne pokažejo nasproti tlačenim ju-goslovanskim bratom. Njihov liberalizem je to, da po-višujejo ono ljudstvo, ki je neplodno storilo celi Bal-kanski polotok; njih človekoljubje je to, da se v divjem srdi zaletujejo na nesrečne žrtve Turške krutosti, na-mesti, da bi se obrnili v pravični jezi na ostudne Turke, zatiratelje „svobode in napredka“. Da! čudno se mora zdeti človeku, ko bere turško „Presso“, judovski „Neues Wiener Tagblatt“ in druge take liste ter vidi, da bi v svoji pijanosti radi pritiskali na prsa „mučenike“ Tur-ških Slovanov. Srbi in Črnogorci so jim „popadajoči psi“, ki zaslužijo biti ostro pokorjeni od svojega go-spodarja, nikakor pa ne, da bi se za-nje zanimali za-padni narodi Evropski. Ko so pred malo leti pozdrav-ljali z veseljem osvobodjenje (?) Francosko-nemške Lo-tringije in Alzacije iz Francoskega jarma, njim zdaj niti ne pride na um, da bi svobodo privoščili tudi Ju-goslovanom.

Ko se diplomati, prepričani pravičnih zahtev Jugo-slovanov, trudijo in mučijo, da bi rešili mirnim potom jugoslovansko vprašanje, oni zabavljajo „skopi dami“, Evropski diplomaciji, trdé, da se sama sili pod Ruski vpliv „severnega medveda“, ki bode pokončal sad omike, truda in borbe mnogih stoletij pri zapadnih narodih. Papirno ustavo, s katero je osrečil Midat-paša „otoman-sko“ državo, od katere nihče nič ne pričakuje, hvali-sajo in povzdigujejo v nebó, češ, da enake ustave ne vživa niti Avstrija niti Nemčija, Ruska vlada pa je gol despotizem proti prihodnji svobodi Turški. Cesar pa še pri lahkomiselnih bralcih ne opravijo s tem, mislijo do-seči na drugi poti, namreč da skličejo že stokrat pre-kuhano pošast panslavizma na dan, tako, da lahko-verní nemčurski filistri že vidijo v duhu krive sablje in zaraščene obraze Ruskih kozakov, ki strašno gospo-darijo in v imenu panslavizma vničujejo vse plode Ev-ropske olike, kajti panslavizem jim družega ni, nego gospodstvo Rusko — gospodstvo krutosti. In tako je skoro vse liberalno novinarstvo, počenši od Ljubljan-skega „Tagblatta“ do Dunajske „Presse“. Ako ima kak list morebiti še nekoliko poštenosti, ne upa si tega odkrito povedati, kajti bati se mu je, da se ne zaleti vsa druhal va-nj in ga ne uniči.

Od kod toraj ta žalostna prikazen v Avstriji, ki vendar je mogočna postala vsled bojov s Turci, in more tudi le po istem potu doseči svojo zgodovinsko nalogo?

Vzrokov je mnogo, pa bode naj zadostno, da le po-glavitneja omenim.

Prvi in gotovo poglavitni vzrok je zguba prav-nega čuta. V svoji strasti in zagrizenem sovraštvu do vsega, kar je slovansko, pozabil je liberalizem, da tudi Slovan je človek, da se tudi njemu spodobijo pravice, ki jih vživajo drugi narodi. On skuša razdjati in podkopati vse, kar stoji, zraven pa nima dovolj moči, da bi stvaril kaj družega, kaj novega, kaj boljšega. Nade, ki smo jih gojili Slovani že toliko stoletij, skuša vničiti in nas s tem storiti še bolj nesrečne, v resnici pa so mu bolj pri srcu Turški lozi nego Turška država.

debelega jabelka narediti. Te krogle se dadó teletu skozi tri dni vsako jutro in vsak večer ena. Driska neha — in tele se kar čvrsto rediti začne. To je moja večletna skušnja, o kateri želim, da bi jo še kak drug kmetovalec s tako dobrim vspehom poskušal, kakor jaz.

Matija Kavčič.

Slovensko slovstvo.

* *Krajna imena v Tržaški okolici.* Založilo opravištvu „Edinosti“. V Trstu 1876. — se zove drobna knjižica, ki obsega članke ovega naslova v časniku „Edinost“ objavljanih, v katerih pisatelj dokazuje, da imena vseh krajev okolice Tržaške imajo izvir v slovenskih koreninah. Jako mične so preiskave učenega jezikoslovca, ki jih čitateljem v tej knjižici razodeva in ki naj bi se jih vsi okoličani k srcu vzeli, da ne bi nihče njih nikoli domovine svoje ne zatajil, kedar gre za narodne pravice. — Cena knjižici je 12 soldov. Naj pri tej priliki s pohvalo omenimo tudi časnik „Edinost“, iz katerega je natisnjena razprava krajnih imen okolice Tržaške. On je okolici res tako potreben, kakor ribi voda, sicer morje lahonsko sčasoma pogoltne ves slovenski živelj na obalah Adrije.

* *Valvazorjeva veleslavna knjiga:* *) „Ehre des Herzogthums Krain“ (slava vojvodine Kranjske) je čez 191 let začela v 2. natisu izhajati, — kakor naši bralci že vedó, v Blaznikovi tiskarni. Ni čuda, da prvi zvezek, ki je dozdej prišel na dan, je bil zarad lepega tiska in ličnih slik z občno pohvalo sprejet, katere na tem mestu ponavljati ni naš namen; omeniti moramo tukaj le to, da je bila dobra misel to, da so podvzetniki novega izdanja Valvazorjeve neprecenljive knjige naprosili marljivega historiografa pl. Radiča za dodatek življenjepisnih črtic velikega našega patriota Valvazorja, čegar rodovina je okoli leta 1530. iz Laškega (Bergamo) se preselila v Kranjo, kateri na čast je vse svoje veliko premoženje žrtvoval, tako, da je v revščini umrl v Krškem na Dolenjskem, kjer so mu častitelji njegovi leta 1643. postavili nadgrobni kamen, o katerem pa, kakor pl. Radič piše, zdaj ni nobenega sledú več! Res, da mož tolike slave, kakor je Valvazor, ne potrebuje spominka iz kamna ali brona, vsaj dela njegova delajo ga neumrlega; al sramota je, če nima znamenja kraj, kamor so truplo njegovo zakopali. Naj tedaj rodeljubi, ki so začeli izdajati velikansko Valvazorjevo knjigo, tudi to v svoje roke vzamejo, da se obnovi mu grobni spominek s priprostim napisom; ena beseda: „Valvazor“ je zadosti.

Ozir po domovini.

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Blizo Leskovca skočim raz voz in vkrenem proti farni cerkvi, ki se od daleč vidi. Tu živi mi prijatelj, kateremu sem dal besedo, da se oglasim pri njem, če me osoda kedaj memo pelje. Sreča mi je mila, najdem ga, sicer v prvem trenutku ne domá, a po kratkem čakanji, ko sem se med tem nazobal sladkega grozdja,

*) Ta knjiga ne spada sicer pod naslov „slovensko slovstvo“, ker ni pisana v slovenskem jeziku, al pisana je na „čast vojvodine Kranjske“ — dežele slovenske in naših ratov na Hrvaškem.

Pis.

ponudenega mi po drugi prijateljski roki. Kako prijetno in dobro je pač, če človek povsod znancev in prijateljev ima! To sem jaz ob svojem potovanji sijajno skusil. Ko dospè pričakovani prijatelj, se po kratkem pomenkovanji napotiva proti Krškemu mestu.

V tem mestu sem bil jaz pred 15 leti kot potujoč dijaček, drugi pot sem ga videl peljaje se po železnici v Zagreb. Ker je pa v novejšem času, ko ves svet politiški ples pleše, in ker je dom mogočnega „verzehrungssteuerpächterja“ in državnega poslanca Hočevarja, ki ima tu tudi nemčurstvo v „štantu“, nekako interesantno postalo, zato sem prav hrepenel videti zdaj tako razupito nemčursko gnjezdo. Al kaj sem videl? Dvojno vrsto ob Savi nastavljenih hiš, brez „kazine“ (pa tudi brez čitalnice), blizu cerkve velikansko še ne popolnoma dozidano hišo, katero dela gosp. Hočevar na svoje stroške in jo hoče darovati Krškemu mestu za šolo s tem pogojem, da jo mesto potem tudi vzdržuje. Res, krasna hiša bo, ali čemu taka palača za tako revno mesto! Ali ne bo tedaj to Hočevarjevo darilo pravo „Danajsko darilo“ mestu? V taki veliki gospôski hiši — se ve da — mora ubogi domači narodni jezik za durmi ostati, tujka nemščina pa se šopiriti na prvem mestu, strežena od učiteljev nemčurjev, kakor so zdaj. — Ali ima Krško mesto še kaj posebnosti in imenitnosti? utegne me vprašati kak bralec. Da, da! eno imenitnost ima in to prav veliko, za katero se pa — sramota!! — noben Krški nemčur ne zmeni, in to je grob preslavnega našega Valvazorja, ki je tu 19. septembra l. 1693. umrl; ki pa Krščanom še toliko ni v spominu, da bi skrbno ohranili nadgrobni kamen, ki mu je bil po smrti postavljen! Tega tedaj, česar sem mislil najti, nisem našel, opazil sem pa parkrat po mesticu šetaje, da tu vse kaj rado, pa tudi presneto slabo nemški kramljá. Zavoljo tega in ker zopet mi počí na uho ime „Auersperg“, ko prašam po lastniku krasnih vinogradov, hitim s prijateljem svojim, kateremu se je pridružil še znanec iz Vidma, čez most na Videm. Bilo mi je, kakor da bi duh „Zelenca“ s korobačem za mano pokal.

Na Vidmu mi je zopet prijatelj gospod župnik, pri katerem se oglasimo vsi trije, jaz le za kratek čas, ker sem se imel čez tri četrt ure že vsesti na železnico. Al tudi ta kratek čas gospodu župniku ni bil zadržek, mi postreči prav ljubeznjivo z vsem, česar popotnik potrebuje. Rad bi bil ostal še v ljubi mi družbi, al sklep, odpeljati se proti domu, mi je trden ko skala, zato se odtrgam nagloma od družčine in hitim proti kolodvoru, kamor pridem ravno še o pravem času.

Kupivši si vožni list, stopim v voz že precej napolnjen, hlapec zabrlizga in vlak se jame naprej pomekati. Še en pozdrav pošljem s slamnikom migaje proti župnji, odzdravljajo mi trije robci in — mojega pešpotovanja je konec.

Prosil bi skoro bralce, da bi mi odpustili popisovanje vožnje od Vidma do Zidanega mosta, ker moram pripovedovaje še enkrat prestati enake muke. Mislite si vpreženega polža, ki leze, da se komaj pozna, a vendar vtrujen stoji na vsaki postaji tako dolgo, da so nesrečneži po vozéh poleti po solncu na pol spečeni, pozimi pa jih vsaj polovico mraza otrpne. Tedaj poleti in pozimi iz vagonov ne doní družega, ko preklinjanje, glasi nevolje leté na nedolžne konduktarje, ker ljudje mislijo, da so ti tega krivi. Zato pa tudi vlak, ki gre ob eni popoldne z Vidma, prisopiha še le čez poltretjo uro na Zidan most.

V vozu, kamor je mene konduktar potisnil in zaprl, najdem prav mešano družbo. V oddelku pred mano je več navadnih polmeščanskih ljudi niže vrste, med njimi en policaj, katerim mož, čegar obraz je po-

doben zeló ribi „morski jež“, neprenehoma pripoveduje resnične in izmišljene dogodbe iz vojske na Laškem, in to v nemščini, da se Bog usmili. Prav tako se sliši, kakor da bi kdo škopo rezal ali pa kak voz po Ljubljanskem tlaku drdral. Če je mož tako nemščino v Lahe spuščal, potem je res, kar je pripovedoval, da so pred njim povsod bežali.

Tik mene sedi vojak, menda lovsk podčetrnik, čedne postave in inteligentnega obraza, njemu nasproti zeló „lična mlada gospodična belolična“, nekoliko „ocirana“ sicer, kar pa nič ne dě. S to gospico prične mladi lovski četnik kmalu tako živahen pogovor, da se njemu meni nasproti sedečemu očetu primerna zdi opomba (v nemškem jeziku tudi zeló hrastovem): „Ti, Marijca, jaz ne morem več tū sedeti. Sedi ti sem, grem jaz k oknu.“ Gospica, dasiravno vidno nerada, uboga, iz očesa mladega četnika pa zadene očeta pogled tako oster, kakor meč. Tako dobim jaz gospico za „vis-a-vis“ in sklenem brzo porabiti to po osodi mi naklonjeno srečo, da mi bo vsaj pot kratkočasnejša. Al gospica menda nevoljna nad očetom, da jej je prestrigel mikavni pogovor z mladim četnikom, zatisne oči in se dela, kakor da bi spala. Isto naredi mladi četnik, ki se nasloni ob steno, a moje bistro oko zapazi, da izpod na pol zatisnjenih obrvi švigajo ognjeni pogledi sēm ter tjē. Dobro, da so švigali memo mene in ne skoz mene, sicer — — človek je včasih s slame.

(Dalje prihodnjič.)

Narodopisne stvari.

Odkod Magjari (Ogri)?

Če tudi so Magjari leta 1848. in 1849., ko so se od Avstrije odtrgati in Habsburško cesarsko rodovino s prestola pahniti skušali, zeló glasoviti bili, in če tudi leta 1867. so po nesrečnem dualizmu Avstrijo razcepili na dvoje in se s tem zopet povzdignili na gospodovalni politični vrhunec v Avstriji, vendar niso skoro nikoli tako drzno in prepotentno se vĕdli kot dandanes, ko za Turke in njihovo barbarstvo kažejo take simpatije, da so gnjusoba vsemu svetu, ki ima še srce za človeštvo in civilizacijo.

Poglejmo tedaj malo v starodavno zgodovino tega naroda nazaj, da najdemo ključ tolike bratovske ljubezni Magjarov do Turkov. Se ve, da v našem listu ni prostora, o tem, od kod so Magjari? kaj več podati, kakor le nekoliko zgodovinskih črtic, te pa po izvirniku najboljem, namreč Mailathovi „zgodovini Magjarov“, ki je sam Magjar bil.

Magjari ali Madjari je prvotno ime Ogrov, katero si sami dajejo in s katerim se še zdaj sami najraje imenovane slišijo.

Še le l. 626. so Magjari znani postali, prišedši iz Azije. O tem pa, kje da je bila ondi prva njihova domovina, gredó si misli zeló navskriž. Najverjetnejše je, da so stanovali v okolicah Hvalinskega (Kaspiškega) morja, med reko Kama in pa Uralskim hribovjem.

Nekaka enakost, katero so nekateri hoteli najti med jezikom Finov in Magjarov, dala je povod misli, da so Magjari rodú Finskega.

Fessler in mnogi drugi pa trdijo, da Magjari so koleno velikega Turškega plemena. Po mislih nekaterih družih so nasledniki starih Partov.

Po večkratnem preseljevanji v Aziji so koncem 7. stoletja prišli v Evropo, kjer so posedli pokrajine med Dneprom in Donom ob reki Ingul v Katarinoslavu, sedanjí Ruski deželi. Tukaj so ostali čez 200 let, dokler jih niso pregnali Pečenegi. Pod vodstvom Almoša in

njegovega sina Arpada so koncem 9. stoletja prerili v Dacijo, leta 896. pa se naselili v Panoniji in tu ustanovili državo.

Najstareji narodopisci Magjare imenujejo Turke. Slovani so jih najraje imenovali Ugre, Ungre, pa tudi Vengre; po teh imenih so jim Nemci dali imé „Ungarn“.

Po plamtečem sočutji, ki ga dandanes Magjari razodevajo do Turkov, je očitno, da se kri Turška pretaka po žilah Magjarov in da po takem tisti narodopisci pravo trdijo, ki pravijo, da Magjari so po plemenu Turki.

Politične stvari.

Kaj bode konec dolgočasnih konferenc v Carigradu — boj ali mir?

Kmalu, in gotovo še ta mesec rešeno bode dvojno veliko vprašanje, ki bode odločilo bodočnost Avstrije: ali da se še vprihodnje ohrani v Evropi ono stališče vélike države, ki jej po pravici gre gledé na zgodovino njeno in velikost njene zemlje, ali da se vresničijo one nakane, ki so jih Košut in njegovi nasledniki napisali v svoj program. Maščevanje za Vilagoš, boj z Rusijo in s tem vničenje spominov vseh dogodeb, ki so jih po Jelačiču doživeli Magjari: to je, kar vodi sorodnike Turkov in njihovo časništvo.

Domišljena nepremagljiva moč Magjarskega naroda, ki se šopiri s svojimi honvedi, ki jim jih je žalibog! neprevdarjeno Avstrija pomagala stvariti, — pričakovanje, da z Magjari politično enako misleči Poljaci se tudi vzdignejo na noge, — zelena zastava Mohamedova — in sovraštvo velicega dela Nemcev do vsega, kar je slovanskega: to so zavezniki, ki po mislih Košutovcev bodo zdaj stopili na oder sveta, katerim morebiti še zmirom nada po glavah roji, da se Anglija sprè z Rusijo.

To vse je šovinizem lahkomiselnih možganov taci narodov, ki si domišlujejo, Bog vĕdi, kaj da so!

Al Poljakom in Magjarom je Rusija že enekrat pokazala železno svojo pest; Nemčija z Bismarkom na čelu v ozki zvezi z Gorčakovom se pač ne bode brigala za Magjarski „globus“; lord Salisbury v soglasji z Ignatievom v Carigradu je Magjarom podrł gradove, ki so si jih že zidali v zraku — in po vsem tem ostaja jim le še fizično in moralično, politično in finančno propala Turčija, katere niti Košut in njegovi zapetniki, niti Klapka in drugi v Carigradu bivajoči Magjarski softe ne bodo na noge spravili.

Turčijo že davno ves svet imenuje „na smrt bolnega možá“; poglejmo si zato to umirajočo Turčijo malo bolj na drobno.

Da so diplomati v Carigradu svojo igro izigrali, to je znano. Ali so jo izigrali dobro ali slabo, to je vse eno; le to moramo reči, da gospodje diplomati v Carigradu ne mešajo svojih kvart pred očmi celega sveta in da jih ne kažejo onim časnikarjem, ki že danes po svetu trobijo, da je zmagala modra politika Turška, kateri zvonec nosi Mithad-paša. Vsakako pa je verjetno, da še ta teden bode konec Carigradskih konferenc, in po takem nastane vprašanje: „kaj pa zdaj?“

O tem, ali bode boj ali mir, si gredó misli navskriž. Zbiranje Ruske armade ob Prutu kaže na boj. Al v konferencijah se je tudi povdarjala misel, naj se Turčija — brez boja — prepusti lastni njeni osodi.

Mithad-paša trdovratno odbija vse, kar zahtevajo zastopniki tujih vlad. On tedaj sili v boj. Zakaj pa? Vganjka tej zastavici ie lahka. Mithad-paša, ki

tem *Athamanta cretensis*, *Heraclium austriacum*, *Libanotis montana*, *Laserpitium peucedanoides*, katerim se tu in tam družijo *Androsace Chamaejasme* in *villosa*, *Veronica aphylla*, *Gentiana nana*, *pumila*, *Fröhlichii*; *Linum alpinum*, *Homogyne discolor*, *Pedicularis rostrata*, *Jaquinii*, *tuberosa*; *Erigeron uniflorus*, *alpinus*, *Astrantia carniolica*, *Oxytropis montana*, in v velikih blazinicah prekrasna *Silene acaulis*. Med kamenjem raste v velikih šopkih *Rhodiola rosea*, potem *Saxifraga rotundifolia*, *stellaris*, *Epilobium alpestre*, *Helianthemum alpestre* in še druge. Na peščenih plazéh in nasipih najdeš prijetno dišečo *Achillea Clavenae* in *atrata*, *Cerasium latifolium*, *Arabis alpina*, *Alyssum Wulfenianum*, *Thlaspi rotundifolium*, *Valeriana elongata*, *montana*, *Ranunculus Trauenfellneri*, *montanus*, *Arenaria ciliata*. — Prideš do kake pečine, vidiš marsikatero od raznih cvetlic čudolepo ovenčano. Razcvetajo se na njej in v njenih razpokah *Campanula Zoysii*, *Potentilla Clausiana*, *Paederota Ageria*, *Primula Auricula*, *Saxifraga crustatata*, *sedoides*, *muscoïdes*, *aizoides*, *Draba aizoides*, *Bupleurum graminifolium* in nježna očnica (*Gnaphalium Leontopodium*), katero sleherni rad pobere in vtakne za klobuk v znamenje, da je na planini bil. Celó na temenu *Grebena* še najdeš med kršjem skalovja planinski mak (*Papaver pyrenaicum*) in pa *Linaria alpina*. Med vsemi naštetimi cveticami je pa *Armeria alpina* ali pa *Stative Armeria* prav gotovo kraljica, katera s svojimi škabiozam podobnimi rdečimi glavicami ali venčki v nepopisljivi krasoti lepotiči vse prostore te velike planine od pastirske kočé noter do vrhunca, in ako vtrgano seboj vzameš, ti nezvenela enako lepa ostane.

(Dalje prihodnjič.)

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.

(Dalje.)

Na prvi postaji proti Zidanemu mostu se voz hipoma napolni z dimom in raznovrstnimi vonjavami. Ni čuda! Okoli dvanajst nas je pušilo, kar se je dalo. Miloval sem gospico, ki je v takem dimu sedela in se mi zahvalila, da sem oštel nekega starega lovca, ki je s svojim duhanom tak smrad v vozi delal, da bi ž njim lahko šurke preganjal.

„Prav dobro ste mu jo povedali“ — se obrne gospica k meni v nemškem jeziku, pa zelo slabem izreku, tako, da vidim, da jej slovenski jezik mora gladkeje teči.

Jaz ves vesel, da me je gospica ogovorila, brž povzamem besedo in nadaljujem pogovor z vprašanjem (slovenski): „Gospica, se gotovo daleč ne peljete?“ Al beseda „gospica“ jo je morala zvesti, ker so se njena prejšnja smeh držeča usta nenadoma skremžila in sem dobil zelo „špičast“ odgovor: „Nur nach Lichtenwald, Gott sei Dank. Sein mer von dort zu Haus.“

Vkljub kocanežnemu temu odgovoru se ne dam ostrašiti, da ne bi nadaljeval pogovora. „Obžalujem“ — rečem na to — da mi ne bo dalje dovoljeno biti v tako prijetni družbi. Jaz se peljem do Zidanega mosta in potem do Ljubljane.

Gospica me nekako radovedno pogleda in zdi se mi, kakor da bi jo bila volja spustiti se z mano v pogovor. Al — zopet se skremžijo ustnice in iz njih mi prileti vprašanje: „Kenens niks tajč? Dieses kranerisch gfoht mir nit; is a pauernšproh.“

Kakor v Mokronogu pri nepozabljivi moji krčmarici mi je zopet na jeziku odgovor: „nekoliko bolje morebiti že znam, ko vi“ — al brzdam se in odgovorim le: „Če kdo lepo slovenski govori, se to že prav

lepo sliši, prav tako grdo pa je dobre nemščine navajenim ušesom slišati tako nemščino, kakoršno na pr. tu — — oni le „obšidar“ prodaja.“

Puščica je bila menda zadela, kajti gospica se molče obrne k očetu in začne ž njim pogovor. Jaz je nisem skušal več ogovarjati, ker je s svojim odgovorom v mojih očéh vso poezijo zgubila. Prižgem si toraj zopet viržinko in mislim na pomalane grobe ter pozlačene podobne svetnikov, ki pa so znotraj trohljive in po črvih razjedene. Tudi dogodka v Mokronogu mi na misel pride. Je li res po teh krajih ves ženski rod, mladi in stari, ki nosi kaj več ko kmetiško krilo, že tako navdan nemčurskega duha? Prav žal mi je, da sem zavoljo nosú te gospice, kateri je slovenski jezik morda še bolj smrdel, kakor lovčev tobak, starčku tako nogo stopil.

Vse to se je godilo na eni postaji, dokaz, da vlak ni le par minut stal, kakor je konduktér obetal. Zdajci pa se vendar zopet spravi naprej, vagon se po prepihu kmalu sčisti, gospica diha laže, ne kiha in ne kašlja več, ampak se zopet pogovarja z očmi z zalim lovcom, oče pa neprenehoma gleda skozi okno, kakor da bi tega kraja ne bil še nikdar videl. Pred Sevnico smo se še dobrih 20 minut na solncu creli, predno nam je bilo dovoljeno peljati se na kolodvor, kjer je oče s hčerjo zlezel z voza, pa še le, ko se je ona pri zalem lovcu poslovila s prijaznim, pri meni pa s hudim, temnim pogledom, katerega sem jej pa jaz vrnil s kolikor mogoče prijaznim. Moj sosed, stari lovec s psom, pa jo je spremil z mrmranjem: „Neumno trebilo to! Misli, da si bom jaz zaradi nje kupil tobaka po 10 gold. funt. Če ne more prenašati dima, naj se pa vozi v 2. razredu. Dokler pa toliko plača, ko jaz, nima večih pravic od mene. Pa res!“

Logika starca je bila res prav ustavna: „enake dolžnosti — enake pravice.“ Zato se obrnem do njega s prošnjo, da bi mi ne zameril mojega prejšnjega razžaljenja. „Ej, kaj“, odgovori, „na to še ne mislim ne. Ono neumno trebilo v gosposkih cunjah — — no, pa saj ste jej dobro pod nos dali.“

Mož je zgovoren, mi kaže gore, vasi in gradove v okolici in tako mi polzeva vožnja do Zidanega mosta ni predolga.

(Kon. prib.)

Politične stvari.

Liberalci pa konservativci.

20. dne t. m. je bila volitev državnega poslanca v Bruku in Leobnu v gornjem Štajarskem. Knez Alojzi Lichtenstein, veren kristijan, pogumen domoljub, znani prijatelj in zagovornik kmetov, je želel postati poslanec. Ker pa je oni čas bolan ležal, je pisma razposlal volivcem imenovanih 2 okrajev, v katerem prav na kratko po domače kaže, kaj dandanes počno tako imenovani liberalci, kaj pa njim nasproti možje, katerim niso še možgani zavreli liberalizma in se držijo starih resnic ter se zato konservativni možje imenujejo. „Slov. Gosp.“ pa tudi „Vaterland“ sta objavila to pismo knezovo, katero naj tudi naš list razglasi.

Blagi knez v vprašanjih in odgovorih razklada kmetom delovanje liberalcev in konservativcev tako le:

1. Kdo psuje veliko let že v novinah in knjigah sv. katoliško cerkev, kdo kuje povsod postave zoper njene pravice in svobodo, kdo je ljudske šole prenaradil tako, da je krščanska izreja otrok zelo težavna? Odgovor: liberalci! — Kdo pa zagovarja sv. cerkev, kdo zahteva pametno preuredbo sedanjih šolskih

terarni zavod. Izbiralo se je, kakor je gosp. Šolar že razložil, leta 1869. veliko, in sprejel se tak atlant, o katerem do danes nismo slišali nezadovoljnosti; odbor je mislil z atlantom vstreči potrebam občinstva, ki je želelo slov. zemljevidov, in to je dosegel. Škoda, da velenjenega vrednika atlantovega gosp. Cigaleta ni tukaj vpričo, ki bi marsikaj najbolje razjasnil. Očitalo se je sedanjemu odboru, da ne izpolnjuje svojih dolžnosti; to je lahko rečeno, dokazano pa nikakor ni; vodilo odboru so pravila Maticna, njih pa se je strogo držal. Povdarjala se je „slovenska inteligencija“, menda, da se pogreša v Maticnem odboru; al v odboru sedi 13 profesorjev, 4 učitelji, 7 doktorjev, nad 20 pisateljev; to pač je cvet „slovenske inteligencije“! In kje stoji zapisano, da odbor mora vse sam storiti, Matici vse sam biti? Če je res toliko mladih moči, zakaj ne gredo na delo? vsaj ne bi pisali brezplačno. Kdor ima kako javno opravilo, ne sme se ustavljati, da se dela njegova kritikujejo, marveč še potrebno je, da se kritikujejo; al kritika mora zidati pomagati, a ne razdirati, namesto „slabega“ stvariti kaj boljšega, ne pa nič delati in le zaničevati, kar drugi delajo; — le una je dokaz pravega domoljuba, ta pa nikakor ne.

S tem je bilo konec razprave o poročilu odborovega delovanja. (Kon. prih.)

Ozir po domovini.

Spomini na planine.

I.

(Dalje.)

Pa tudi tajnocvetek (kriptogamov) ni prazna ta planina.

Sežeš po praprotilih, brez težave si lahko nabereš *Asplenium viride*, *Phegopteris Dryopteris*, *Aspidium rigidum*, *montanum*, *lonchistis*, *aculeatum* in *Cystopteris montana*.

Kogar mahovi veselé, si zamore tu poiskati: *Preissia commutata*, *Aneura palmata*, *Gymnostomum curvirostrum*, *rupestre*, *Dydimon rubellus*, *Distichium capillaceum*, *inclinatorum*, *Caratodon purpureus*, *Desmatodon latifolius*, *Barbula aciphilla*, *Bryum pallens*, *caespiticum*, *orthorhynchium*, *Meesea uliginosa*, *Bartramia Oederi*, *Pogonatum alpinum*, *Orthothecium intricatum*, *rufescens* in še mnogo drugih.

Od lišajev si lahko odkruši od skalovja *Verucaria plumbea*, *calciseda*, *Lecidea petrosa*, *jurana*, *Lecidella goniophila*, *ochracea*, *Biatora rupestris*, *Callopusia ochraceum* in druge; na tleh pa lahko pobere *Lecanora subfusca* var. *bryonta*, *Cetraria juniperina* in *islandica* (pljučnik *), katerega je posebno obilno pod rušjem ali cretjem (*Pinus Mughus*) in drugod; potem *Thamnolia vermicularis*, *Cladonia gracilis*, *racemosa*, *alpestris* in mnogo drugih.

Svojih ljubčkov, znamenitih žužkov in polžkov bivajočih na tej planini tudi ne smem pozabiti; vsaj nekatere naj naštejemo, katere vselej, kedar tje gori zaidem, tako radostno poberam. Izmed velike družine štrkov (Carabici) živijo tu: *Cychrus Schmidti* in *rostratus*, oba pod kamenjem in prvi prav pri vrhu Grebena. Nekoliko niže doli živi *Nebria castanea* in *Carabus alpestris*; še niže zlasti pri rušji se nahajajo pod kamni *Licinus Hoffmannseggii*, *Feronia diligens*, *Jurinei*,

*) Bohinjski mah je napačna beseda za *Cetraria islandica*, ampak pljučnik je prava, kajti tako imenujejo ta lišaj povsod na Gorenškem in tudi drugod. Med lišajem in mahom je precejšen razloček; lišaj ni mah in mah ne lišaj.

Welensii, *Schmidti*, *Ziegleri*, *Panzeri*, *Mühlfeldii*, *unculata*, *Beckenhauptii*; potem *Amara spectabilis*, *montivaga*; *Treckus rotundipennis*. Iz mnogobrojne družine rivčkarjev živijo tu: *Otiorynchus pulverulentus*, *obsoletus*, *mastix*, *bisulatus*, *nobilis* (na cretji ali rušji) *elephantulus*, *auricomus*, na sleču (*Rhododendron*), *auricapillus*, *aterrimus*, *plumipes* in mnogo drugih.

Izmed polžkov je tu mnogoštevilno *Helix Schmidti* in *phalerata*, prvi le pri vrhu, drugi pa po vsi planini. Potem se nahajajo še: *Helix teucosona* in var. *ovirensis*, *Helix Ziegleri* in sicer ta polž le zdolej pod kočo; in poslednjič *Clausilia cerata*, *parvula*, *Bergeri*, *unguiculata* var. *granatina*.

Ako človek po takem Božjem vrtu sprehajaje se, ima oči in srce odprte za prirodo, ne more se odtrgati od čudežev vsemogočnosti Božje, ker le preživo so mu v spominu lepe, pomenljive besede Zveličarjeve: „Poglejte cvetlice (lilije) na polji, kako rastejo: ne delajo in ne predejo; pa vam povem, da še Salomon v vsi svoji časti ni bil tako oblečen, kakor njih ena.“ Ogle-dovaje in premišljevaje vse to se mu budi v srci besede prelepe pesmi Potočnikovega planinarja, da ves navdušen veselo zapoje:

Visoko vrh planin stojim,
V veselji rajskem tu živim,
Tam dol' ljudje prebivajo,
Veselje redko uživajo.
Prid vrh planin
Nižave sin!

In ves vtopljen v to rajsko radost hrepeni z Vodnikom sedečim na Vršacu:

Pod velikim tukaj Bogom
Breztelesen bit' želim,
Čiste sape sred' mej krogom
Menim, da že v neb' živim.
(Konec prihodnjič.)

Popotne črtice.

Spisal političen sitnež.
(Konec.)

Na Zidanem mostu zvem, da gre prvi vlak še le ob pol sedmih proti Ljubljani. Kaj tedaj početi? Štiri še ni ura, tedaj imam skoro tri ure še čakati. „Idimo v Radeče“, mi veli notranji glas, „bomo vsaj tudi ta mikavni trg zopet enkrat površno ogledali.“

Rečeno — storjeno. Zadenem svojo torbo na ramo in jo maham do broda, kjer me voznik spravi, ker sem bil sam in ne bi bil rad čakal, za dvojno plačo na ono stran.

Čez par minut sem v Radečah, ličnem trgu ob Savi. Ogledovaje to in ono stran sem kmalu na koncu in tu zagledam „komedijo“, t. j. panoramo, v kateri je bilo boje namalano videti, kako se Srbi in Črnogorci s Turki tepó. Zunaj pa se je lesketalo še veliko do-bitkov, za katere je vsak, kdor je plačal vstopnino, dobil eno številko. Al tudi take zapeljive obljube menda do Radečanov niso imele dosti vpljiva, ker so lastniki pred kočo zijala in dolg čas prodajali. Tudi jaz jih nisem hotel motiti v tej interesantni zabavi, ampak vkrenil sem v gostilnico, da bi se ohladil s pivom. Zašel sem v „kazino“, vsaj sem to sklepal po tabli na zidu viseči, na kateri je bilo pod naslovom „Casino-Mitglieder“ zapisanih več imen. Strahú bled prašam kletarico, če sem res v taki levovi jami, in se priprav-ljam izpiti pivo na dušek, potem pa hitro pobegniti. Al kletarica mi odgovori: „Bila je tù res kazina, a zdaj ni več.“

„Kako, da ne?“ vprašam in postavim pomirjen le na pol izpraznjeni vrček nazaj na mizo.

„Mi smo jim odpovedali, ker potem, ko so jeli sem prihajati, so se drugi ogibali gostilnice in mi smo imeli škodo, ker ti gospodje so le malo ali nič pili, drugih pa ni bilo.“

„Kaj vruga — si mislim — tedaj še tu v Radečah, razvpitem nemčurskem gnjezdu, spoznavajo ljudje, da o zgolj nemčurjih ne morejo živeti! Da bi v tem spoznanji Ljubljancani kedaj došli vsaj Radečane, koliko bolje bi bilo za nje in za narodno stvar.“

Druzega mikavnega nisem v Radečah našel nič. Pač! Ko grem nazaj proti brodu, zagledam na pragu neke hiše — ne gostilnice — še precj lično gospodično. Jaz bi se ne bil dalje brigal za to prikazen, da mi ne butijo nenadoma na uho besede: „Die slovenische Sproch ist gemajne Sproch, muss sich schämen, wenn einer nit tajč konn.“

Ej vruga! Loti li to ná me? Nehoté postojim in se obrnem nazaj. A od kod bi me ta žival poznala? — Gospica se umakne nekoliko nazaj čez prag, a ne toliko, da bi jaz ne slišal še daljnih besedi: „Was mocht der Br...lj hier, dieser Esel?“

Res, ni več dvoma, da ta prijazni pozdrav velja meni. Al do zdaj so na poti le pijanci me kot mirnega popotnika s psovkami napadali; kako da so tu že „nemške“ gospice tako izobražene, kakor drugje pri nas pijanci!

Po pravilu: „pijanca pusti pri miru“ zatajim vskipelo nevoljo, čeravno me je prav žgečkalo par primer-nih nazaj dati, pa koračim dalje. — Žalosten sad nemčurske kulture, ki je že nježno ženstvo tako popačil!

Dospevši nazaj na Zidan most si naročim po želji praznega želodca v restavraciji golaš, ker za drugo jed ni bilo več časa. Pa kak je bil ta golaš! Bojé so na polji pobrane šlebedre, če jih skuhaš, mečje in okusneje od tega, kar sem tū dobil za 25 kr., za vrček ($\frac{1}{2}$ litra) piva pa sem moral plačati 16 kr. Restavracija na Zidanem mostu mene že ne bo več videla, to prisežem!

Še ena se mi je tu pripetila, ki mi je še zdaj neréšena zastavica. Od Vidma do Zidanega mosta sem plačal 1 gold. 7 kr., od Zidanega mosta do Ljubljane pa le 94 kr. Od Vidma do Zidanega mosta je 6 ur hodá, pa me je vlak vlekel skoro 3 ure; od Zidanega mosta do Ljubljane pa je najmanj 14 ur hodá, vlak me je privlekel skoro v 2 urah. Kdo mi reši to zastavico in opraviči različno ceno vožnje, ker sem se vozil na obeh stranéh z mešanim vlakom?

Dremaje skor celo pot bil sem kmalu v Ljubljani in potovanje moje bilo je končano.

Veliko o 3 tednih nisem obhodil, al doživel sem marsikaj, kar mi vedno v spominu ostane.

Končaje te potopisne črtice izrekam pa najtoplejšo zahvalo vsem častitim prijateljem in znancem, ki so mi s svojo vljudnostjo in gostoljubnostjo tako obilno pripomogli, da sem svoj namen, izvedriti si svojega duhá, po vsem dosegel. Prisrčna hvala vsem!

Mnogovrstne novice.

* Zakaj se ljudje boljih stanov sedanji čas neradi ženijo? — Profesor Schwicker na Ogerski politeh-niki v Peštu je na svitlo dal statistiko Ogerske dežele, v kateri kaže, da je čedalje manj ženitev med izobraženimi stanovi kakor pa med ljudmi nižih stanov, delavci itd., ki se ženijo brez premislika, s čim bodo rodovino svojo redili. Zakaj pa se ne ženijo izobraženci, razjasnuje prof. Schwicker tako-le: „Pisatelji in umetniki, profesorji in učitelji, uradniki in odvetniki, obrtniki in trgovci niso v stanu, ustanoviti si lastnega hišnega gospodarstva in zadovoljiti materijalnim za-

htevam sedanjih žen, — zato je toliko neomoženih žensk v teh stanovih. Da pa je število neomoženih zmirom večje, krive so tudi ženske same. Pretirana potrata v obleki in pobišni lišp, neizmerne zahteve v društvenem življenji, nenasitljivi poblep po zabavah, pomanjkanje čednosti in sramote in pomanjkanje čutja za resnejše in uzvišene naloge človečanstva — vse to odvrča mlade ljudi od ženitev.

Ali ni prav taka tudi pri nas?

* Električna osvečava mestnih ulic namesti plinove (gazne) osvečave. Županstvu Dunajskega mesta se je predložila osnova, kako bi se celo mesto razsvitljevalo z električno svitlobo. Predlagatelj želi najprej narediti poskušnjo na ulici „Ringstrasse“. Ena svetilnica od druge bila bi 75 metrov sasebi. Pravijo, da bode ta razsvetljava bolja in cenejša od une s plinom. — V Petrogradu so jo neki že pred več časom poskusili, pa je neki svetloba tako huda, da so se konji plašili.

Zabavno berilo.

Brzda jezičnih žen.

Národna pesem iz Notranjskega; zapisal Josip Potepan.

Sem pridite tiste žene,
K' zavolj jezika največkrat
Ste od svojih móž tepene,
Jaz vam čem „arnije“ dat'.

Gospá pravi: „Tega st'riti
Men' nikdar mogoče ni,
Da bi b'la kača na jeziki,
Jez mu povem, kar mu gré.

Dohtar sem prav imeniten
Za tiste hude možé;
Katera neče tepena biti,
Stori naj, kar vam zapovem!

Potlej mi daje take vdarce,
Da sem črna kakor vrág;
Dajte mi „arnije“ take,
Da bo moj gospod kroták.“

K tem dohtarji enkrat pride
Ena prav žlahtna gospá,
In „arnije“ ga poprosi
Za svoj'ga hud'ga možá.

Dohtar gre, hitro naliže
En glažek frišne vodé,
In pravi: „To so copernije
Vam za hude možé.

Sè solzami je tožila,
Kako se pri nji godí,
Štir' cekine mu je obljubila,
Če možá jej ukrotí.

Tá, ki jih bo nucat' tela
In bo mene ubogala,
Jez mislim, da ni mogoče,
Da b' kedaj tepena b'la.

Dohtar pravi: „Vaša gnada,
Za to nobene „arnije“ ni,
In nobena ne pomaga,
Ampak to vam govorím.

Té vodé v usta vzemite,
Ko pride vaš gospod domú,
Če kaj vodé 'z ust vam uide,
Bo razjéla vso bradó.

Vi ste mu dolžni molčati,
K' pride vaš gospod domú,
Ne smete mu nazaj jezljati,
Če boste vid'li, da je hud.

Naredila bo take rane,
Da bo grdó videt' jih,
Da b' si kavke ino vrane
Lahko st'rile gnjezda v njih. *)

*) Akoravno so „Novice“ poslednja leta opustile pesme jemati v svoje predale in ako tudi ta pesem ni nikak biser národne poezije, vendar smo jo po Vaši želji natisnili svojim bralcem za kratek čas o predpustu. — Kolike vrednosti so biseri národnega pesništva za kulturno zgodovino slednjega národa, to vé vsak izobraženec. Če je zatorej v Vaši okolici moči nabirati take stvari in Vam to dovoljuje katerikrat čas, zbirajte národne naše poezije ostanke! Pošljete jih lahko tudi „Matici“, samo paziti Vam je pri nabiranji, da ne jemljete v svojo zbirko takih národnih proizvodov, kateri nimajo nikake estetične in jezikoslovne vrednosti. Med pesmijo in pesmijo je velik razloček, in ni vse, kar je staro, tudi vredno, da se ohrani.

Vred.